

Årsrapport

138. regnskapsår

2016

FanaSparebank

Grafisk produksjon: Bodoni
Miljømerket trykksak 2041 0699
Foto: Tove Lise Mossestad

Innhold

Nær – der du er	5
Organisasjon.....	6
Bankens samfunnsansvar	9
Redegjørelse om foretaksstyring	14
Regnskap & noter	16
Nøkkeltall	20
Årsberetning.....	22
Revisors beretning	97
Erklæring fra styret og adm.direktør	100

Nær – der du er...

Fana Sparebank skal være en lønnsom og solid bank som er attraktiv for våre kunder, kapitalmarkedsinvestorer og medarbeidere.

Vi lever i interessante og utfordrende tider for bank og finansbransjen, men også tider som kan gi store muligheter dersom vi gjør de rette strategiske grepene. For å tilpasse oss endringer i blant annet kundeadferd og teknologisk utvikling, er det helt avgjørende å tenke nytt og tilpasse bankens forretningsmodell til de endringer som vi nå ser komme. Det krever ikke bare en endringsvillig og endringdyktig organisasjon, men også en organisasjon som klarer å skape endringsglede. Vi er på god vei!

Fana Sparebank har lagt bak seg nok et spennende år, og med et resultat før skatt på 252 millioner kroner leverer vi i 2016 det beste årsresultatet i bankens historie. Resultatet er preget av noen engangsposter, men hovedtyngden av forbedringene kommer i bankens kjernevirksomhet hvor det er positiv utvikling innenfor de fleste områder. Med en utlånsvekst på 7,4 % har banken ytterligere styrket sin lokale markedsposisjon i løpet av året.

Det er avgjørende å sikre at fremtidig vekst blir realisert med en solid kapitalbase. Banken er meget godt kapitalisert. Med en totalkapitaldekning på 18 prosent og en ren kjernekapitaldekning på 14,8 prosent tilfredsstillende banken både de regulatoriske og interne krav til kapitaldekning. Det ble i 2016 innført et nytt uvektet kapitalkrav i Norge. Det ble innført både tidligere og på et høyere nivå enn det er foreslått internasjonalt. Ved utgangen av 2016 hadde banken en uvektet egenkapital på 8,5 %, noe som er godt innenfor kravet.

Med en eierpost på til sammen 299,4 millioner kroner har banken betydelige midler investert i Frende, Brage og Norne. Det er gledelig å registrere at både liv og skadeselskapet i Frende har hatt en meget positiv resultatutvikling de siste årene. 2016 er første året hvor banken får utbytte fra disse investeringene.

Bankens visjon – Nær der du er, betyr at vi skal holde på den gode og nære relasjonen uansett i hvilken kanal kundene velger å møte oss. En spennende utfordring. Bruk av ny teknologi og digitale løsninger er en del av hverdagen vår. Den digitale utviklingen krever rask omstillingsevne og nye måter å jobbe på. Kundenes forventninger øker og de stiller stadige nye krav til oss. Det liker vi. De ansatte må forholde seg til kontinuerlige omstillingsprosesser. Kompetanse er ferskvare som utvikles og fornyes fortløpende, og de interne arbeidsprosessene må effektiviseres i takt med den digitale utviklingen for å tilfredsstillende kundenes krav til tilgjengelighet og respons. Det er menneskene i kombinasjon med effektiv bruk av teknologi som kommer til å utgjøre forskjellen. De menneskelige ressursene kan brukes der de har sin styrke, nemlig i relasjonsbygging og i å tilføre kundeopplevelse som en sentral dimensjon av det å velge nettopp Fana Sparebank som finansiell partner og rådgiver. Vi skal lykkes med å være nær kunden i alle kanaler.

Fra 1. januar 2017 implementerte vi en ny organisasjonsstruktur i banken hvor vi hensyntar nettopp dette. Vi har i den forbindelse valgt å organisere kundeområdet etter hvordan kundene ønsker å bruke oss fremover. Vi har etablert en digital kundenhet «Marked - digitale kanaler» med rådgivere som skal håndtere de kundene som ønsker å være selvbetjente og digitale. For de kundene som fortsatt ønsker å benytte det fysiske kontornettet vårt blir de håndtert av «Kunde og relasjon» i kontorer på Nesttun, Åsane, Straume og Bergen sentrum. Etter påske flytter vi inn i nye lokaler i Bergen Sentrum i Kaigaten 8. Det ser vi frem til. Der ønsker vi nye og gamle kunder velkommen inn.

Fana Sparebank er én av mange banker som kjemper om kundenes gunst i vårt hovedmarkedsområde. Bare i løpet av det siste året er det kommet til flere nye. Den samme teknologiske utviklingen som gjør oss i stand til å utføre våre oppgaver mer effektivt, fremtidsrettet og rasjonelt, åpner samtidig for nye aktører. Likevel er det ikke vanskelig for oss å fremstå med en klar og tydelig profil. Fana Sparebank har, bokstavelig talt, en historie å fortelle. Vi har solid ballast. Vi har vist at vi kan drive en bankvirksomhet som tilfredsstillende våre kunders behov, og som er en aktiv medspiller når unge mennesker skal skape sitt første hjem eller når vi følger en familie gjennom generasjoner. På mange måter kan vi vi oppsummere dette i vårt samfunnsansvar. Det er noe vi tar alvorlig. Vi må balansere kravet til å levere gode økonomiske resultater med ansvaret for å bidra til en bærekraftig utvikling og våre kunders vel. Vi har innført en bankbil som kjører rundt og dekker behov for banktjenester for kunder som ellers ikke er i stand til å oppsøke banken elektronisk eller fysisk. I 2016 lanserte vi et nytt konsept som vi kaller Grønne Innskudd. Det er en innovasjon i norsk bank-sammenheng. Fana Sparebank garanterer at innskuddene får en grønn profil ved at de forplikter banken til å finansiere bærekraftig virksomhet. Dermed har vi også lagt grunnlag for at våre kunder gis direkte mulighet til å påvirke bankens miljøengasjement; jo mer Grønne Innskudd, jo mer finansierer vi av bærekraftig virksomhet.

Det er min oppfatning at med de tilpasninger vi har gjennomført det siste året er vi godt rustet å til å fortsette vår sunne bankdrift i en digitalisert verden med fornøyde kunder, gode resultater og ikke minst motiverte ansatte.

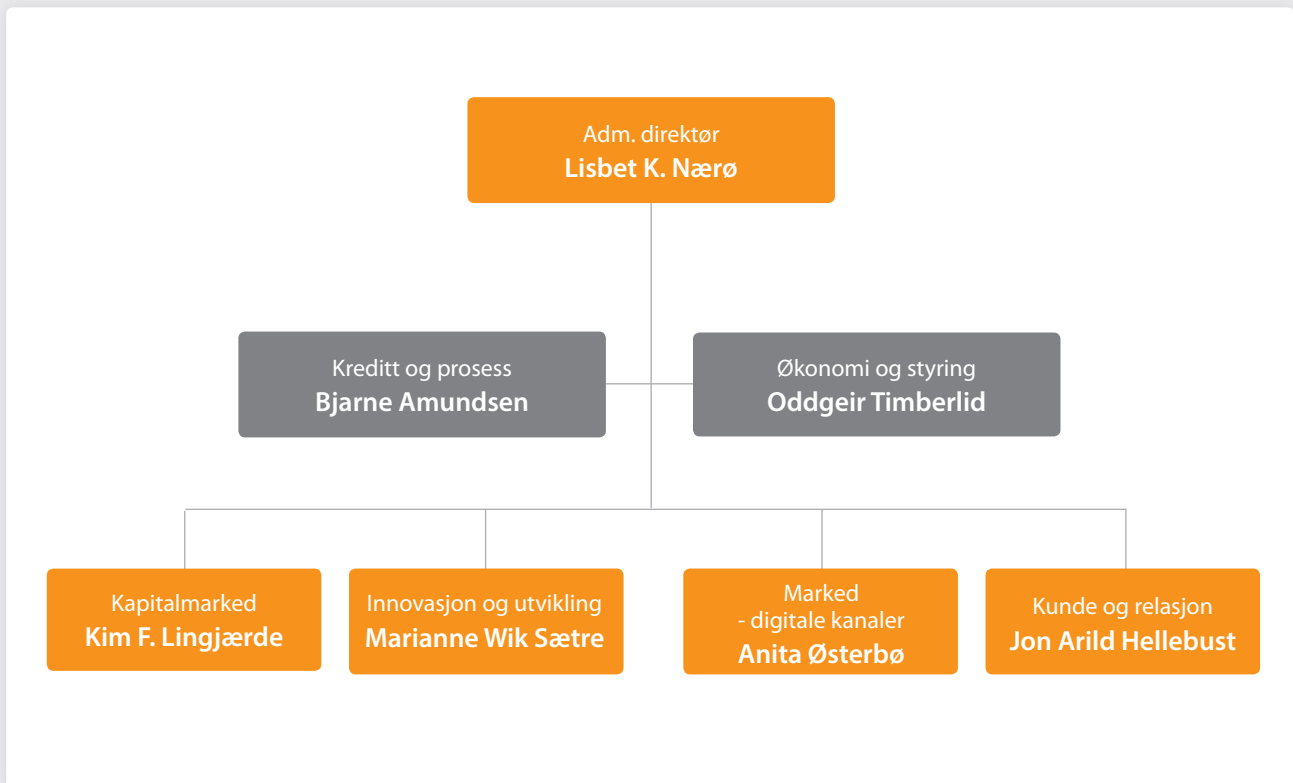
Jeg gleder meg til fortsettelsen.

Lisbet K. Næro
Adm. direktør Fana Sparebank

Organisasjon

FUNKSJONSOVERSIKT PR. 1.1.2017

Ledergruppen

REGNSKAPSÅRET 2016

Lisbet K. Nærø

(født 1963)

Administrerende direktør

Nærø tiltrådte som adm. Banksjef i april 2014. Hun kom da fra stillingen som konsernsjef i Tide ASA, og har mange års erfaring fra lederstillinger innen finans og transportsektoren. Hun har bl.a. vært administrerende direktør i BN Bank ASA, konserndirektør i Sparebank1 SR-Bank, BNR/Fjord Line AS og Sparebanken Vest.

Nærø er utdannet siviløkonom fra Norges Handelshøyskole og har en MBA fra University of Central Florida, samt tilleggsutdannelse fra det juridiske fakultetet i Bergen og Harvard Business School.

Jon Arild Hellebust

(født 1972)

Kundedirektør

Hellebust tiltrådte som leder for bedriftsmarkedet januar 2016. Hellebust har finansiert bedrifter i hele Hordaland de siste 15 årene. Sist som regiondirektør ved bedriftsmarkedet i Sparebanken Vest.

Hellebust er siviløkonom fra Norges Handelshøyskole og har lederutdanning fra forsvaret.

Anita Østerbø

(født 1972)

Direktør digitale kanaler

Østerbø ble ansatt som markedsjef i 2007 og har lang erfaring innen ulike bransjer som finans, media og kommunikasjon. Hun har i dag overordnet ansvar for marked og kommunikasjon, kundesenter og digital rådgivning (person- og bedriftsmarked) herunder blant annet bankens kundesenter.

Østerbø har en Executive MBA in Brand Management fra NHH og en Bachelor i markedskommunikasjon fra BI.

Kim Fordyce Lingjærde

(født 1959)

Finansdirektør Kapitalmarked

Lingjærde tiltrådte som banksjef i mai 2005. Han har 30 års erfaring fra ulike stillinger innen bank og finans. I Bergens Skillingsbank/ Bergensbanken, senere Handelsbanken, var han administrasjonssjef og direksjonssekretær og hadde også ansvar for IR. Lingjærde er utdannet siviløkonom fra Norges Handelshøyskole med fordypning innen finans, informasjonssystemer og regnskap.

Marianne Wik Sætre

(født 1979)

Direktør for innovasjon og utvikling

Wik Sætre tiltrådte som leder innovasjon og utvikling i mars 2015. Wik Sætre har erfaring fra blant annet Frende Forsikring, Storebrand og Capgemini Consulting.

Hun har solid kompetanse innen strategi- og prosessforbedringsprosjekter i en rekke bransjer og organisasjoner.

Wik Sætre er Cand.merc og siviløkonom fra Norges Handelshøyskole, men hovedfag innen strategi, organisasjon og endringsledelse.

Oddgeir Timberlid

(født 1963)

Økonomidirektør

Timberlid tiltrådte som leder for Økonomi og styring i april 2011. Han ble ansatt i banken som leder for risikostyring i mars 2008. Han har også erfaring som banksjef og leder i konsernregnskapsavdelingen i Christiania Bank og Kreditkasse og i revisjonsavdelingen hos Ernst & Young og Deloitte. Timberlid er siviløkonom og statsautorisert revisor fra Norges Handelshøyskole.

Bjarne Amundsen

(født 1970)

Direktør kreditt og prosess

Kredittsjef fra august 2014. Ansatt i 1997, senest som nestleder bedriftsmarked. Amundsen er utdannet siviløkonom fra Norges Handelshøyskole

Medlemmer av styret

REGNSKAPSÅRET 2016

Styret i Fana Sparebank (fra venstre): Kjersti Fyllingen, Nils Magne Fjereide, Asbjørn Reinkind, Aase Gjemdal, Linn Cecilie Moholt, Peter Frølich

Styret:

Nils Magne Fjereide (styrets leder) Linn Cecilie Moholt
Peter Frølich (styrets nestleder) Aase Gjemdal (ansattes
Asbjørn Reinkind representant)
Kjerstin Fyllingen

Varamedlemmer:

Arnstein Bjørke (fast møtende Dorte Nørgaard Madsen
1. vararepresentant) (3. vararepresentant)
Nina Askvik (2. vararepresentant) Arnt Hugo Knudsen (fast møtende
ansattes vararepresentant)

Medlemmer av generalforsamlingen

(01.01 2017, endret navn fra forstanderskapet til generalforsamlingen)

Kundevalgte medlemmer:

Bjørn-Frode Schjelderup
Erik Fossum Færeveag
Nina Askvik
Hilde Agnete Martens
Pål Ivarsøy
Anne-Merete Ask
Marit Warncke
Anne Carlsen
Marianne S. Herland
Helga Raa

Kjell Frønsdal
Unni Vågstøl
Linda Midtun
Kenneth Vågenes

Varamedlemmer:

Carl Platou Ellingsen
Stein Walle
Anne Gro Storheim Hellsten
Knut Cook Bratland

Samfunnsrepresentant:

Ruth S. Brudvik (A)

Varamedlem:

Henning Warloe (H)

Ansattes medlemmer:

Tove-Mette Lexander
Bjarte Bø
Pia Etim
Hege M. Olsen
Nina Solheim

Varamedlemmer

Liv Sylvi Østerbø
Kenneth Birkeland
Anne Stensrud

Medlemmer av generalforsamlingens valgkomité

(01.01 2017, endret navn fra forstanderskapets valgkomite til generalforsamlingens valgkomite)

Helga Raa (leder)
Anne-Merete Ask
Bjørn-Frode Schjelderup
Julia Kristoffersen (V)
Hege Merete Olsen (ansattes
representant)

Varamedlemmer:

Linda Midtun
Kjell Frønsdal
Kenneth Vågenes
Tove-Mette Lexander (ansattes
representant)

Bankens samfunnsansvar

Samfunnsansvarsrapport 2016

Fana Sparebank er et finanskonsern med kjernevirksomhet innenfor tradisjonell bankdrift. I tillegg har konsernet heleide datterselskaper som utøver beslektet virksomhet, Fana Sparebank Boligkreditt AS, samt eiendomsmegling gjennom Fana Sparebank Eiendom AS. Konsernet har dessuten strategisk viktige eierandeler i produkselskaper innen forsikring, verdipapirhandel og annen finansieringsvirksomhet. Banken søker å ivareta sitt samfunnsansvar ved direkte utøvelse eller ved å påvirke til samme for hele virksomheten.

Bankvirksomheten

Fana Sparebanks primærvirksomhet faller innenfor begrepet tradisjonell bankdrift. I dette ligger tjenester og produkter innen innskudd, utlån og kredittgivning, samt betalingsformidling. Omfanget av den tradisjonelle virksomheten, eller det som også kan betegnes som bankens kjernevirksomhet, er under utvikling. Salg og distribusjon av relaterte tjenester, herunder forsikring, leasing og plasseringstjenester, øker i omfang.

Kredittgivning ansees å være den delen av bankdriften som i størst grad berører samfunnet og bankens overordnede og uttalte ansvar. Fana Sparebank tilstreber seg å utvise en ansvarlig praksis innen kredittgivning. Bankens retningslinjer for kredittgivning innebærer blant annet en grundig vurdering av kundens økonomiske situasjon og evne til å betjene et lån. Sikkerhet alene er ikke tilstrekkelig, da konsekvensene av mislighold av et låneforhold vil kunne ramme låntager uavhengig av underliggende sikkerhet og pant. Tilsynsmyndighetene fastsetter de overordnede rammer og føringer for kredittgivning. Banken legger for eksempel til grunn at kunders tilgjengelige likviditet skal være tilstrekkelig for å betjene et lån med dagens vilkår i tillegg til et tenkt scenario der rentenivået skulle øke i betydelig grad. I tillegg anvender banken egne analyser og retningslinjer som kan være strengere enn de generelle rammebetingelsene. Innenfor kredittgivning til næringslivet er det i bankens kreditt håndbøker nedfelt krav om at virksomheter som finansieres må kunne fremvise nødvendige tillatelser fra offentlige miljøvernmyndigheter.

Banken tilbyr en rekke produkter og tjenester utover de tradisjonelle banktjenestene. Dette inkluderer eiendomsformidling, skade- og livsforsikring, spare- og plassering, verdipapirhandel og leasing. Fana Sparebank har distribusjonsavtaler med de ulike leverandørene, og mottar provisjoner fra salget. I salget av slike tjenester og produkter sørger banken for at kundene mottar bankens beste råd og veiledning. Alt salg skal baseres på kundens behov og i henhold til reglene om god rådgivningsskikk.

Fana Sparebank utøver eierskapet i datterselskaper og tilknyttede selskaper med samme krav til forretningsmessig fremferd som for banken selv. Banken er representert med styremedlemmer i flere av de tilknyttede selskapene, og har således anledning til å utøve direkte påvirkning.

Korrupsjonsbekjempelse og hvitvasking

Banken har i sitt IT-baserte kundesystem implementert antihvitvask som ledd i oppfyllelse av de forpliktelsene banken har etter gjeldende Lov om hvitvasking og terrorfinansiering. Dette omfattes også av tiltak for korrupsjonsbekjempelse gjennom registrering av såkalte PEP-kunder – Politisk eksponerte kunder. Styret mottar halvårlig rapporter med status for hvitvaskingsarbeidet.

Banken svarer også for krav til overholdelse av reglene for hvitvasking for egne kunders del overfor produktleverandører, herunder fondsforvaltere og for kunders verdipapirhandel.

Investeringer

Fana Sparebank har finansielle investeringer i verdipapirer og verdipapirfond. I det alt vesentlige utgjøres dette av rentebærende finansielle instrumenter utstedt av stat, kommuner og andre finansinstitusjoner. Banken fastsetter interne rammer og retningslinjer for investeringsvirksomheten, og disse revideres årlig av styret. I 2015 ble det innhentet bekreftelser på tidligere kartlegging av hvilke retningslinjer som gjelder i fond der banken har plassert midler. Det er bragt på det rene at samtlige fond følger de samme etiske retningslinjer som Statens pensjonsfond utland (SPU) eller tilsvarende. Referansen til SPU gir trygghet for at det til enhver tid er offentlig oppmerksomhet rundt endringer og strømninger i samfunnet. Retningslinjene til SPU inneholder både etiske, miljø- og klimarelaterte bestemmelser.

Bankbil

Fana Sparebanks grunnleggende holdning til samfunnsansvar gjenspeiles på mange plan. Banken lanserte den «ikke-digitale mobilbanken» i februar 2016. Det er et tilbud til de av bankens kunder som ikke er helt digitale enda, eller som ikke har mulighet til å oppsøke banken fysisk. Bankbilen passer for kunder som har behov for hjelp til ulike banktjenester, og som ønsker

å lære mer om våre digitale banktjenester. Bankbilens tjenester brukes i gjennomsnitt 4 til 5 ganger i uken.

Konseptet med bankbilen har fått god oppmerksomhet både i lokale media og av andre banker. Vårt tilbud er godt tilpasset Fana Sparebanks forutsetninger, ved at de fleste kunder befinner seg innenfor en rimelig avstand fra hovedkontoret. Det er en forutsetning for tjenesten at løsningen kan gjennomføres med bruk av el-bil for å begrense de miljømessige konsekvensene av tiltaket.

Gaver til allmennyttige formål – nær der du er

Sparebanker kan, med hjemmel i Finansforetaksloven, sette av deler av årsoverskuddet til allmennyttige formål. Gaver til allmennyttige formål er en viktig del av Fana Sparebanks strategiske satsing, og som lokalbank ønsker vi å bidra og legge til rette for et godt nærmiljø. Fana Sparebank har balanseført et gavefond på 9,6 millioner kroner.

Med utgangspunkt i de fremlagte resultatene for 2016 er det i 2017 foreslått en rekordhøy avsetning til gaver og allmennyttige formål på 30 millioner kroner.

Hovedutdeling – barn og ungdom

Hver eneste dag, året rundt, legges det ned mange timer med frivillig arbeid og dugnadsinnsats i lokalmiljøet, for å gi barn og ungdom en god oppvekst. Dette stimulerer til en sunn og aktiv hverdag for de yngste gruppene i samfunnet. Banken har valgt å dedikere gavemidlene til formål som legger til rette for sunne og gode aktiviteter overfor barn og ungdom.

Gjennom gaveutdelingene søker vi å få til en geografisk fordeling som reflekterer vårt markedsområde. Det er fastsatt retningslinjer for hvem som kan motta støtte, samt hvordan søknader skal utformes og registreres for å komme i betraktning. Forstandskapet beslutter gavetildeling basert på anbefalinger fra styret. I hovedsak skjer gavetildeling på årlig basis. I 2016 ble det delt ut ca. 2,6 millioner kroner til barn og ungdom i Bergen og omegn.

Velfortjent

Fana Sparebank introduserte i 2015 et nytt gavekonsept med betegnelsen Velfortjent. Velfortjent bygger på at Fana Sparebank hele tiden ser etter mennesker som har gjort noe spesielt, og som fortjener en overraskelse. Dette kan være enkeltpersoner som har gjort noe bra for andre, som har et unikt talent eller som har gjennomgått noe vanskelig i livet. Med hjelp fra lokalbefolkningen skal Fana Sparebank overraske noen som virkelig fortjener det. En jury bestående av representanter fra Generalforsamlingen, styret og administrasjonen velger ut kandidatene. Selve gaveoverrekkelser skjer på en svært kreativ måte som skaper oppmerksomhet i lokalmiljøet og i sosiale medier. Noen av disse overraskelsene dokumenteres på film som benyttes til å fronte neste utdeling. Velfortjent pågår hele året med kvartalsvis utdeling. I løpet av 2016 delte vi ut til sammen 120.000 kroner til Velfortjent.

Sponsoraktivitet

Fana Sparebank ser på sponsing som økonomiske bidrag til støtte av sosialt og samfunnsmessige verdifulle prosjekter. Bidragene

har til hensikt å synliggjøre og profilere banken og merket Fana Sparebank overfor gitte målgrupper.

Hovedmålet med sponsing er at banken, gjennom samarbeidsavtaler med lokale aktører i markedsområdet, skal styrke egen virksomhet, samt bidra til positiv utvikling hos samarbeidspartnerne. Dette skaper gjensidig motivasjon og inspirasjon.

Sponsorarbeidet er et viktig virkemiddel for å sikre at Fana Sparebank får god eksponering overfor ønsket målgruppe. Det vil på sikt føre til økt kundetilstrømming og styrket kundelojalitet.

I 2016 ble det inngått flere nye avtaler om sponsorsamarbeid. Det ble etablert et spennende samarbeid med vitensenteret VilVite for å bygge oppunder bankens satsing på familiesegmentet. For å posisjonere banken tydeligere og bli mer synlig på bedriftsmarkedet, er det inngått en samarbeidsavtale med Salgs- og Reklameforeningen i Bergen.

Bærekraftig virksomhet – det grønne skiftet

Fana Sparebank ønsker å være en aktiv medspiller i samfunnets tilpasning til en bærekraftig utvikling. Sertifiseringen som Miljøfyrtårn representerte et første skritt når det gjelder hvordan bankens virksomhet fremstår isolert sett. Ambisjonene har imidlertid vært å integrere miljø- og bærekraftensynet i den tradisjonelle bankvirksomheten. Det er i samhandlingen med kunder at bidraget kan få de største effektene. Innenfor tradisjonell bankvirksomhet er det flere områder som peker seg ut; Kredittvirksomhet og utlånspolicy, innskudd og funding, samt egen og kunders kapitalforvaltning.

Grønne Innskudd

I 2016 lanserte Fana Sparebank et nytt innskuddsprodukt som representerer en nyvinning innen bærekraftig bankvirksomhet; Grønne Innskudd. Grønne Innskudd er et tilbud til publikum om sparekonto med en garantert grønn profil. Innskudd forplikter banken til å finansiere tilsvarende midler i kvalifisert, bærekraftig virksomhet. Ordningen er kvalitetssikret gjennom en uavhengig vurdering fra DNV GL. Grønne Innskudd er en innovasjon innen norsk bankvesen, og representerer en videreutvikling av konseptet Green Bonds.

Grønne Innskudd

Grønne Innskudd representerer et miljørettet kundeløfte fra Fana Sparebanks side. For hver krone som kommer inn på Grønne innskudd forplikter banken seg til å finansiere et bærekraftig formål eller prosjekt med et tilsvarende beløp. Ut fra det perspektivet, bestemmer kundene med deres innskudd hvor stor del av bankens virksomhet som skal finansiere bærekraftig aktivitet.

Konseptet bygger på en mer aktiv dialog med kundene enn ordinære innskuddsprodukter. Banken skal rapportere på årlig basis hvilke miljømessige effekter som er oppnådd. I tillegg setter banken av en andel av innskuddsmidlene til en Grønn Bonus. Grønn Bonus vil årlig representere en sum som skal danne grunnlag for en utdeling til et innskytervalgt miljøformål.

Kapitalforvaltning

Fana Sparebank har til enhver tid store midler plassert i finansielle instrumenter. Det største volumet er knyttet til plasseringer som inngår i bankens likviditetsbuffer. I tillegg har vi porteføljer av obligasjoner som holdes for avkastningsformål. I denne porteføljen inngår en egen aktivklasse Grønne obligasjoner. Disse er notert på egen liste på Oslo Børs, og finansierer bærekraftig virksomhet i henhold til spesifiserte kriterier.

Klima og miljø

Fana Sparebank er sertifisert som Miljøfyrtårn gjennom Stiftelsen Miljøfyrtårn. Sertifiseringen omfatter Fana Sparebank i sin helhet, med hovedkontor og avdelinger. I tillegg er Fana Sparebank Eien- dom miljøsertifisert.

Arbeidet med miljøsertifisering har medført at bankens håndbøker for helse-, miljø og sikkerhet er oppdatert og i tråd med retningslinjene som gjelder for sertifisering. Tilsvarende gjelder personalhåndboken, innkjøpshåndbok og øvrige rutiner og retningslinjer.

Det er gjennomført en grunnleggende kartlegging av virksomhetens innkjøp og forbruk av ulike produkter, samt energikilder. Det er tatt umiddelbare skritt for å forbedre konsernets håndtering av avfall. Videre er det gjennomført energisparende tiltak som allerede har gitt målbar effekt.

Den viktigste konsekvensen av miljøsertifiseringen er imidlertid at banken har etablert og satt forpliktende mål for videre tiltak. Målsettingene krever et aktivt engasjement og løpende fokus på mange sider ved å forbedre Fana Sparebanks karbonfotavtrykk.

Reisevaner

Blant tiltakene banken har gjennomført, er en kartlegging av de ansattes reisevaner. Banken vurderer hvilke muligheter som foreligger for effektivt å stimulere til mer bærekraftige reisevaner.

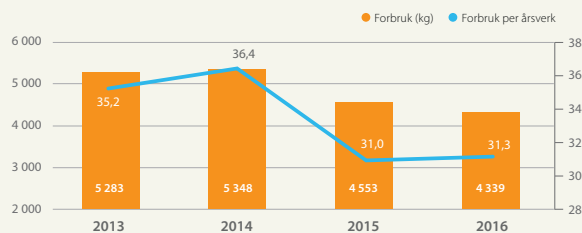
Fra reisevaneundersøkelsen fremkommer at mellom 61 og 65 prosent av alle reiser til og fra jobb skjer med egen bil. Variasjonen er sesongbetont, der andelen som bruker sykkel øker i sommerhalvåret. Banken har tilrettelagt for at ansatte som sykler til jobb har tilgang på dusj og garderobe i tilknytning til lokalene.

I tråd med generelle trekk i samfunnet, bruker også en rekke av bankens medarbeidere el-bil til daglig. Andelen ansatte som bruker el-bil til og fra arbeid, eller i tjenestesammenheng, er ikke kartlagt eller dokumentert i detalj. Det er imidlertid en økende bruk av el-biler eller ladbare hybridbiler.

Materialforbruk

Fana Sparebank anvender *Admincontrol* som verktøy for elektronisk saksbehandling og møteadministrasjon for styret og sentrale interne møter. I tillegg brukes systemet av selskaper banken har produksamarbeid med, og der også banken er representert gjennom eierskap og i styrende organer. Verktøyet erstatter i det alt vesentlige fysiske sakspapirer. Systemet ivaretar også en sikkerhetsmessig side ved at konfidensielt materiale blir håndtert på en bedre måte.

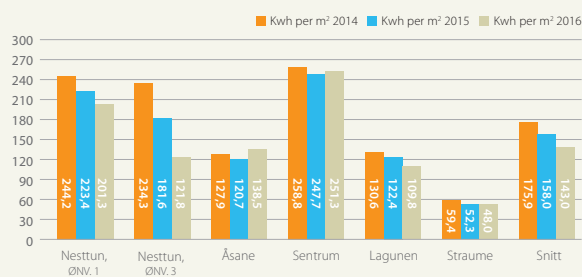
Det er iverksatt måling av forbruk av kopipapir. Målingene viser at konsernet hadde et relativt jevnt totalforbruk av kopipapir på rundt 5,3 tonn i 2013 og 2014. Arbeidet med miljøsertifisering i 2015 resulterte i mer detaljert kartlegging av det interne forbruket av papir til kopiering og utskrifter. Det ble også iverksatt ulike tiltak, både gjennom holdningsskapende informasjon og ved styring av konsernets skrivere. Standardverdien er blant annet satt til tosidige utskrifter. Tiltakene fikk umiddelbart målbar effekt ved at totalforbruket ble redusert med nær 15 prosent til 4,5 tonn i 2015, og videre nedgang på 4,7 prosent i 2016. Forbruket per årsverk har flatet ut de siste to årene, noe som vil bli gjort gjenstand for nye tiltak fremover.

FIGUR 1: Diagrammet viser forbruk av kopipapir totalt for konsernet. Oppgitt enhet er beregnet antall kilo papir. Faktisk forbruk er redusert i 2016, mens forbruk per årsverk er på samme nivå som i 2015.

Energiforbruk

Energiforbruk og energikilder utgjør en sentral del av miljøbevisstheten og behovet for endringer og tilpasning. Kartleggingen som utgjorde en del av arbeidet med å få sertifiseringen som Miljøfyrtårn, inkluderte en beregning av energiforbruk på hvert av stedene banken driver sin virksomhet. Hovedkontoret på Nesttun representerer en bygningsmasse med relativt svake energiverdier, mens kontoret i Åsane er lokalisert i en BREEAM-sertifisert bygning, og på Straume er bygningen forsynt med jordvarme.

FIGUR 2: Diagrammet viser målt energiforbruk per kvadratmeter for bankens ulike kontorer. Kontoret på Lagunen ble stengt i slutten av 2016. Kartleggingen gir grunnlag for vurdering av mulige tiltak og arbeidet med å forbedre forbruksverdiene i fremtiden

Ren kraft

For å stimulere til økt produksjon av fornybar energi har Fana Sparebank valgt å kjøpe opprinnelsesgarantier tilsvarende hele konsernets fysiske kraftforbruk i Norge. Kjøpet gir en garanti for at et kraftvolum tilsvarende årsforbruket av elektrisk kraft blir produsert som fornybar kraft ved norske vannkraftverk.

Ordningen med opprinnelsesgarantier (Guarantees of Origin, GoO) er etablert med utgangspunkt i EUs fornybardirektiv, og er en frivillig ordning for forbrukere som ønsker å gjøre en konkret klimainnsats.

Opprinnelsesgarantier gjør at fornybarheten i kraftproduksjonen kan spores og omsettes i markedet som en vare. GoO-godkjente kraftanlegg som produserer fornybar energi, for eksempel i form av vann- eller vindkraft, får utstedt ett GoO-sertifikat for hver MWh de produserer. Disse kan omsettes fritt i markedet. Hvert GoO-sertifikat har et unikt ID-nummer som knytter den til selve kraftproduksjonen. Fana Sparebanks opprinnelsesgaranti er knyttet til Aurland 1 Kraftverk. Aurland er et vannkraftverk i Aurland kommune i Sogn og Fjordane. Kraftverket, som er Norges tredje største, startet produksjonen i 1973 og var ferdig utbygget i 1989.

Fremtidige forpliktelser og utfordringer

Som Miljøfyrtårn har banken inngått en forpliktelse om å utvide og utvikle engasjementet. Forpliktende utsagn knytter seg til innkjøpsrutiner, energiforbruk, samt høynet bevissthet knyttet til virksomhetens klima og miljøpåvirkning. Ved hovedkontoret vil tradisjonell oljefyr bli erstattet av andre energikilder.

Fokus omkring egen virksomhet har vært et naturlig utgangspunkt ved etableringen som Miljøfyrtårn. Det ligger imidlertid en betydelig utfordring, og tilhørende potensial, i å implementere miljørelaterte temaer i vår forretningsvirksomhet. I et samfunnsøkonomisk perspektiv er det først når vi kan integrere dette i kundesammenheng at vårt bidrag kan få et omfang av betydning. Fana Sparebank har forpliktet seg til å utvikle kunderelaterte produkter og tjenester som underbygger en økologisk bærekraftig utvikling. I tillegg skal gavetildeling og støtte fra bankens gavefond inkludere formål som underbygger en økologisk bærekraftig utvikling.

Etikk

Fana Sparebank er opptatt av å levere tjenester som er forankret i solid etisk adferd. Banken er tilknyttet Finansnæringsens autorisasjonsordninger, FinAut, og legger til grunn reglene for god rådgivningsskikk i kundekommunikasjon og rådgivningsvirksomhet både for bankvirksomheten og innenfor forsikringsområdet. Banken stiller på generell basis krav til at rådgivere innen personmarkedet skal ha autorisasjon. Ved utgangen av 2016 hadde banken til sammen 43 medarbeidere som er autoriserte finansielle rådgivere. I fagplanen til denne utdannelsen inngår etikk som ett av seks kompetanseområder, og det inngår i både den teoretiske og praktiske prøven som avlegges. Etiske problemstillinger inngår også i den årlige, faglige oppdateringen som gjennomføres. Her prøves den enkelte rådgivers evne i å resonnerer og løse et etisk dilemma gjennom en elektronisk løsning som Finansnæringsens autorisasjonsordninger står bak.

Samtlige ansatte pålegges å sette seg inn i og undertegne bankens etiske retningslinjer. Retningslinjene omfatter blant annet forholdet mellom fritid og arbeid, privatøkonomi, service og tillit, habilitet, taushetsplikt og forholdet til kunder, leverandører og forretningsforbindelser. I tillegg gjelder egne regler for adferd når det gjelder anvendelsen av IKT og datasikkerhet. De etiske retningslinjene gjennomgås og kvitteres ut elektronisk på årlig basis.

Satsningen på FinAut og systematiseringen av retningslinjene for bankens etiske ansvar ansees å ha bidratt positivt både overfor kunder og samfunnet, samt å ha gitt et økt bevissthetsnivå innad i banken og dets datterselskaper.

Bankens etiske retningslinjer fastslår at medarbeidere i Fana Sparebank ikke må motta vederlag i noen form fra kunder, meglere, leverandører eller andre forretningsforbindelser. Dette fordi slike ytelser kan være egnet til å påvirke den enkeltes beslutninger om forvaltningen av betroede midler. Ingen medarbeider må derfor motta personlige gaver utover mindre oppmerksomheter, uten at dette rapporteres skriftlig og godkjennes av overordnede. Gaver omfatter ikke bare materielle gjenstander, men også andre fordeler, for eksempel i form av personlige rabatter ved kjøp av varer og tjenester.

Visse ansatte er pålagt særskilte restriksjoner når det gjelder verdipapirhandel. For denne gruppen er regelverket beskrevet i bankens rutinehåndbok, og hjemlet i Verdipapirhandellovens bestemmelser.

Medarbeidere

Samtlige medarbeidere er underlagt egne regler og retningslinjer for habilitet og taushet i eksterne og interne forhold. Habilitetsreglene innestår for at den enkelte medarbeider i sitt virke i banken ikke skal behandle lån, fastsette forretningsvilkår eller på annen måte foreta vurderinger på vegne av banken eller datterselskaper som berører

- egne personlige interesser,
- familiemedlemmer,
- nære venner,
- privat eller offentlig virksomhet eller organisasjoner vedkommende har økonomisk interesse eller tillitsverv i, eller
- lag og/eller organisasjoner der man er medlem av eller deltaker i

Som et ledd i overholdelsen av disse retningslinjene avgir den enkelte medarbeider årlig en erklæring med oversikt over tillitsverv eller økonomiske interesser i organisasjoner og/eller selskaper de er engasjert i. Habilitets- og taushetsreglene tar utgangspunkt i Finansforetakslovens bestemmelser, og er forankret i bankens Personalhåndbok med tilhørende retningslinjer. Fana Sparebank har ikke avdekket uregelmessigheter innenfor dette området.

Det er fastlagte prosedyrer for opplæring av nye ansatte, slik at disse gis anledning til å sette seg inn i bankens arbeidsreglement og de forventninger som stilles den enkelte overfor kunder og kolleger i arbeidsforholdet.

Sosiale medier

Det er utarbeidet noen generelle råd og anbefalinger til hjelp for den enkelte ansatte for kommunikasjon som privatperson i sosiale medier på nett og samtidig å ivareta Fana Sparebanks interesser og omdømme.

Prosedyre

Alle retningslinjer, rammer og krav som er nedfelt i bankens strategidokumenter, blir gjort gjenstand for regelmessig oppdatering og årlig revisjon med forankring i styret. Den enkelte operative enhet har ansvaret for å implementere strategiene gjennom handlingsplaner og faktiske tiltak. Fastsatte rammer skal måles med angitt frekvens og rapporteres.

Banken har fastsatt retningslinjer og prosedyrer for rapportering av avvik. Dersom det oppstår hendelser som bryter med bankens rammer eller retningslinjer, eller også oppdages før det inntreffer brudd, blir disse rutinemessig loggført og rapportert. Alle rapporterte avvik ledsages av en vurdering om den aktuelle hendelsen krever endring i eller oppdatering av gjeldende rutiner.

Veien videre

Fana Sparebank vil legge til grunn at hensynet til samfunnsansvar må ivaretas i alle ledd av virksomheten. Dette innebærer at vi tilstreber identifisering, konkretisering og implementering av konkrete tiltak i våre strategidokumenter, handlingsplaner og rutiner. Hensynet til miljø og klima er et område der en slik tilnærming vil kunne øke kvaliteten på konsernets samfunnsansvar. Miljøsertifiseringen danner et solid fundament for virksomhetens indre liv, og gir inspirasjon til å påvirke egne og medarbeidernes holdninger i positiv retning.

Fana Sparebank har i forretningsideen nedfelt utsagn om at virksomheten skal drives på en bærekraftig måte, samt at banken skal være en positiv bidragsyter for samfunnet. Disse utsagnene skal gis innhold og bli synliggjort gjennom bankens måte å drive virksomheten på.

Banken er kommet godt i gang med det som vil være den største utfordring innen miljø- og klimarelaterte temaer; Å integrere bærekraftige produkter og tjenester i kjernevirksomheten, det vil si i den tradisjonelle bankvirksomheten. Grønne Innskudd er et slikt grep. Det er naturlig å se for seg at kreditt- og utlånsvirksomheten blir det neste fokusområdet. Gjennom miljøsertifiseringen har banken satt seg som mål å vurdere konkrete prosjekter som kan utvikle virksomheten i en mer bærekraftig retning.

Redegjørelse om foretaksstyring

Styrende organer

Styret

Styret er ansvarlig for de strategiske veivalg Fana Sparebank gjør. Styret skal føre tilsyn med bankens virksomhet, herunder at de midler det rås over forvaltes på en betryggende og hensiktsmessig måte. Styret skal holde seg orientert om bankens økonomiske stilling og påse at banken har forsvarlig egenkapital og likviditet i forhold til lov-pålagte krav. Videre skal styret sørge for at banken har en forsvarlig organisering, tilstrekkelig kvalifisert personell og klare ansvarslinjer.

Generalforsamlingen

Finansforetaksloven betegner konsekvent bankens øverste organ som generalforsamling og dets ansvar og oppgaver er i stor utstrekning styrt av lovbestemmelser med henvisning til allmennaksjeloven der generalforsamling også er betegnelsen på det øverste organet. På møte i forstanderskapet 5. desember 2016, ble det derfor besluttet å bytte navn fra forstanderskap til generalforsamling.

Fana Sparebanks generalforsamling har til nå hatt 20 medlemmer og 10 varamedlemmer, hvorav 12 har vært innskyttervalgte, 5 valgt av de ansatte i banken og 3 kommunalt oppnevnte medlemmer. På ovennevnte møte den 5. desember, ble det besluttet å endre vedtektene slik at generalforsamlingens sammensetning endres noe. Fra og med ordinær generalforsamling 20. mars 2017, vil generalforsamlingen bestå av 14 medlemmer som er valgt av og blant sparebankens kunder/innskyttere, 1 medlem som ivaretar samfunnsfunksjonen og 5 medlemmer som er valgt av og blant de ansatte i banken.

Generalforsamlingens oppgaver er blant annet å se til at banken virker etter sitt formål i samsvar med lov, vedtekter og generalforsamlingens vedtak. Generalforsamlingen fastsetter bankens vedtekter, vedtar bankens regnskap, herunder avsetning til gavefond, samt velger styre og valgkomité.

For å tilpasse seg rammelovgivning på best mulig måte, har generalforsamlingen besluttet at det ikke skal være en særskilt leder av dette organet. Styret innkaller til møter i generalforsamlingen og møtene vil bli åpnet og ledet av styrets leder.

Risikostyring og internkontroll

God risiko- og kapitalstyring er sentralt i Fana Sparebanks langsiktige verdiskapning. Bankens overordnede mål følger av strategisk plan. Avkastningsmålet er styrende for bankens aktiviteter og konkretisering av delmål. Fokus settes på å sikre bankens

konkurranseevne. Fana Sparebanks strategiske mål balanseres mot bankens risikoevne og -vilje. Risiko- og kapitalvurderinger er en integrert del av bankens strategiske og forretningsmessige prosesser. Bankens risikostyring er knyttet opp mot hovedområdene kredittrisiko, markedsrisiko, likviditetsrisiko og operasjonell risiko.

Styret i Fana Sparebank legger til grunn at banken skal være godt kapitalisert. Gjennomgang av bankens viktigste risikoområder, samt kapitalvurderinger (ICAAP) gjennomføres minst én gang i året og behandles av styret. Bankens kapitalstrategi skal være basert på reell risiko i virksomheten supplert med effekt av ulike stressscenarier. Ansvar for gjennomføring av bankens risiko- og kapitalstyring og kontroll er delt mellom bankens styre, ledelse og operative enheter. Styret har ansvar for å påse at banken har kapital som er tilstrekkelig ut fra ønsket risiko og bankens virksomhet, samt sørge for at banken er tilstrekkelig kapitalisert ut fra regulatoriske krav. Styret vedtar også bankens mål og rammer innenfor alle risikoområder. Rapportering til styret i forhold til mål og rammer finner sted kvartalsvis. Administrerende direktør har ansvaret for bankens samlede risikostyring, herunder utvikling av gode modeller og rammeverk for styring og kontroll. Bankens avdeling for risikostyring ivaretar viktige funksjoner knyttet til styring, kontroll, rapportering og analyse, og har ansvar for bankens modellverk for risiko- og kapitalstyring. Leder for risikostyring, Risk manager, rapporterer administrativt til direktør Økonomi og styring, og for å opprettholde uavhengighet, direkte til administrerende direktør i risiko-/kontrollrelaterte saker.

Ansvarlig for Compliance (etterlevelse av regelverk) har et overordnet ansvar for å kontrollere at lov- og regelverk blir implementert og rapporterer administrativt til direktør for Kredit og prosess, og direkte til administrerende direktør i saker som gjelder compliance. Lederne for de ulike enhetene har ansvar for implementering av regler, retningslinjer og rutiner og at virksomheten drives i samsvar med gjeldende regelverk.

Kredittekomiteer behandler større engasjementer og saker av spesiell karakter.

Alle ledere i Fana Sparebank har ansvar for å styre risiko og sikre god internkontroll innenfor eget område i tråd med bankens vedtatte risikoprofil. Fana Sparebank har vedtatt en strategi for risikostyring og internkontroll som fastsetter mål, organisering og gjennomføring av internkontrollarbeidet. Strategien omfatter også krav til rapportering av status for bankens risikobilde og kvaliteten i internkontrollen samt oppfølging av risikoreduserende tiltak.

Bankens regnskapsavdeling har ansvar for fagområdene finansiell rapportering, intern økonomistyring, skatt/avgift og internkontroll over finansiell rapportering. Herunder følger ansvar for kvartalsvis finansiell rapportering i samsvar med gjeldende lovgivning, regnskapsstandarder og fastsatte regnskapsprinsipper for konsernet. Det er utarbeidet rutiner for finansiell rapportering, som skal sikre fullstendighet i rapporteringsgrunnlaget og konsistent prinsippbruk. Ledelsen i banken foretar, i tillegg til gjennomgang av regnskap og risikorapportering, periodisk gjennomgang av driftsrapportering mot budsjett med orientering til styret.

Styrets revisjonsutvalg, som består av styrets leder, et styremedlem samt et styremedlem valgt av de ansatte, behandler bankens regnskaper. Revisjonsutvalgets oppgaver er rettet mot prosessen for regnskapsavleggelse og de avlagte regnskapene, samt revisjon og revisors uavhengighet.

Styrets risikoutvalg, som er tilsvarende sammensatt som revisjonsutvalget, overvåker og styrer bankens samlede risiko og vurderer jevnlig om bankens styrings- og kontrollordninger er tilpasset risikonivå og omfang av virksomheten.

Godtgjørelsesutvalget gjennomgår og overvåker praktiseringen og virkningene av bankens godtgjørelsesordninger.

Internrevisjonen er en uavhengig, objektiv bekreftelses- og rådgivningsfunksjon. Internrevisjonen benytter en systematisk og strukturert metode for å evaluere og forbedre effektiviteten og hensiktsmessigheten av organisasjonens prosesser for risikostyring, kontroll og governance.

Eksternrevisor velges av generalforsamlingen. Revisor avgir årlig revisjonsberetning til generalforsamlingen, og har minst et årlig møte med styret hvor beretning og brev fra revisor blir presentert og kommentert. I brev vurderes bankens internkontroll, herunder områder hvor kontrollen bør forbedres. Forholdet til revisor er regulert i engasjementsbrev som blant annet omhandler partenes ansvar, fastsettelse av revisjonshonorar og hvordan andre tjenester skal avtales og honoreres.

Bankens etiske retningslinjer omfatter varslingsplikt for ansatte ved kritikkverdige forhold, herunder brudd på interne retningslinjer, lover og forskrifter, og fremgangsmåte for hvordan slik informasjon skal avgis.

Virksomheten i Fana Sparebank er underlagt tilsyn av Finanstilsynet. I tillegg til stedlige tilsyn, gjennomgår Finanstilsynet bankens års- og delårsregnskaper samt risikorapporter og kapitalvurderinger. Styret og administrasjonen tilstreber en åpen og konstruktiv dialog med Finanstilsynet.

Banken har rutiner for finansiell informasjon som skal sikre finansmarkedene korrekt, relevant og tidsriktig informasjon om bankens utvikling og resultater. Informasjon til markedet formidles gjennom kvartalsvise bør- og pressemeldinger, bankens hjemmeside samt regnskapsrapporter. Finansiell rapportering for banken finner sted kvartalsvis i tillegg til årsregnskapet. Banken lar seg vurdere av et internasjonalt ratingbyrå.

Vedtektsbestemmelser som regulerer oppnevning og utskifting av styremedlemmer, mv.

Styret består av 6 medlemmer, inkludert medlem valgt av de ansatte. Styret har 2 varamedlemmer, hvorav varamedlemmet for de ansattes representant har møte og talerett. I tillegg har styret en ordning hvor varamedlem for de eksterne styremedlemmene - av hensyn til kontinuitet i styrearbeidet - har møte- og talerett. Styrets medlemmer og varamedlemmer velges av generalforsamlingen for inntil to år. Styrets leder og nestleder velges for inntil 2 år ved eget valg på generalforsamlingen. Uttredende medlemmer og varamedlemmer kan gjenvelges.

Generalforsamlingen har i forbindelse med tilpasningen til finansforetaksloven besluttet å ha 1 valgkomité i stedet for 2 komiteer, slik det etter tidligere regler var lagt opp til (innskytervalgkomiteen og forstanderskapets valgkomité). Valgkomiteen innstiller ovenfor generalforsamlingen på kandidater til kunde-/innskytervalget og fremmer forslag til medlemmer av styret og medlemmer av valgkomiteen. Valgkomiteen fremmer også forslag til kandidater på vervene som styrets leder og styrets nestleder. I tillegg innstiller valgkomiteen på honorar til de tillitsvalgte. Valgkomiteen har 5 medlemmer og 3 varamedlemmer, hvorav de ansatte har 1 medlem med varamedlem. Medlemmer og varamedlemmer av valgkomiteen velges for inntil 2 år. Valgkomiteens leder velges ved eget valg. Valgkomiteens oppgaver følger for øvrig av instruks fra generalforsamlingen.

Fana Sparebank følger for øvrig Norsk Anbefaling Eierstyring og Selskapsledelse, utgitt av Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES).

Faste rådgivere

Hygg

Innholdsfortegnelse

REGNSKAP OG NOTER

Nøkkeltall.....	18	8	Kreditrisiko og risikoklassifisering	50	
Årsberetning.....	19	9	Utlån, garantier og tap på utlån fordelt på næringer.....	53	
Resultatregnskap og balanse.....	30	10	Utlån og garantier fordelt på.....	55	
Konstanstrømoppstilling.....	32		kundegrupper og geografisk område	55	
Endringer i egenkapitalen.....	33	11	Misligholdte, tapsutsatte engasjementer	56	
NOTER		12	Nedskrivninger på utlån og garantier	57	
1	Regnskapsprinsipper.....	34	13	Likviditetsrisiko/restløpetid på.....	59
2	Viktige regnskapsmessige og skjønsmessige vurderinger.....	40		eiendels- og gjeldsposter	59
3	Segmentrapportering	41	14	Renterisiko / reprisingtidspunkt på eiendels-	
4	Kapitaldekning.....	43		og gjeldsposter, morbank	62
5	Uvektet kapitalandel.....	45	15	Renterisiko / reprisingtidspunkt på eiendels-	
6	Risikoforhold	45		og gjeldsposter, konsern.....	64
7	Maksimal kredittesporing.....	49	16	Rentefølsomhet.....	66
			17	Netto renteinntekter.....	67
			18	Provisjonsinntekter og gebyrer	68

19	Provisjonskostnader.....	68	34	Påløpte kostnader og forskuddsbetalte inntekter	89
20	Utbytte og netto gevinst/tap på finansielle instrumenter	69	35	Avsetninger og pensjonsforpliktelser	89
21	Personal og generelle administrasjonskostnader	70	36	Pensjonsforpliktelser og pensjonskostnader	90
22	Andre driftskostnader.....	71	37	Transaksjoner med nærstående parter	94
23	Skatt	72	38	Godtgjørslar og lån til ledende ansatte og tillitsvalgte	95
24	Klassifikasjon av finansielle instrumenter i balansen.....	74	39	Forretninger utenfor balansen, pantstillelser, betingede utfall og hendelser etter balansedagen.....	96
25	Virkelig verdi av finansielle instrumenter til amortisert kost....	76	40	Operasjonelle leieforhold.....	96
26	Verdsettelseshierarki for finansielle instrumenter til virkelig verdi	78			
27	Finansielle derivater.....	81			
28	Motregning finansielle derivater.....	82			
29	Rentebærende verdipapirer.....	83			
30	Aksjer, andeler, egenkapitalbevis.....	84			
31	Datterselskaper.....	85			
32	Immaterelle eiendeler og varige driftsmidler.....	86			
33	Gjeld.....	87			

Nøkkeltall

Regnskapsposter i % av GFK	2016	2015	2014	2013	2012
Gjennomsnittlig forvaltningskapital pr. mnd. i mill. kroner	21 249	20 120	19 755	17 771	15 928
Renteinntekter	2,68	3,09	3,69	3,79	3,89
Rentekostnader	1,17	1,58	2,14	2,26	2,44
Netto renteinntekter	1,51	1,51	1,55	1,53	1,45
Andre driftsinntekter	0,63	0,27	0,59	0,86	0,70
Sum inntekter	2,13	1,78	2,14	2,40	2,16
Driftskostnader	0,90	1,15	1,18	1,22	1,34
Driftsresultat før tap	1,23	0,63	0,96	1,18	0,81
Tap på utlån og garantier	0,05	0,05	0,10	0,06	0,04
Driftsresultat etter tap	1,19	0,59	0,86	1,12	0,77
Skattekostnader	0,27	0,17	0,22	0,33	0,20
Resultat for perioden	0,92	0,42	0,64	0,80	0,57
Totalresultat	0,99	0,65	0,51	0,94	0,69

Andre nøkkeltall	2016	2015	2014	2013	2012
Egenkapitalavkastning (Resultat etter skatt i % av snitt EK)	11,0	5,2	8,4	10,4	7,3
Egenkapitalavkastning (Totalresultat etter skatt i % av snitt EK)	11,8	8,1	6,7	12,9	8,9
Kapitaldekning i %	18,0	18,0	17,0	14,5	12,6
Ren kjerneapitaldekning i %	14,8	14,5	13,3	13,2	12,6
Uvektet kapitalandel i %	8,5	8,2			
LCR i %	147	129	91		
Kostnader i % av totale inntekter	42,1	64,6	55,3	50,8	62,3
Kostnader i % av totale inntekter eksklusiv verdipapirer	44,2	56,9	57,4	53,9	65,6
Innskudd i % av utlån	56,5	59,4	59,6	60,8	65,7
Årsverk i bankdriften	111	109	107	111	118
Vekst i utlån brutto i %	7,4	6,9	7,9	9,4	10,3
Vekst i innskudd fra kunder i %	2,3	6,5	5,7	1,1	7,6
Vekst i forvaltningskapital i %	5,9	3,8	6,7	10,5	10,8
Forvaltningkapital pr. 31.12.	21 990	20 770	20 003	18 752	16 970
Brutto utlån pr. 31.12.	18 672	17 381	16 257	15 073	13 783
Netto utlån pr. 31.12 (etter tapsavsetninger)	18 608	17 321	16 196	15 022	13 741
Innskudd fra kunder pr. 31.12	10 557	10 316	9 686	9 163	9 061
Egenkapital	1 888	1 682	1 551	1 453	1 278

Årsberetning 2016

1. Året i sammendrag

Fana Sparebank presenterer med dette sitt 138. årsregnskap.

Styret konstaterer at konsernets virksomhet og resultater i 2016 viser positiv utvikling og meget tilfredsstillende resultater fra kjernevirksomheten. Årets resultat representerer et godt skritt i retning av å sikre styrkingen av bankens egenkapital for å møte nåværende og fremtidige soliditetskrav. Bankens generelle utvikling er positiv og i tråd med de langsiktige vekstambisjonene som styret og administrasjonen legger til grunn.

Den underliggende kjernevirksomheten viser totalt sett god utvikling, med vekst i forvaltningskapitalen og økte netto renteinntekter. Konsernets forvaltningskapital er økt til 22 milliarder kroner, hovedsakelig som følge av utlansvekst på 7,4 prosent. De samlede kostnadene er redusert i nominelle kroner. Det er et uttrykk for et målbevisst arbeid med å holde konstant fokus på å ta ut effektiviseringsgevinster og å utøve høy kostnadsdisiplin. Tap på utlån og garantier er fortsatt på et lavt nivå.

Årets resultat påvirkes noe av engangsposter. Salg av Fana Sparebank Regnskap AS, salg av aksjer i VISA Norge og avvikling av bankens ytelsesbaserte pensjonsordning bidrar til at det samlede resultatet er det høyeste i bankens historie.

Veksten i forvaltningskapitalen skjer innenfor rammen av økt kapitaldekning og en tilfredsstillende egenkapitalandel. Styret er tilfreds med at det er god kontroll på de forholdene ved bankens drift og virksomhet som ligger innenfor det som kan påvirkes.

Bankens heleide datterselskap Fana Sparebank Regnskap AS ble solgt i 2016. Salget er et uttrykk for konsentrasjon om kjernevirksomheten. Datterselskapet Kinobygg AS ble også avviklet i 2016.

Bankens ytelsesbaserte pensjonsordning ble avviklet i 2016. Samtidig ble den innskuddsbaserte pensjonsordningen som ble innført i 2006 forbedret og gjort gjeldende for samtlige ansatte.

I 2016 er det gjort et betydelig arbeid med å gjennomgå alle deler av bankens organisasjon for å identifisere områder med rom for forbedring. Prosessene ble initiert med innspill fra de ansatte. Prosessen førte til omfattende organisasjonstilpasninger som ble forankret i styret mot slutten av året. Den nye organisasjonen ble implementert med virkning fra 1. januar 2017, og forventes å gi

Fana Sparebank et godt grunnlag for å møte kundenes behov fremover.

Banken besluttet i desember 2016 å fornye samarbeidet med Evry om leveranse av IKT-tjenester og bankens kjernesystemer. Beslutningen bygget på en omfattende prosess der banken konkurransutsatte tjenesteleveransen. Den nye avtalen ansees å gi Fana Sparebank et godt grunnlag for å videreutvikle et kostnads-effektivt, moderne og fremtidsrettet kundetilbud.

Banken er aktiv både i utvikling og bruk av digitaliserte tjenester i kundesammenheng. Fana Sparebank var blant de første bankene i Norge med en mobilbasert tjeneste for vennebetaling. Sosiale medier utgjør også en viktig del av bankens daglige kommunikasjon med kundene. Praktisk talt alle lånedokumenter for boliglån signeres nå elektronisk.

Salg av produkter og tjenester fra våre samarbeidende produktselskaper øker. Det gjelder både skade- og livsforsikringsprodukter fra Frende Skade og Frende Liv og leasing og salgspantfinansiering fra Brage Finans. Kunders sparing i fond er økende, og interesse for aksjehandel gjenspeiles i nye kunder som tar i bruk våre nettbaserte verdipapirhandelsløsninger gjennom Norne Securities.

Moody's Investors Service Ltd opprettholdt ratingen av Fana Sparebank på A3 gjennom 2016. Ratingen har *stable outlook*. Ratingen styrkes ved at bankens leverer forbedrede nøkkeltall og resultater. Obligasjoner med fortrinnsrett utstedt av Fana Sparebank Boligkreditt AS har rating Aaa som tidligere. Formålet med rating er å sikre kapitaltilgang og å oppnå best mulig betingelser for bankens finansiering fra pengemarkedet.

Bankens vekststrategi stiller krav til økte kapitalressurser. Ved avslutningen av 2016 er bankens egne så vel som de regulatoriske kapitalmål oppfylt. Effektiv utnyttelse av bankens kapital og god lønnsomhet vil sikre at kapitalkravene blir dekket fortløpende.

2. Den økonomiske bakgrunnen for årets virksomhet

Gjennom 2016 har utviklingen i den norske økonomien snudd i retning av mer positive utsikter. Norges avhengighet og oppmerksomhet rundt olje- og oljerelaterte virksomheter er fremtredende i perioder der så viktige bransjer utfordres. Vestlandet er direkte berørt, og innen regionen har også Hordaland og Bergen måttet ta inn over seg konsekvensene av nedbemanning, ledige ressurser og tomme næringslokaler. Samtidig tvinges virksomheter til

nytenkning og omstilling som vil gi ny vekst. Innen finans- og bankvirksomhet observeres betydelige endringer i konkurranse situasjonen, i særlig grad der bankenes tradisjonelle rolle blir utfordret av nye aktører.

Historisk lave renter bidrar til å legge forholdene til rette for stimulering av investeringer og vekst. Svekkelsen i norske kroner er til støtte for den eksportrettede delen av næringslivet. Innen vårt kjerneområde er det også satt fokus på reiselivsnæringen, der det internasjonale markedet kan reagere meget hurtig når det oppstår store skift i kostnadsnivået.

Fundamentet i norsk økonomi er godt, men utsiktene i det korte fremtidsperspektivet er fortsatt svake. Det er mange bedrifter som har behov for å restrukturere gjeld og skaffe seg handlingsrom for å overleve finansielt. Kredittanalytikere har i flere sammenhenger vist til at toneangivende selskaper har styrke til å overleve et par tre år med lave aktivitetsnivåer, men dersom pilene ikke begynner å peke oppover igjen, vil konsekvensene kunne bli enda større. Frykten for fortsatte problemer innen visse sektorer av det nasjonale og lokale næringslivet må likevel ikke overskygge at det foreligger gode forutsetninger for å utvikle nye og bærekraftige virksomheter.

I det norske rentemarkedet prises det inn utsikter til fortsatt lave renter i 2017 og i et lengre perspektiv. Det legges imidlertid til grunn at rentebunnen er nådd. Lav rente vil dempe negative effekter av mulige tap og mislighold på lån i personmarkedet selv om arbeidsledigheten skulle øke. Det er likevel grunn til å utvise aktsomhet på grunn av høye boligpriser. Risikoen for prisfall i eiendomsmarkedet er til stede. I vårt kjerneområde er økningen av ledige næringslokaler en faktor som påvirker både leienivåer og verdiutviklingen i fast eiendom.

3. Bankens virksomhet i 2016, daglig drift

Fana Sparebanks hovedaktivitet er knyttet til tradisjonell sparebankvirksomhet. Historisk sett har de viktigste områdene vært håndtering av innskudd fra kunder, utlån til person- og næringslivskunder og betalingsformidling. I løpet av de senere år er salg og distribusjon av forsikringsprodukter, fond og andre finansielle tjenester blitt viktige bidrag til bankens samlede tjenestetilbud. I tillegg tilbys eiendomsmeglervirksomhet gjennom Fana Sparebank Eiendom AS. Frem til mars 2016 tilbød banken også regnskapstjenester gjennom Fana Sparebank Regnskap AS. Dette selskapet ble solgt ut av konsernet med full virkning fra 2. kvartal 2016. Fana Sparebank Boligkreditt AS er et viktig instrument for å sikre bankens kunder konkurransedyktig pris på sine lån, og konsernet mest mulig gunstig finansiering fra pengemarkedet. Banken har hittil overført nær halvparten av boliglånporteføljen til boligkredittselskapet. Boligkredittselskapet finansierer virksomheten ved utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett. Dette påvirker morbankens balansetall. I årsberetningen er det konsernets regnskapstall som kommenteres dersom annet ikke er angitt. Alle tall i parentes angir tilsvarende størrelser for 2015.

Styret har avholdt 13 møter i 2016, hvorav 3 telefonstyremøter. Enkelte saker håndteres via e-post. I tillegg samles styret og bankens ledergruppe til en årlig strategisamling.

Lokalisering

Gjennom filialnettet dekkes bankens hovedmarkedsområde i Bergen og omkringliggende kommuner på fire steder inkludert hovedkontoret på Nesttun. Avdelingskontorer er beliggende i Åsane, Bergen Sentrum og Straume på Sotra. Kontoret på Lagunen ble i desember 2016 stengt, og kontorets virksomhet overført og samlet ved hovedkontoret på Nesttun. Kontorene er i hovedsak etablert med et bredt anlagt tilbud for person- og bedriftskunder, samt eiendomsmeglervirksomhet. I 2016 ble det besluttet å flytte kontoret i Bergen sentrum til nye lokaler. Det nye kontoret blir tatt i bruk våren 2017.

Lokaliseringene dekker nærområdene til en betydelig del av Bergens befolkning, enten der de bor eller har sine arbeidsplasser. Kundernes bruk av banken og utviklingen av selvbetjente og mobile tjenester har medført at virtuell lokalisering utgjør en stadig viktigere del av kontakten mellom kunde og rådgiver i banken. Telefon, chat, mobiltelefon og e-post er viktige kommunikasjonskanaler sammen med mobilbank og de etablerte, nettbaserte banktjenestene. Banken tilpasser valg og tilbud av kommunikasjonskanaler til kundens behov og ønsker. Gjennom en omfattende reorganisering som ble iverksatt fra slutten av 2016, vil bankens kunder gis anledning til å velge mellom å benytte digitale kanaler eller å kunne møte banken på tradisjonelt vis via kontornettet.

Effektive og gode løsninger for håndtering av telefonbaserte kundehenvendelser, sammen med rask responstid på chat, har forbedret bankens responstid, og den tilhørende kundestøtteavdelingen løser en stadig større andel av mottatte forespørsler direkte. Det betyr bedre kundeopplevelse, og bygger opp under bankens visjon; Nær der du er.

Fana Sparebanks nettsider er tilpasset responsivt nettdesign, det vil si en plattform som er tilpasset alle plattformer fra PC via nettbrett til smarttelefoner. Vennebetaling, KJAPPbetaling, er etablert som mobiltjeneste for forenklet overføring av penger. Tjenesten utvides regelmessig med ny funksjonalitet.

Banken har bevisst satset på sosiale medier for å møte kunder og andre som er interessert i vår virksomhet. Profilene på Facebook, Twitter, LinkedIn og Instagram brukes aktivt og følges av mange. Dette er kanaler som passer godt til bankens profil, og som skaper ekte engasjement blant publikum.

Som følge av teknologiutviklingen, og stadig mer bruk av digitale og selvbetjente løsninger, har bransjen også en utfordring knyttet til håndtering av de ikke-digitale kundene. For spesielt å hjelpe den eldre generasjonen, lanserte banken i februar 2016 den ikke-digitale mobilbanken, der banken gjennom en nyansaffet elbil tilbyr å kjøre hjem til de kundene som ønsker hjelp til å utført sine banktjenester.

Fortsatt drift

Styret bekrefter at forutsetningen om fortsatt drift er til stede. Styret kjenner ikke til at det er vesentlig usikkerhet knyttet til årsregnskapet og kjenner heller ikke til ekstraordinære forhold som har betydning for vurdering av bankens regnskap. Det er ikke inntruffet forhold etter regnskapsårets slutt som har betydning for vurdering av regnskapet. Regnskapet er utarbeidet i henhold til IFRS.

Bankens samfunnsansvar

Fana Sparebank er en del av det norske sparebankvesenet som oppstod og utviklet seg på 1800-tallet. Sparebankenes funksjon og målsetting var nært knyttet til å dekke datidens behov, både innen organisering og stimulering av sparing og for å bistå med finansiering av lokal virksomhet. Dette er fortsatt nedfelt i bankens formålsparagraf, der det blant annet heter (...) Sparebanken har til formål å fremme sparing ved å ta imot innskudd fra en ubestemt krets av innskyttere, levere finansielle tjenester til publikum, næringsliv og offentlig sektor, og å forvalte på en trygg måte de midler den rår over i samsvar med de lovregler som til enhver tid gjelder for sparebanker (...).

I et overordnet perspektiv vil mange av de opprinnelige trekkene og grunnleggende ideene som assosieres med sparebankvesenet kjennes igjen i dagens kjernevirksomhet. Innskudd, sparing og plassering kombinert med kompetent rådgivning representerer områder der banken fremstår med et bidrag til den enkelte kundes mulighet for å fungere godt i alle faser av livsløpet. Gjennom utlånsvirksomhet til private og næringslivet er banken et viktig ledd i realiseringen av fundamentale samfunnsnyttige oppgaver. Banken er sertifisert som Miljøfyrtårn.

I 2016 lanserte Fana Sparebank et nytt innskuddsprodukt som representerer en nyvinning innen bærekraftig bankvirksomhet; Grønne Innskudd. Grønne Innskudd er et tilbud til publikum om sparekonto med en garantert, grønn profil. Innskudd forplikter banken til å finansiere tilsvarende midler i kvalifisert, bærekraftig virksomhet. Ordningen er kvalitetssikret gjennom en uavhengig vurdering fra DNV GL. Grønne Innskudd er en innovasjon innen norsk bankvesen, og representerer en videreutvikling av konseptet Green Bonds.

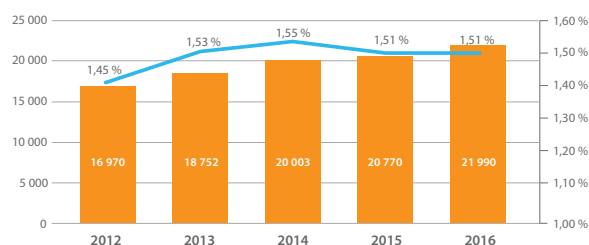
Sparebankens samfunnsrolle er synlig i anvendelsen av gaveinstituttet. Fana Sparebank deler hvert år ut midler til lokale organisasjoner og prosjekter for å støtte opp under gode formål. Bankens innretning har vært konsentrert om aktiviteter knyttet til barn og ungdom. Banken står bak konseptet Velfortjent! Her belønnes intetanende personer som har ytt en spesiell innsats med en gave. Det er i 2016 delt ut gaver og støtte for til sammen 2,8 millioner kroner.

Det er gitt en nærmere beskrivelse av bankens samfunnsansvar annet sted i årsrapporten.

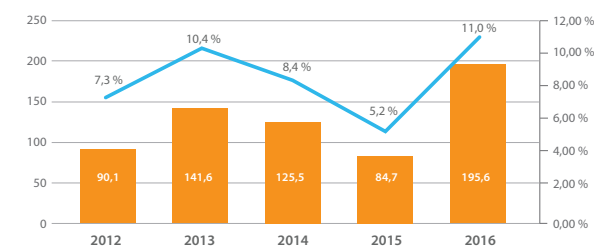
4. Resultat for 2016

Sammendrag

Fana Sparebank konsernet oppnådde et driftsresultat etter tap på 252,2 millioner kroner i 2016. Dette er en klar forbedring fra fjorårets resultat på 118,1 millioner kroner. Resultatforbedringen er et uttrykk for positiv utvikling innenfor flere områder. Kjernevirksomheten er styrket, bidraget fra finansielle instrumenter representerer en stor grad av gjenvinning sammenlignet med 2015, og banken har også vesentlige inntekter fra engangsposter. Driftsresultatet fra kjernevirksomheten, der finansielle instrumenter og engangsposter er holdt utenom, ble på 183,1 millioner kroner i 2016, mot 166,2 millioner kroner i 2015, en økning på 16,9 millioner kroner, tilsvarende 10,2 prosent. I prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital utgjør resultatet 1,19 prosent, mot 0,59 prosent i fjor. Resultatet etter tap og skatt ble et overskudd på 195,8 millioner kroner (84,5).

FIGUR 1: Utvikling i forvaltningskapital (mill. kroner, høyre skala, og netto rentemargin (prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital, høyre skala).

FIGUR 2: Resultat etter skatt (mill. kroner, søyler, venstre skala) og egenkapitalavkastning (prosent, linje, høyre skala).

Rentenettoen utgjorde 320,2 millioner kroner, en økning på 15,9 millioner kroner fra 2015. Netto provisjonsinntekter og andre inntekter er redusert med 9,8 millioner kroner til 89,7. Nedgangen har sammenheng med bortfall av inntekter fra regnskapskontoret som ble solgt i februar 2016. Netto resultat og markedsverdijusteringer fra finansielle instrumenter økte inntektssiden med 21,2 millioner kroner i 2016, mens det i 2015 trakk ned 48,3 millioner kroner.

Driftskostnadene er i 2016 redusert med 5 millioner kroner justert for engangsposter. Samlede driftskostnader utgjorde imidlertid 191 millioner kroner mot 231,9 i 2015. Engangsposter representerer i denne sammenhengen tilbakeføring av forpliktelse ved avvikling av pensjonsordningen med 35,9 millioner kroner.

Resultatet for 2016 gir en egenkapitalavkastning på 11,0 prosent for konsernet (5,2 prosent).

Konsernets totalresultat for 2016 er 210,4 millioner kroner mot 130,6 i 2015. Forskjellen mellom drifts- og totalresultatet er i hovedsak verdiendringer av finansielle eiendeler. Egenkapitalavkastningen basert på totalresultatet utgjør 11,8 prosent (8,1 prosent).

Bankens inntekter

Rentenetto

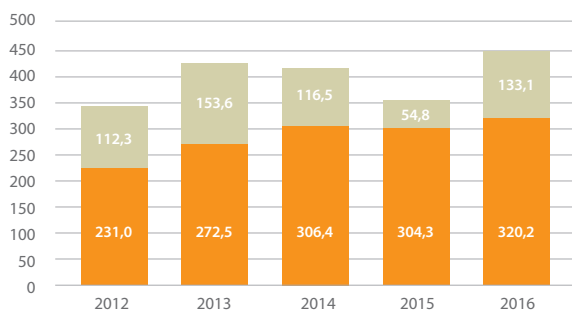
Konsernets netto renteinntekter utgjør 320,2 millioner kroner i 2016 (304,3). Rentenettoen inkluderer renteavkastningen på bankens likviditetsplasseringer i pengemarkedsfond. Økningen i rentenettoen utgjør 15,9 millioner kroner fra 2015. Den er både et resultat av høyere volum og opprettholdt margin på kunderettet virksomhet, samt lavere kostnader på eksternt finansiering. Avgift til Bankenes Sikringsfond utgjorde 7,6 millioner kroner, mot 7,9 millioner kroner i 2015.

Netto renteinntekter utgjorde 1,51 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital. Det representerer samme nivå som i 2015 (1,51). På generelt grunnlag har myndighetenes krav om styrking av egenkapitalen i hele banksektoren medvirket til at flere år med til dels sterkt fallende marginer stoppet opp.

Andre driftsinntekter

Andre driftsinntekter utgjør 133,1 millioner kroner (54,8). Økningen på 78,3 millioner kroner fra 2015 er hovedsakelig knyttet til markedsverdijusteringer i bankens porteføljer av finansielle instrumenter og mottatt utbytte.

Provisjonsinntekter og gebyrer er redusert fra 105,8 til 96,1 millioner kroner. Endringen har sammenheng med reduserte provisjonsinntekter fra datterselskapene, herunder Fana Sparebank Regnskap AS, som ble solgt i 2016. Provisjonskostnadene har vært stabile. Netto provisjonsinntekter og gebyrer fra kjernevirksomheten har økt med 2,1 millioner kroner.

FIGUR 3: Rentenetto (oransje søyle) og andre inntekter. Mill. kroner.

Netto verdiendringer på finansielle instrumenter utgjør 21,2 millioner kroner (-48,3), og har sammenheng med markedsverdijusteringer i obligasjonsporteføljen. Dette skyldes i vesentlig grad endringer som er påført markedsverdien på obligasjoner som følge av betydelig reduksjon av kredittrisikopåslag gjennom hele 2016. Beholdningene av rentebærende verdipapirer er i all hovedsak langsiktige plasseringer.

Driftskostnader

De samlede driftskostnadene ble i 2016 redusert med 40,9 millioner kroner til 191 millioner kroner (231,9). Driftskostnadene utgjorde etter dette 0,90 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital (1,15). Driftskostnadene inkluderer en tilbakeføring av 35,9 millioner kroner som følge av avviklingen av bankens ytelsesbaserte pensjonsordning. Justert for engangsposter, er de samlede driftskostnadene redusert med 5,0 millioner kroner.

Personalkostnader og IKT representerer to områder som både bestemmer bankens evne til å levere gode kundeløsninger, og som inneholder nøkkelen til å utvikle banken slik at krav til økt produktivitet blir godt ivaretatt.

IKT utgjør en vesentlig del av bankens kostnader. Gjennom store deler av 2016 har det pågått en grundig prosess knyttet til vurdering av fremtidige leveranser av kjernesystemer. Prosjektet har vært omfattende, og har involvert mange personer i organisasjonen. Basert på resultatene fra prosjektet, besluttet styret i desember å inngå fornyet avtale med Evry som hovedleverandør og strategisk samarbeidspartner innen teknologisk utvikling. Den nye avtalen gir Fana Sparebank et meget godt utgangspunkt for at banken skal nå sine strategiske mål med å tilby moderne produkter til våre kunder på en kostnadseffektiv måte.

Det er besluttet å avvikle bankens ytelsesbaserte tjenstepensjon med virkning fra 31.12.16. Den ytelsesbaserte ordningen ble i 2006 stoppet for opptak av nye medlemmer, og nye ansatte har hatt innskuddsbaserte pensjonsavtaler. En konsekvens av endringen er at samtlige ansatte er knyttet til én og samme innskuddsbaserte pensjonsordning fra 2017.

Lønn, pensjoner og sosiale kostnader utgjør den største andelen av driftskostnadene med 89,5 millioner kroner (127,5). Justert for endringene i pensjonsordningen utgjorde de samlede personalkostnadene 125,4, en nedgang på 2,1 millioner kroner.

Konsernets totale kostnader i prosent av inntektene ble redusert til 44,2 prosent fra 56,9 prosent for kjernevirksomheten. Kostnadsprosenten inkludert finansielle instrumenter utgjorde 42,1 prosent mot 64,6 prosent i 2015. Kostnadsprosenten for kjernevirksomheten utgjør 54,6 prosent, og er noe høyere enn bankens langsiktige målsetting for dette nøkkeltallet. Det er et uttalt mål at banken over tid skal tilstrebe seg å holde kostnadsprosenten under femti.

I 2016 er det besluttet omfattende organisasjonstilpasninger for å effektivisere og forbedre driften. Det forventes at den sterke satsningen på bankens organisasjon vil gi kostnadseffektiviseringsbidrag i 2017.

Tap og mislighold

Det har vært store utfordringer i enkelte bransjer i 2016, noe som har satt sitt preg på det generelle forretningsgrunnlaget for næringslivet. Forutsetningene knyttet til avsetningene til tap på utlån har imidlertid holdt seg relativt uendret målt mot 2015. Det har vært en mindre reduksjon i brutto mislighold.

For konsernet Fana Sparebank utgjør tap på utlån 10 millioner kroner, mot 9,1 millioner kroner i 2015. Nedskrivninger på grupper av utlån og garantier er økt med 4,5 millioner til 34,7 millioner kroner i perioden. Individuelle nedskrivninger er redusert med 0,4 millioner til 29,9 millioner kroner. Nye nedskrivninger i perioden er redusert fra 13,4 millioner kroner i 2015 til 7,2 millioner kroner i 2016.

Totale tapsnedskrivninger inklusive nedskrivninger på grupper av utlån og garantier utgjør 64,6 millioner kroner ved utgangen av 2016. Nedskrivninger på utlån og garantier utgjør 0,35 prosent av brutto utlån.

Styret vurderer dette som tilstrekkelig sett i forhold til bankens risiko i utlåns- og garantiporteføljen, og konsernets tap på utlån vurderes fortsatt å være på et lavt nivå.

Brutto misligholdte engasjementer ut over 30 dager utgjør 80,6 millioner kroner ved utgangen av 2016, ned fra 149,9 i 2015. Misligholdte engasjementer utgjør 0,4 prosent av brutto utlånsmasse.

Mislighold på utlån er hovedsakelig knyttet til utlånsengasjementer innen eiendomsutvikling. Banken overvåker disse engasjementene nøye, og har tett oppfølging og dialog med disse kundene. De underliggende pantesikkerheter og verdier knyttet til de misligholdte engasjementene er tilstrekkelig gode til at styret anser at eventuelle tap er kontrollerbare.

Konsernet har tapsutsatte engasjement på 66,6 millioner kroner ved utgangen av året. Dette er en reduksjon på 14,2 millioner kroner sammenlignet med året før. Tapsutsatte engasjement utgjør 0,4 prosent av brutto utlån. Totalt er det foretatt individuelle nedskrivninger på 9,4 millioner kroner på tapsutsatte engasjement.

Totalresultat

Totalresultatet for konsernet inneholder poster som påvirker egenkapitalen direkte, og som ikke føres som en del av bankens driftsresultat. I årets regnskap gjelder dette flere poster. Årets estimatavvik på bankens pensjonsforpliktelser er 3,6 millioner kroner etter skatt. Som følge av endringer i bankens pensjonsordning i desember 2016, vil estimatendringer være begrenset i fremtiden.

Banken har eierandeler som er klassifisert i balansen som finansielle eiendeler tilgjengelige for salg. Positive verdiendringer i slike eiendeler føres mot totalresultatet. For regnskapsåret 2016 utgjorde dette 18,2 millioner kroner. Beløpet knytter seg i hovedsak til justering av verdiene av bankens eierandel i Frende Holding.

5. Bankens balanse

Forvaltningskapital

Det har vært en god økning i konsernets forvaltningskapital gjennom året. Utlånene øker, samtidig med at bankens likviditetsbuffer er styrket. Ved årsskiftet utgjorde bankkonsernets forvaltningskapital 21.990 millioner kroner (20.770).

Kontantstrøm

Konsernets likviditetsbeholdning utgjør 71,7 millioner kroner (74,8). Netto kontantstrømmer fra finansieringsaktivitet utgjør 628,9 millioner kroner (7). De største postene som inngår i finansieringsaktivitetene er opptak av obligasjoner til finansiering av virksomheten og refinansiering av lån som kommer til ordinært forfall. Netto kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter utgjør 125,3 millioner kroner (381). Dette utgjøres i hovedsak av justeringer av bankens likviditetsbeholdninger. Netto kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter er minus 757 millioner kroner mot minus 396 millioner kroner i 2015. Endringen har sammenheng skyldes hovedsakelig høyere utlånsvekst og lavere innskuddsvekst i 2016 og sammenlignet med fjoråret.

Finansinvesteringer

Fana Sparebanks kapitalforvaltning er nedfelt i et eget strategidokument. Det inkluderer styrets fastsatte rammer for volum og fordeling i risikoklasser, kursfallsrisiko, durasjon, renterisiko og valutarisiko.

Kapitalforvaltning, rentepapirer

Forvaltningen av overskuddslikviditeten skjer både gjennom plasseringer i rentefond i tillegg til porteføljer av enkeltpapirer i ulike aktiva- og risikoklasser.

Ved utgangen av 2016 utgjorde konsernets samlede portefølje av rentebærende verdipapirer 2.500 millioner kroner (2.561).

Obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) utgjør mer enn halvparten av konsernets samlede innlån fra pengemarkedet. Tilpasninger i verdipapirporteføljen kan tilskrives nye regulatoriske forhold (Basel III, Liquidity Coverage Ratio (LCR)) som ble iverksatt fra oktober 2015, der en voksende andel av midlene vil måtte plasseres i svært likvide og sikre papirer, særlig statsobligasjoner og obligasjoner med fortrinnsrett. Ved den årlige revisjonen av bankens kapitalforvaltningstrategi ble forvaltningen av bankens likviditetsbuffer som holdes i henhold til LCR definert som en særskilt aktivaklasse.

Kapitalforvaltning, egenkapitalrelatert

Forvaltningen av bankens finansinvesteringer i egenkapitalrelaterte finansielle instrumenter skjer dels ved investeringer i form av fond forvaltet av tredjepart, dels gjennom egen forvaltning av en mindre portefølje av børsnoterte aksjer og egenkapitalbevis. I tillegg har banken løpende, langsiktige investeringer i selskaper som har en forretningsmessig tilknytning til vår egen virksomhet, samt selskaper som representerer produkttilhørighet og strategisk samarbeid, herunder Frende Forsikring, Brage Finans og Norne Securities.

Konsernets samlede portefølje av egenkapitalrelaterte verdipapirer utgjorde 381 millioner kroner (344), hvorav 24,3 millioner kroner i aksjer og aksjefond (26,2).

Banken benytter finansielle instrumenter som fremtidige renteaftaler, renteswapper og lignende for å sikre eller begrense

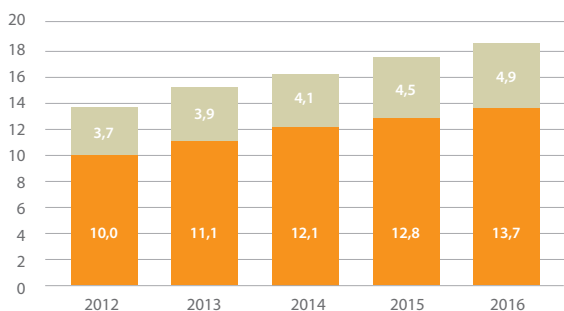
renterisiko. Banken hadde ved utgangen av 2016 ingen fremtidige renteavtaler.

Utlån

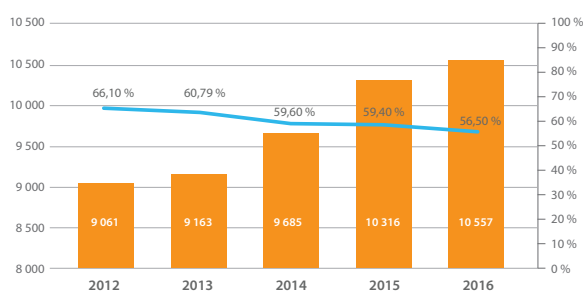
Brutto utlån i konsernet utgjør 18,7 milliarder kroner. Dette er en økning på 1.292 millioner kroner sammenlignet med året før. Den samlede utlånsveksten utgjør 7,4 prosent (6,9 prosent).

Veksten i bedriftsmarkedssektoren utgjorde 9,6 prosent i 2016. Bankens samlede utlån til næringskunder utgjør 4,9 milliarder kroner. Utlånsveksten er primært knyttet til eiendomsfinansiering med høy kredittkvalitet.

Innenfor personkundesektoren har utlånsveksten vært på 6,8 prosent (6,2 prosent). Netto utlån til personkunder representerer 13,7 milliarder kroner på konsernbasis. Veksten i denne gruppen er primært knyttet opp mot boligfinansiering. Styret anser utlånsveksten som betryggende og innenfor bankens vedtatte retningslinjer.

FIGUR 4: Utlån fordelt på PM og BM, tall i milliarder kroner.

FIGUR 5: Innskudd fra publikum, mill. kroner. Innskuddsdekning (innskudd i prosent av utlån).

Som ledd i bankens samlede finansieringsstrategi er en andel av bankens boliglånportefølje overført til det heleide datterselskapet Fana Sparebank Boligkreditt AS. Boligkreditselskapet har ved utgangen av 2016 en utlånportefølje på 6.618 millioner kroner (5.722). Lånporteføljen i boligkreditselskapet utgjør 35,6 prosent av bankens samlede utlån, og 48,3 prosent av konsernets utlån til personmarkedet (44,6 prosent).

Bankens andel av utlån til næringsformål utgjør 26,4 prosent av den totale utlånsmassen. Andelen har vært stabil det siste året.

Innskudd

Banken har fokus på at innskudd fra publikum skal være bankens viktigste finansieringskilde. Dette er også målsatt ved at innskuddsdekningen skal utgjøre minimum 55 prosent på konsernbasis. Utlånsveksten i banken er for tiden høyere enn veksten i innskudd. Andelen av bankens samlede innskudd fra publikum har således falt gjennom året.

Innskudd fra publikum utgjør 10,6 milliarder kroner, hvilket utgjør en vekst på 240 millioner kroner (2,3 prosent) fra 2015. Innskuddsdekningen er 56,5 prosent (59,4). Innskuddene er fordelt med 7,3 milliarder kroner fra personmarkedet og 2,4 milliarder kroner fra bedriftsmarkedet. I tillegg er 0,6 milliarder kroner definert som meglede innskudd.

Øvrige innlån

Obligasjoner med fortrinnsrett gjennom Fana Sparebank Boligkreditt AS er den viktigste kapitalkilden for innlån fra pengemarkedet generelt, og det langsiktige fundingbehovet spesielt. Utstedelse av ordinære, usikrede sertifikater og obligasjoner dekker det korte og mellomlangsigtede finansieringsbehovet.

Ordinære innlån ved utstedelse av usikrede sertifikater og obligasjoner utgjør 3.105 millioner kroner.

Utstedt pålydende volum av obligasjoner med fortrinnsrett utgjør 5.655 millioner kroner ved utgangen av 2016. Dette representerer en økning på 730 millioner kroner fra 2015. Konsernet har en egenbeholdning av utstedte OMF på 245 millioner kroner. Egenbeholdningen representerer obligasjoner med kort gjenværende løpetid som er kjøpt tilbake fra markedet som ledd i å redusere refinansieringsrisiko.

Total gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir utgjør netto 8.778 millioner kroner, mot 8.019 i 2015. Vektet løpetid for bankens innlånportefølje er 2,7 år.

Rating

Fana Sparebank har offisiell rating fra Moody's Investors Service Ltd. Morbankens rating er opprettholdt på A3/P-2 med stable outlook. Bankens rating vil, alt annet like, styrkes med forbedrede nøkkeltall, banken er opptatt av å overvåke kriterier som har stor betydning for bankens rating. Ett av forholdene som vektlegges, er bankenes utstedte volum av usikrede seniorlån. Under visse krisescenarier vil slike lån være tapseksponert, hvilket innebærer høyere sannsynlighet for videreføring av virksomheten og beskyttelse av innskyterne.

Fana Sparebank Boligkreditt AS utsteder OMFer med offisiell rating Aaa. Ratingen er opprettholdt i 2016. Aaa-ratingen er robust overfor hendelser som kan medføre nedgradering. Ratingen av obligasjonene i boligkreditselskapet bygger blant annet på avtaler mellom morbanken og datterselskapet som sikrer obligasjonseierne rettidig oppgjør. Således er morbankens rating viktig for konsernets funding gjennom utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett.

Offisiell rating er et tiltak som innebærer best mulig sikring av tilgangen på kapital fra eksisterende og nye kapitalkilder i Norge. I tillegg oppnår konsernet en betydelig besparelse ved at obligasjoner med offisiell rating har et lavere kredittpåslag, og sikrer at vi kan tilby våre kunder konkurransedyktige vilkår.

I 2016 opphørte norske analysemiljøers praksis med å bruke samme karakterskala som de offisielle ratingselskapene. Deres kredittskala, også kalt skyggerating, blir erstattet med andre karakteristikk som bistår investorene med å plassere den enkelte utsteder på rett prisnivå. Bortfallet av skyggerating skjer samtidig med at det i regulatoriske sammenhenger er økt bruk av offisiell rating som mål. Til sammen styrker dette betydningen av å ha offisiell rating.

Egenkapital og kapitaldekning

Konsernets egenkapital utgjør 1.888 millioner kroner (1.682). Tilsvarende tall for morbanken er 1.660 millioner kroner (1.482).

Fana Sparebank har utstedt ansvarlige lån som er tellende i kapitaldekningen. Banken har utstedt et ansvarlig lån på 200 million kroner som inngår som tellende tilleggskapital, og et fondsobligasjonslån pålydende 200 millioner kroner. Fondsobligasjonen kvalifiserer som hybridkapital og inngår som annen kjernekapital.

Vektet egenkapitaldekning beregnet etter standardmetoden utgjør 18,0 prosent ved utgangen av året, det samme som i 2015. Konsernets rene kjernekapital utgjør 14,8 prosent (14,5). Morbanken har en vektet egenkapitaldekning på 19,5 prosent, det samme som i 2015. Morbankens rene kjernekapital utgjør 15,7 prosent (15,4).

6. Risikostyring knyttet til bankens virksomhet

Organisering og ansvar for risikostyring

Fana Sparebanks finansielle virksomhet medfører en rekke risikoer. Styret fastsetter langsiktige mål og rammer for bankens risikoprofil og avkastning innenfor de ulike risikokategorier. Styret har et uttalt mål om at banken skal ha en lav til moderat risikoprofil. Strategidokumenter knyttet til bankens risikoområder revideres årlig. Det er gitt en egen redegjørelse om foretaksstyring annet sted i årsrapporten.

Styret er opptatt av høy kvalitet i risikostyringen, og at dette skal være et strategisk virkemiddel for å styre og øke verdiskapningen i banken. Som en konsekvens av dette har banken en uavhengig stabsenhet for risikostyring under ledelse av leder risikostyring. Risikostyringsenheten har blant annet ansvar for den samlede risikostyringen og internkontrollrapporteringen i banken, herunder å påse at bankens risikoområder tilpasses og bygger på anbefalinger og krav fra Finanstilsynet og Basel II og III-regelverket.

Kredittrisiko

Kredittrisiko er risiko for tap som skyldes at bankens motparter eller låntagere ikke oppfyller sine betalingsforpliktelser overfor Fana Sparebank.

Kredittrisikoen knyttet til utlån til kunder representerer den største risikoen for banken. Banken har i 2016 hatt god vekst i kredittvolum både i person- og bedriftsmarkedet.

Alle person- og bedriftskunder klassifiseres hver måned med hensyn til forventet sannsynlighet for mislighold i neste 12-måneders periode. Her vektlegges forhold som kundeadfærd med videre. I 2016 har utlånsporteføljens misligholdssannsynlighet på bedriftsmarked falt noe. På personmarked har utlånsporteføljens misligholdssannsynlighet økt marginalt. Faktisk mislighold er lavere enn beregnet mislighold. I 2015 ble søknads- og porteføljescoremodellene som anvendes på personkundene validert. Resultatene indikerer at modellene inkorporerer en sikkerhetsmargin på modellnivå.

Bankens kreditthåndbok, med kredittstrategi, -policy, fullmakts- og bevilgningsreglement samt rutiner, er utarbeidet med utgangspunkt i anbefalinger for god kredittstyring, og tilpasset Fana Sparebanks størrelse.

Gruppenedskrivningene på personmarkedet har blitt økt med 1,7 millioner kroner i 2016. Økningen skyldes vekst og en marginal økning i misligholdssannsynligheten. På bedriftsmarked har gruppenedskrivningene økt med 2,6 millioner kroner i 2016. Dette primært som følge av god vekst og noe høyere tap gitt mislighold. Noe lavere misligholdssannsynlighet reduserte effekten til en viss grad. Individuelle nedskrivninger er økt med 3,6 millioner kroner på personmarkedet og redusert med 3,7 millioner kroner på bedriftsmarked. Styret forventer noe høyere tap i 2017.

Markedsrisiko

Markedsrisiko oppstår som følge av bankens åpne posisjoner i rente- og egenkapitalmarkedet. Risikoen er knyttet til resultatvariasjoner som følge av endringer i markedspriser. Banken har ubetydelig valutarisiko. Samlet sett representerer markedsrisikoen en relativt moderat del av bankens totale risiko. Banken har fastsatt egne rammer for markedsrisiko.

Renterisiko

Renterisikoen oppstår dersom rentebindingstiden er ulik for bankens eiendeler og gjeld. Banken tilstreber seg å ha minst mulig renterisiko. Referansen for måling av renteeksponering er 3-månedersrenten (Nibor). Bankens eksponering for renterisiko var stabil på et lavt nivå gjennom året.

Kursfallsrisiko

Banken har finansiell risiko knyttet til endringer i markedsverdien på investeringer i aksjer og grunnfondsbevis. Banken har begrensede rammer for eksponering i aksjer og lignende verdipapirer, og porteføljen er godt diversifisert.

Styret anser kredittrisikoen ved eksponering i rentebærende verdipapirer som lav. Bankens overskuddslikviditet er plassert i en bredt diversifisert portefølje av finansielle instrumenter fra utstedere med høy kredittverdighet. Forvaltningen skjer i vesentlig grad ved plasseringer i statscertifikater, obligasjoner med fortrinnsrett,

ordinære obligasjoner utstedt av finansinstitusjoner og andre næringer, ansvarlige lån og fondsobligasjoner, samt rentefond med høy grad av risikospredning og likviditet.

Rentebærende instrumenter er eksponert for endringer i kredittrisiko. Svingninger i risikopåslaget slår ut i markedsverdivurderingene av de tilhørende verdipapirene. I 2016 åpnet året med en fortsettelse av det foregående årets kraftige økning av risikopåslaget for norske obligasjoner utstedt av banker og finansinstitusjoner. Fra mars har kredittrisikopåslaget blir redusert betraktelig, med tilhørende gjenvinning av verdier. Papirer som inngår i likviditetsbufferen har gjerne lang løpetid. Lang gjenværende løpetid forsterker effekten av endringer i kredittrisikopremien.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er definert som risiko banken har for tap ved ikke å overholde egne betalingsforpliktelser til rett tid. Styrets strategier for å redusere bankens likviditetsrisiko er å ha innskudd fra publikum som bankens primære likviditetskilde, tilstrebe en balansert forfallsstruktur for bankens finansiering, samt ha en god balanse-sammensetting og fokus på diversifisering av finansieringskildene.

Konsernets fundingstrategi er basert på å utnytte mulighetene som ligger i å utstede obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) for dekning av det langsiktige finansieringsbehovet. Dette realiseres gjennom datterselskapet Fana Sparebank Boligkreditt AS. Boligkredittobligasjonene er konsernets hovedfinansieringskilde utenom publikumsinnskudd. OMF utstedt av boligkredittselskapet har offisiell rating Aaa fra det internasjonale ratingbyrået Moody's. Offisiell rating regnes for å være det største enkeltgrepet som banken har gjennomført for å redusere den generelle likviditetsrisikoen, ved at tilgang til nye og store finansieringskilder er åpnet. Offisiell rating er dessuten en forutsetning for å søke opptak av lån i internasjonale kapitalmarkeder om det skulle bli aktuelt.

I tillegg til OMF, dekkes bankens fundingbehov ved utstedelse av usikrede sertifikater og obligasjoner, benevnt som seniorlån. Konsernets eksterne funding dekkes således gjennom ulike typer finansielle instrumenter og ulike investormiljøer. Morbankens offisielle rating på A3 bidrar til at seniorlånene også er attraktive for institusjonelle investorer som stiller særskilte krav til rating.

Fana Sparebank utsteder obligasjonslån med rammer for det enkelte låns størrelse. Seniorlån utstedes med inntil 600 millioner kroner for enkeltlån, og OMF inntil 750 millioner kroner. I 2016 ble det gjennomført en intern vurdering om konsernet skulle øke rammen på OMF til 2 milliarder kroner for enkeltlån. Slike volum på enkeltlån gjør at lånet kvalifiserer som likvide midler i henhold til Basel III og Liquidity Coverage Ratio (LCR), og er dermed attraktive for andre bankers LCR-porteføljer. Fana Sparebank har imidlertid valgt å avstå fra å utstede så store lån, blant annet med referanse til den økte refinansieringsrisikoen dette ville medføre.

Bankens fastlagte rammer for likviditetsstyring er samlet i et strategidokument som revideres årlig. Det er utarbeidet beredskapsplaner for likviditeten, og styret mottar kvartalsvise rapporter om konsernets likviditetssituasjon i tråd med Likviditetsforskriften.

På operasjonelt nivå overvåkes likviditetsrisikoen av bankens Balansestyringskomité. Komiteen møtes regelmessig. Komiteen ledes av administrerende direktør, og består for øvrig av lederne for bankens forretningsområder i tillegg til regnskapssjef og risk manager. Komiteens mandat er å holde overoppsyn med utførelsen av bankens fundingaktivitet, samt å sikre god informasjon i bankens ledelse om likviditetssituasjonen til enhver tid.

Bankens likviditet måles blant annet ved likviditetsindikatorer. Dette er mål på i hvilken grad bankenes forpliktelser er dekket av lang- eller kortsiktig finansiering, representert ved likviditetsindikator 1 og 2. Finanstilsynet har angitt faste nivåer for disse på henholdsvis 105 prosent og 110 prosent. Styret legger til grunn at Fana Sparebank skal oppfylle disse nivåene. Ved utgangen av 2016 var bankens verdier 110,8 prosent og 113,5 prosent respektive.

Videre har styret fastsatt at banken skal oppfylle de til enhver tid gjeldende likviditetskrav slik de er uttrykt gjennom Liquidity Coverage Ratio, LCR. Likviditetssituasjonen underlegges stresstesting ved at ulike scenarioer for kriser måles og vurderes opp mot bankens overlevelsesevne over tid. Scenarioene dekker både systemkriser, bankspesifikke kriser og kombinasjoner av disse.

Fana Sparebank rapporterer LCR til Finanstilsynet i henhold til gjeldende regelverk. Fana Sparebank følger den vedtatte innfasingen, hvilket innebærer at LCR skal oppfylles med 70 prosent inntil slutten av 2016, deretter 80 prosent for 2017. Full implementering skal gjelde fra 31. desember 2017. Styret har fastsatt at banken skal ha som målsetting å oppfylle LCR med en buffer på 10 prosentpoeng. For konsernet Fana Sparebank skal LCR måles og oppfylles for konsern, morbank og Fana Sparebank Boligkreditt hver for seg. For konsernet utgjorde LCR 147 prosent ved utgangen av 2016, og 117 prosent for morbanken.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er definert som potensielle tap banken kan påføres som en konsekvens av svakheter eller feil ved prosesser og systemer, menneskelig svikt, eller eksterne hendelser. Tapene kan påføres ved kvalitetsbrister i bankens løpende drift, og tap av renommé, som igjen medfører tap av inntekter. Det operative ansvaret for kvalitet i egen drift ligger hos linjeledere.

Banken har ikke hatt operasjonelle tap av betydning siste år. For å minimalisere operasjonelle tap har banken kontinuerlig fokus på å heve kvaliteten i bankens internkontrollrapportering, samt styring av restrisiko.

Internrevisjon

Bankens internrevisjon utføres av revisjonsselskapet PwC. Internrevisjonen foretar blant annet årlige gjennomganger av bankens kritiske risikoområder, herunder innenfor kreditt, IKT, likviditetsstyring og markedsrisiko. Aktivitetsplanleggingen og rapportering av internrevisjonens arbeid er forankret hos styret.

Compliance

Bankens compliancefunksjon ivaretas av bankens avdeling for kreditt og prosess. Compliance har ansvar for å gi råd til ledelsen om etterlevelse av lover, regler og standarder som banken skal drive sin virksomhet etter. Funksjonen skal også proaktivt identifisere, dokumentere og vurdere compliancerisiko knyttet til bankens forretningsmessige aktiviteter.

Vurdering av risiko og kapitalbehov

Fana Sparebank har utarbeidet en totalrisikomodell som utgangspunkt for beregning av bankens kapitalbehov, ICAAP, i henhold til Finanstilsynets Rundskriv 12/2016. Banken har identifisert og beskrevet følgende risikoområder som legges til grunn ved beregningen av kapitalbehovet: kredittrisiko, konsentrasjonsrisiko, operasjonell risiko, forretningsmessig risiko og markedsrisiko. Fana Sparebank har valgt de enkleste tilnærmingene, det vil si standardmetoden med hensyn til kredittrisiko og basismetoden for operasjonell risiko. Beregnet kapitalbehov for kredittrisiko etter standardmetoden er økt med et tillegg for konsentrasjonsrisiko. For de øvrige risikoområdene er det lagt til grunn både simuleringer basert på ulike scenarier i tillegg til metoder som er beskrevet i Finanstilsynets rundskriv.

Finanstilsynet har gjort kjent at Fana Sparebank skal ha kapital utover minstekrav og bufferkrav tilsvarende 2,5 prosent av beregningsgrunnlaget (pilar 2-krav) for risikoer som foretaket er utsatt for og som ikke, eller bare delvis, er dekket i minstekravet i pilar 1. Pilar 2-kravet skal dekkes av ren kjernekapital. Finanstilsynets krav får virkning fra 30. juni 2017. Samlet krav til ren kjernekapital utgjør etter dette 14,0 prosent.

Bankens faktiske, rene kjernekapital utgjorde 1.762 millioner kroner (14,75 prosent). I tillegg har banken tilfredsstillende buffer når det gjelder krav til ansvarlig kapital og krav til kjernekapital. Styret er opptatt av tilstrekkelig kapitalisering ut fra risiko i virksomheten og forventet vekst, og vurderer, blant andre tiltak, styrking av både ansvarlig kapital, kjernekapital og ren kjernekapital. Banken har utarbeidet både et medium og hardt stressscenario. Banken tilfredsstillende de ulike kravene til kapital hensyntatt enkle tiltak som beskrevet i ICAAP.

Totalrisikomodellen og beregningen av kapitalbehovet er beskrevet i et eget ICAAP-dokument. Banken vil løpende evaluere kost/nytte i forbindelse med overgang til mer avanserte metoder.

7. Organisasjon, opplæring og arbeidsmiljø

Fana Sparebank ønsker å være en foretrukket og attraktiv arbeidsplass for kompetente, motiverte og resultatorienterte medarbeidere.

Det er utarbeidet handlingsplaner for HMS-arbeidet i Fana Sparebank.

Arbeidsmiljø og sykefravær

Fana Sparebank er IA-bedrift og samarbeider tett med NAV-kontorene og Arbeidslivssenter for å øke nærværet og forebygge sykefravær.

Det legemeldte sykefraværet i banken har vist en svært positiv utvikling gjennom 2016, og endte med et gjennomsnittlig sykefravær på 3,9 prosent. Dette er en nedgang fra 7,9 prosent for tilsvarende måling i 2015. Det egenmeldte fraværet er fortsatt lavt, og utgjør i underkant av 1 prosent. Det er ikke registrert skader som skyldes arbeidsulykker eller arbeidsbelastning i løpet av året.

Det har vært arbeidet målrettet og systematisk med oppfølging av sykefraværet, og dette har gitt gode resultater. Samarbeidsutvalget i banken deltar aktivt i arbeidet med å redusere sykefraværet. Banken legger til rette for medarbeidere som av ulike helsemessige årsaker trenger tilpasning, og har betydelig fokus på å redusere andelen av langtidssyke medarbeidere.

Tydlig og konsistent ledelse er en kritisk suksessfaktor med tanke på å oppnå bankens overordnede mål om å være en attraktiv arbeidsplass for kompetente, motiverte og resultatorienterte medarbeidere. For at den enkelte leder skal få hjelp til å identifisere sine viktigste utviklingsområder, gjennomføres det regelmessig lederevalueringer. I 2016 ble det gjennomført en lederevalueringundersøkelse der 91 av 103 ansatte responderte. Resultatene fra evalueringen var meget tilfredsstillende, med en lederscore på 83 prosent.

Det har gjennom mange år vært gjennomført medarbeidermålinger for å måle og utvikle arbeidsmiljøet og engasjementet på avdelingene. I forbindelse med pågående organisasjonstilpasninger, er det besluttet å utsette bankens medarbeidertilfredshetsmålinger til 2017.

Samarbeidet med de ansattes organisasjoner har vært meget konstruktivt og bidratt positivt til driften og resultatet i 2016.

Styret er opptatt av at banken har gode arbeidsvilkår for best mulig å ivareta bankens viktigste ressurs, som er medarbeiderne og den kompetansen de representerer.

Kompetanseutvikling

Fana Sparebank arbeider målrettet med kompetanseheving på alle nivå i organisasjonen. Banken har blant annet videreført arbeidet med autorisasjonsordningen for finansielle rådgivere og godkjenningsordningen for skadeforsikring. Dette inkluderer systematisk og kontinuerlig kunnskapsoppdatering for å styrke rådgivernes kompetansebase.

Det er rettet særlig oppmerksomhet mot kompetansehevende tiltak innenfor digitale kanaler, der enkel og tydelig kommunikasjon og 'det gode kundemøtet' står sentralt.

Ved årsskiftet har banken 43 medarbeidere som er autoriserte finansielle rådgivere. Av disse er 5 medarbeidere som oppnådde autorisasjon i løpet av 2016. Banken har for tiden ytterligere én medarbeider som er i ferd med å ta utdanning for å bli autorisert finansiell rådgiver.

Likestilling

Blant bankens medarbeidere er kjønnsfordelingen 63 prosent kvinner og 37 prosent menn.

Banken har som målsetting å tilstrebe en jevn fordeling mellom kjønnene på alle nivåer. Ved utgangen av året bestod bankens øverste ledergruppe av 7 personer, hvorav 3 kvinner. Det gir en kvinneandel på drøyt 40 prosent i den øverste ledelsen, herunder administrerende direktør. Blant mellomleder- og fagsjefsstellet er 65 prosent kvinner (9 av 14 personer).

Bankens styre består av seks medlemmer, hvorav tre kvinner. Kvinneandelen er således 50 prosent på styrenivå.

Diskriminering

Gjennom drift, rekruttering og utøvelsen av virksomheten ansees banken å opptre i tråd med diskrimineringslovens formål, herunder å gi like muligheter og rettigheter, samt å hindre diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn.

Personal

Pr. 31.12.16 hadde banken 110,5 årsverk. Dette er en økning på 2 årsverk fra 2015. I oversikten over årsverk inngår også vikarer.

I Fana Sparebank med datterselskaper ble det utført 138,5 årsverk, en reduksjon fra 147 i 2015. Nedgangen har sammenheng med salget av Fana Sparebank Regnskap AS. Ved utgangen av året hadde konsernet totalt 142 ansatte (150).

8. Øvrige forhold

Systemer og rutiner for sikkerhet er i samsvar med de krav som stilles i forskrift om Helse, Miljø og Sikkerhet.

Banken har ingen særskilt FoU-aktivitet.

Ytre miljø

Fana Sparebank er sertifisert som Miljøfyrtårn. Sertifiseringen ansees å være et viktig utgangspunkt for å utvikle en fremtidsrettet, bærekraftig virksomhet. Ved bankens hovedkontor er det gjennom 2016 iverksatt en rekke tiltak som tar sikte på å forbedre virksomhetens karbonfotavtrykk. Tiltakene er rettet inn mot flere områder i konsernet. Av vesentlige forhold som blir adressert i den anledning, er reduksjon og utfasing av oljefyring ved hovedkontoret på Nesttun. Miljøsertifiseringen innebærer at banken kartlegger og overvåker ulike sider ved virksomhetens forbruk, herunder energi, forbruk av kontormateriell, bruk av elektronisk dokumentbehandling og innkjøp på generell basis. Kartleggingen danner grunnlag for å sikre kontroll med utviklingen av fremtidig forbruk og effekt av tiltak som iverksettes. Fana Sparebank har kjøpt opprinnelsesgarantier tilsvarende hele konsernets fysiske kraftforbruk. Bankens miljøetsatsing er beskrevet nærmere i Samfunnsansvarsrapporten for 2016 og inngår som en del av Årsrapporten.

Bankens utlånsvirksomhet gir indirekte påvirkningsmulighet i miljøforhold. Miljørelatert risiko vurderes på lik linje med annen type risiko. I kredittsaker vurderes kundenes holdning og evne til

å etterleve pålagte eller forventede miljøkrav. Banken finansierer ikke virksomhet som ikke har nødvendig godkjenning fra offentlige miljøvernmyndigheter.

Miljøsertifiseringen er i hovedsak rettet inn mot bankens egen organisasjon og fysiske miljø. Fana Sparebank har en uttalt ambisjon om å integrere miljøtema i kjernevirksomheten, herunder på utlåns- og innskuddssiden.

9. Datterselskaper

Datterselskapet Fana Sparebank Regnskap AS ble solgt i 2016. Kinobygg AS, der banken eide 86,9 prosent av aksjene, ble endelig avviklet i 2016.

Fana Sparebank Eiendom AS

Selskapet er 100 prosent eid av Fana Sparebank, og har en aksjekapital på 5,7 millioner kroner. Selskapet driver både bolig- og næringsmegling. I 2016 solgte selskapet 723 eiendommer til en samlet markedsverdi på rundt 2,7 milliarder kroner. Selskapet har 28 ansatte. Det er utført 28 årsverk (26). Årets resultat etter skattekostnader ble 2,3 millioner kroner (3,1 millioner kroner).

Fana Sparebank Boligkreditt AS

Boligkredittselskapet er et 100 prosent eid datterselskap med en aksjekapital på 240 millioner kroner. Selskapet ble opprettet i 2009 med formål å overta deler av morbankens boliglånportefølje. Selskapet har ingen ansatte, men har inngått en avtale med Fana Sparebank for drift og administrasjon av virksomheten. Selskapet har ved utgangen av 2016 overtatt 4.243 boliglån fra morbanken. Samlet utlån utgjør 6,6 milliarder kroner. Finansieringen skjer gjennom utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett (OMF). Boligselskapet har utstedt OMF for til sammen 5,7 milliarder kroner. Årets resultat etter skattekostnader ble 38,5 millioner kroner (48,8 millioner kroner).

10. Disponering av resultat i morbank

Årets resultat på 165,7 millioner kroner blir tillagt sparebankens fond. Dette utgjør 1,06 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital i morbank. Styret foreslår at årets avsetning til gaver og allmennyttige formål skal være på 30 millioner kroner.

11. Utsikter for 2017

For den norske økonomien er utsiktene forbedret. Det legges imidlertid til grunn at det også i 2017 vil være enkelte bransjer som fortsatt vil stå overfor behov for restrukturering og omstilling, og at bankens hovedmarkedsområde og Vestlandet er utsatt i så måte.

Det er ved inngangen til 2017 imidlertid også flere forhold som skaper usikkerhet for de økonomiske rammebetingelsene. Geopolitiske forhold, representert ved USAs nye president og politiske ledelse, de reelle effektene av Brexit og flere sentrale valg i Europa, vil kunne få innflytelse på fundamentale forhold innen internasjonal økonomi og det europeiske samarbeidet. Som en liten, åpen økonomi, vil dette også få realøkonomiske konsekvenser for Norge.

Styret er opptatt av de mulige konsekvensene av utviklingen i boligprisene i Norge. Selv om rentenivået er lavt, og forventes å

fortsette med lave nivåer i overskuelig fremtid, er det grunn til å ha særskilt oppmerksomhet knyttet til dette området. Regulatoriske innstramminger som er innført i 2017 forventes å medvirke til en mer dempet låneutmåling, og dermed dempe boligprisveksten.

Banken oppfyller kapitalkravene ved utgangen av 2016. Gjennom egen oppbygging av egenkapital og effektivisering av kapitalbruken, er kapitalsituasjonen tilfredsstillende. Det er likevel fortsatt fokus på å ha et aktivt forhold til kapitalmarkedene, slik at fremtidig vekst og utvikling vil bli realisert med en solid kapitalbase.

Fana Sparebank har en solid og moderne markedsprofil, og er langt fremme i utvikling og implementering av banktjenester i alle nye kanaler. Sammen med allerede gjennomførte organisatoriske tilpasninger representerer dette et godt grunnlag for å lykkes i å nå bankens mål.

Konkurransesituasjonen bankene i mellom er fortsatt meget sterk, og kravene til den enkelte bank og organisasjons evne og vilje til omstilling blir store. I februar 2017 ble det kjent at Fana Sparebank går sammen med over 100 andre sparebanker om å etablere en felles mobil lommebok som bygger på Vipps. Under forutsetning av myndighetenes godkjenning, vil dette samarbeidet være en styrke for banken til å møte kundenes behov for effektive, mobile betalingstjenester i fremtiden.

Det er likeledes andre faktorer, som eksterne rammebetingelser, varslede regulatoriske forhold, digitalisering og teknologisk utvikling som påvirker interne prosesser og bankenes tradisjonelle rolle, som vil kreve oppmerksomhet og tilpasningsdyktighet på alle områder de kommende årene. Styret har tillit til at Fana Sparebanks ledelse og medarbeidere mestrer disse utfordringene.

Nesttun, 20. mars 2017
i styret for Fana Sparebank

Nils Magne Fjereide
STYRETS LEDER

Peter Frølich
STYRETS NESTLEDER

Linn Cecilie Moholt
STYREMEDLEM

Aase Gjemdal
REPR. FOR ANSATTE

Kjerstin Fyllingen
STYREMEDLEM

Asbjørn Reinkind
STYREMEDLEM

Lisbet K. Nærø
ADM. DIREKTØR

Resultatregnskap (I MILL. KR)

		Morbank		Konsern	
	NOTE	31.12.16	31.12.15	31.12.16	31.12.15
Renteinntekter	17	413,5	448,4	568,5	621,8
Rentekostnader	17	162,7	228,2	248,3	317,4
Netto renteinntekter	17	250,8	220,2	320,2	304,3
Utbytte aksjer og egenkapitalbevis	20	25,5	5,2	21,4	1,0
Provisjonsinntekter og gebyrer	18	64,6	61,7	96,1	105,8
Provisjonskostnader	19	-6,4	-6,3	-6,4	-6,3
Netto gevinst/tap finansielle instrumenter	20	29,2	-47,2	21,2	-48,3
Andre inntekter		3,1	6,2	0,8	2,7
Andre driftsinntekter		116,0	19,7	133,1	54,8
Sum inntekter		366,8	239,9	453,3	359,1
Personalkostnader	21, 35, 38	63,5	93,7	89,5	127,5
Administrasjonskostnader	21	45,3	45,0	56,7	56,3
Avskrivninger	32	11,9	12,2	12,8	13,2
Andre driftskostnader	22	28,0	28,0	32,1	34,9
Driftskostnader		148,7	178,9	191,0	231,9
Driftsresultat før tap		218,2	61,0	262,2	127,2
Tap på utlån og garantier	12	9,8	9,0	10,0	9,1
Driftsresultat før skatt		208,4	52,0	252,2	118,1
Skattekostnader	23	42,7	14,6	56,4	33,6
Resultat for perioden		165,7	37,4	195,8	84,5
Majoritetsandel av periodens resultat				195,8	84,6
Minoritetsandel av periodens resultat				0,0	-0,1
Totalresultat					
Resultat for perioden		165,7	37,4	195,8	84,5
Estimatavvik pensjoner		-4,6	24,5	-4,6	24,5
Skatteeffekt estimatavvik pensjoner		1,1	-6,6	1,0	-6,6
Sum øvrige resultatposter som ikke vil bli reklassifisert til resultatet		-3,4	17,9	-3,6	17,9
Endring aksjer tilgjengelig for salg		18,2	28,2	18,2	28,2
Sum øvrige resultatposter som senere kan bli reklassifisert til resultatet		18,2	28,2	18,2	28,2
Andre inntekter og kostnader for perioden		14,8	46,1	14,6	46,1
Totalresultat for perioden		180,5	83,5	210,4	130,6
Majoritetsandel av periodens totalresultat				210,4	130,6
Minoritetsandel av periodens totalresultat				0,0	-0,1

Eiendeler	NOTE	Morbank		Konsern	
		31.12.16	31.12.15	31.12.16	31.12.15
Kontanter, innskudd i Norges Bank		71,7	74,8	71,7	74,8
Utlån til kredittinstitusjoner	8,24	865,8	770,1	281,6	289,0
Utlån til kunder	7-12	11 995,7	11 602,5	18 608,0	17 320,7
Finansielle derivater	27	14,5	20,2	14,5	20,2
Rentebærende verdipapir	29	2 399,7	2 461,2	2 500,0	2 561,1
Aksjer, andeler og egenkapitalbevis	30	381,0	343,5	381,0	343,5
Aksjer i datterselskap	31	260,0	262,5	0,0	0,0
Utsatt skattefordel	23	0,0	8,5	0,0	8,9
Immatrielle eiendeler	32	10,3	16,3	10,8	17,5
Varige driftsmidler	32	69,2	72,9	69,5	73,2
Andre eiendeler		30,5	36,5	30,5	36,5
Forskuddsbetalte og opptjente renter		6,4	5,5	22,3	24,5
Sum eiendeler		16 104,8	15 674,6	21 989,8	20 769,9
Gjeld og egenkapital	NOTE	31.12.16	31.12.15	31.12.16	31.12.15
Gjeld til kredittinstitusjoner	24	241,6	204,6	226,2	167,3
Innskudd fra kunder	24-26	10 558,5	10 329,1	10 556,6	10 316,3
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	33	3 126,3	3 104,5	8 778,2	8 018,6
Finansielle derivater	27	25,6	41,9	25,6	41,9
Annen gjeld		21,3	19,6	24,7	25,5
Påløpte kostnader og forskuddsbetalte inntekter	34	22,6	18,5	27,3	24,2
Betalbar skatt	23	30,6	24,0	44,1	43,3
Utsatt skatt	23	3,2	0,0	3,2	0,0
Avsetninger og pensjonsforpliktelse	35-36	15,9	51,0	15,9	51,4
Ansvarlig lånekapital	24	399,6	399,4	399,6	399,4
Sum gjeld		14 445,2	14 192,6	20 101,5	19 087,8
Minoritetsinteresser				0,0	1,3
Sparebankens fond		1 522,1	1 364,9	1 750,9	1 563,7
Gavefond		9,6	7,4	9,6	7,4
Verdiendring tilgjengelig for salg		127,9	109,7	127,9	109,7
Sum egenkapital	4	1 659,6	1 482,0	1 888,3	1 682,1
Sum gjeld og egenkapital		16 104,8	15 674,6	21 989,8	20 769,9
Forretninger utenom balansen	39				

Nesttun, 20. mars 2017
i styret for Fana Sparebank

Nils Magne Fjereide
STYRETS LEDER

Peter Frølich
STYRETS NESTLEDER

Kjerstin Fyllingen
STYREMEDLEM

Linn Cecilie Moholt
STYREMEDLEM

Asbjørn Reinkind
STYREMEDLEM

Aase Gjerdal
REPR. FOR ANSATTE

Lisbet K. Nærø
ADM. DIREKTØR

Kontantstrømoppstilling (I MILL. KR)

NOTER	Morbank		Konsern	
	31.12.16	31.12.15	31.12.16	31.12.15
Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter				
Rente-og provisjonsinnbetalinger fra kunder	423,3	438,6	562,9	611,4
Netto inn- /utbetalinger av lån til kunder	-481,6	-1063,9	-1 375,9	-1 133,4
Renteutbetalinger til kunder	-88,8	-143,2	-88,8	-143,2
Netto inn-/utbetalinger av innskudd fra kunder	287,5	525,1	298,4	525,9
Renteinnbetalinger sentralbanken	0,2	0,6	0,2	0,6
Netto inn/utbetalinger på utlån til/fra kreditinstitusjoner	-60,9	79,0	64,2	-21,0
Innbetaling av utbytte	0,5	5,2	0,5	1,0
Utbetalt ved investering aksjer holdt for omsetning	-2,9	-4,8	-2,9	-4,8
Innbetalt ved salg aksjer holdt for omsetning	7,5	5,0	7,5	5,0
Utbetalinger drift	-185,2	-192,2	-227,6	-244,5
Utbetalinger skatter	-23,3	-15,9	-42,3	-38,2
Øvrige inntekter	1,5	1,5	46,4	45,0
Netto kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter	-122,1	-365,0	-757,3	-396,3
Kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter				
Utbetalt ved investering i aksjer tilgjengelig for salg	-22,5	0,0	-22,5	0,0
Innbetalt ved salg investering aksjer tilgj. for salg	0,0	4,0	0,0	3,5
Utbetaling salg aksjepost i datterselskaper	14,1	0,0	5,6	0,0
Utbytte aksjer tilgjengelig for salg	24,9	0,0	20,8	0,0
Kjøp av varige driftsmidler	32	-2,2	-11,7	-10,0
Salg av varige driftsmidler	0,0	0,3	0,0	0,3
Netto inn-/utbetaling ved omsetning rentebærende verdipapirer	77,1	443,1	76,7	328,3
Renteinntekter sertifikater/obl. plasseringer	46,3	53,2	47,5	53,8
Øvrige inntekter fra investeringsaktiviteter	3,1	3,6	0,8	0,5
Utbetaling aksjekapital minoritet	0,0	0,0	-1,3	0,0
Endring EK (innbet.2015 korrigeret skatteoppgj. 2013)	0,0	4,6	0,0	4,6
Netto kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter	140,9	497,1	125,3	381,0
Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter				
Opptak annen langsiktig gjeld	7,5	0,0	7,5	0,0
Utbetaling ved tilbakebetaling av annen langsiktig gjeld	0,0	-97,0	0,0	-97,0
Opptak av sertifikater og obl.gjeld	1 548,7	947,8	3 019,5	2 063,8
Utbetaling ved tilbakebetaling av sertifikater og obligasjonsgjeld	-1 524,2	-914,4	-2 261,5	-1 802,4
Rentebetalinger på finansaktiviteter	-36,2	-57,5	-119,0	-138,0
Opptak av ansvarlig lånekapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Rentebetalinger på ansvarlig kapital	-14,8	-15,7	-14,8	-15,7
Gaver	-2,8	-3,5	-2,8	-3,5
Netto kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter	-21,9	-140,2	628,9	7,1
Netto kontantstrøm for perioden	-3,1	-8,2	-3,1	-8,2
Netto endring i kontanter				
Beholdning av kontanter ved periodens begynnelse	74,8	83,0	74,8	83,0
Beholdning av kontanter ved periodens slutt	71,7	74,8	71,7	74,8
Netto endring i kontanter	-3,1	-8,2	-3,1	-8,2

Endringer i egenkapitalen (I MILL. KR)

	Morbank				Konsern				
	Spare- bankens fond	Gavefond	Verdi- endring tilgjengelig for salg	Sum	Spare- bankens fond	Gavefond	Verdi- endring tilgjengelig for salg	Minoritets- interesser	Sum
Egenkapital 31.12.14	1 310,1	5,9	81,5	1 357,2	1 461,7	5,9	81,5	1,3	1 550,5
Resultat 2015	37,4			37,4	84,5			-0,1	84,5
Utvidet resultat 2015	17,9		28,2	46,1	17,9		28,2		46,1
Totalresultat for perioden	55,3	0,0	28,2	83,5	102,4	0,0	28,2	-0,1	130,5
Korreksjon egenkapital	4,6			4,6	4,6				4,6
Gavefond vedtatt forstanderskapsmøte	-5,0	5,0		0,0	-5,0	5,0			0,0
Belastet gavefondet		-3,5		-3,5		-3,5			-3,5
Egenkapital 31.12.15	1 364,9	7,4	109,7	1 482,0	1 563,7	7,4	109,7	1,3	1 682,1
Resultat 2016	165,7			165,7	195,6				195,6
Utvidet resultat 2016	-3,4		18,2	14,8	-3,4		18,2		14,8
Totalresultat for perioden	162,2	0,0	18,2	180,5	192,2	0,0	18,2	0,0	210,4
Tilbakebetalt egenkapital minoritet								-1,3	-1,3
Gavefond vedtatt forstanderskapsmøte	-5,0	5,0		0,0	-5,0	5,0			0,0
Belastet gavefondet		-2,8		-2,8		-2,8			-2,8
Egenkapital 31.12.16	1 522,1	9,6	127,9	1 659,6	1 750,9	9,6	127,9	0,0	1 888,3

NOTE 1 Regnskapsprinsipper

1. Selskapsinformasjon
2. Grunnlag for utarbeidelse av regnskapet
3. Endringer i regnskapsprinsipper
4. Konsolideringsprinsipper
5. Segmentrapportering
6. Inntektsføring
7. Finansielle eiendeler og gjeld
  - Finansielle instrument til virkelig verdi med verdiendring over resultatet
  - Finansielle instrument tilgjengelig for salg med verdiendring over andre inntekter og kostnader
  - Finansielle instrument vurdert til amortisert kost
8. Ikke-finansielle eiendeler og gjeld
  - Bygg og andre varige driftsmidler
  - Immaterielle eiendeler
9. Skatt
10. Pensjonsforpliktelser
11. Egenkapital
12. Omregning utenlandsk valuta
13. Leasing
14. Kontantstrømpoppstilling
15. Standarder og fortolkninger med fremtidig ikrafttredelsestidspunkt

1. Selskapsinformasjon

Fana Sparebank ble stiftet i 1878 og er lokalisert i Bergen kommune. Bankens hovedkontor er på Nesttun i Østre Nesttunvei 1, 5852 Bergen, Norge. I tillegg har banken avdelingskontor i Åsane, Bergen sentrum og på Straume. Banken har ikke andre eiere enn bankens innskyttere.

Fana Sparebank konsern består av Fana Sparebank, Fana Sparebank Boligkreditt AS og Fana Sparebank Eiendom AS.

Fana Sparebanks hovedaktivitet er knyttet til tradisjonell sparebankvirksomhet med mottak av kundeinnskudd, utlån og betalingsformidling. Videre inngår boligkreditselskap og eiendomsmeglervirksomhet som virksomheter organisert i egne datterselskaper.

Konsernets regnskap for 2016 ble gjennomgått og vedtatt i generalforsamling 20. mars 2017.

2. Grunnlag for utarbeidelse av regnskapet

Konsernregnskapet for Fana Sparebank er avlagt i samsvar med IFRS (International Financial Reporting Standards) godkjent av EU, samt ytterligere norske opplysningskrav som følge av regnskapsloven.

Selskapsregnskapet avlegges etter samme regelverk som konsernregnskapet.

Regnskapet er basert på historisk kost med unntak av finansielle eiendeler og forpliktelser vurdert til virkelig verdi over resultatet, finansielle derivater samt virkelig verdivurdering for finansielle eiendeler tilgjengelig for salg. Lån og fordringer og andre finansielle forpliktelser er vurdert til amortisert kost.

Regnskapet presenteres i norske kroner. Alle beløp i regnskap og noter presenteres i millioner dersom annet ikke er angitt spesifikt. Presentasjon av balansen er basert på

likviditet, slik at alle eiendeler og forpliktelser presenteres i likviditetsrekkefølge.

3. Endringer i regnskapsprinsipper

Regnskapsprinsippene er konsistente med tidligere år. Det er ingen endringer i regnskapsstandarder eller fortolkninger i 2016 som har fått konsekvens for avlegging av årets regnskap.

4. Konsolideringsprinsipper

Konsernregnskapet omfatter Fana Sparebank med 2 heleide datterselskaper. Fana sparebank har kontroll over datterselskapene, da eierandelen er over 50 % og det ikke er forhold som tilsier at andre har kontroll.

Investeringer i datterselskaper vurderes i selskapsregnskapet til anskaffelseskost.

Konsernregnskapet viser finansiell stilling og resultat av årets virksomhet, endringer i egenkapital og kontantstrømmen som en økonomisk enhet.

Alle konserninterne investeringer, transaksjoner, mellomværende og urealisert fortjeneste mellom konsernselskaper er eliminert. Regnskapsprinsipper i datterselskaper tilpasses når dette er nødvendig for å oppnå samsvar med konsernets regnskapsprinsipper. Mer-/mindreverdi i døtre innregnes i konsernet.

Minoritetsinteresser blir presentert som egen post under egenkapitalen.

5. Segmentrapportering

Konsernets virksomhetsområder er inndelt i 3 driftssegmenter for bankdrift: Privatmarked, Bedriftsmarked og Kapitalmarked. I tillegg blir datterselskapet Fana Sparebank Eiendom AS rapportert som eget driftssegment. Ufordelt er

NOTE 1
(forts.)

inntekter og kostnader, samt strategiske investeringer som ikke direkte kan henføres til segmentene.

Fana Sparebank Boligkreditt AS blir internt i all hovedsak rapportert som en del av segmentet Privatmarked og Kapitalmarked.

Segmentrapporteringen bygger på intern finansiell rapportering ut fra konsernets organisering. Konsernets øverste beslutningstaker er administrerende direktør.

Banken opererer i et geografisk avgrenset område. Rapportering på geografiske segmenter utarbeides ikke da dette gir lite tilleggsinformasjon. Viktige eiendelsklasser (utlån) blir imidlertid fordelt geografisk i egen note under utlån..

6. Inntektsføring

Renter, provisjoner og gebyrer tas inn i resultatregnskapet etter hvert som disse opptjenes som inntekter eller påløper som kostnader. Forskuddsbetalte inntekter og påløpte ikke betalte kostnader periodiseres og føres som gjeld i bankens balanse.

Bankgebyr, provisjoner og lignende som belastes kunden ved låneopptak, balanseføres og periodiseres over lånetid (amortisert kost).

Meglerprovisjon inntektsføres når det er inngått bindende avtale mellom kjøper og selger. Dette skjer ved budaksept mellom partene.

Opptjente ikke innbetalte inntekter periodiseres og føres som fordring i balansen.

Utbytte fra investeringer inntektsføres når rett til utbytte er etablert og besluttet av generalforsamling. Utbytte fra datterselskap inntektsføres i selskapsregnskapet det året det blir vedtatt, i praksis blir dette året etter opptjeningsåret. I konsernregnskapet blir utbyttet eliminert.

Ved salg av aksjer, obligasjoner og sertifikater vurderes regnskapsmessig gevinst/tap i forhold til gjennomsnittlig anskaffelseskost.

7. Finansielle eiendeler og gjeld

Innregning og fraregning

Finansielle instrumenter balanseføres på avtaletidspunktet.

Ved første gangs regnskapsføring blir finansielle eiendeler klassifisert i en av de følgende kategorier avhengig av type instrument og formålet med investeringen:

- Finansielle instrument til virkelig verdi med verdiendring over resultatet

- Finansielle instrument tilgjengelig for salg med verdiendring over andre inntekter og kostnader

- Finansielle instrument vurdert til amortisert kost

Renteinntekter og -kostnader for rentebærende instrumenter inngår i «Netto renteinntekter» basert på effektiv rentemetode. Realiserte gevinster/tap samt endringer i estimerte verdier på finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet, medtas i regnskapet under "Netto gevinst/tap finansielle instrumenter" i den perioden de oppstår.

Finansielle eiendeler føres ut av balansen når rettighet til å motta kontantstrømmer opphører eller er overført ved realisasjon. Finansielle forpliktelser fraregnes på det tidspunkt rettighetene til de kontraktsmessige betingelsene er innfridd, kansellert eller utløpt.

Finansielle instrument til virkelig verdi med verdiendring over resultatet

I denne kategorien inngår finansielle instrumenter holdt for trading og finansielle instrumenter som øremerkes ved første gangs innregning til virkelig verdi med verdiendring over resultatet.

Finansielle instrumenter som holdes for trading karakteriseres av at de omsettes hyppig og at investeringene etableres med mål om kortsiktig gevinsttaking. Finansielle derivater til styring av renterisiko inngår også i denne kategorien.

Finansielle instrumenter som øremerkes ved første gangs innregning til virkelig verdi med verdiendring over resultatet omfatter **utlån til fast rente, sertifikater og obligasjoner samt aksjer og aksjefond. Finansiell gjeld til fast rente** klassifiseres også under denne kategorien. Finansielle instrumenter med fastrente øremerkes til virkelig verdi fordi denne metoden for verdsetting reduserer i vesentlig grad inkonsistent måling som ellers ville oppstå. Dette medfører at effekten av verdiendringer på finansielle instrumenter, herunder derivater, som styres samles, vil reflekteres samtidig i resultatet.

Finansielle instrumenter til virkelig verdi vil ved første gangs innregning, innregnes til virkelig verdi som normalt er transaksjonsprisen på handelsdagen. Instrumentene måles videre til virkelig verdi. Renteinntekter og -kostnader inngår i «Netto renteinntekter» basert på effektiv rentemetode. Realiserte gevinster/tap samt endringer i estimerte verdier på finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet, medtas i regnskapet under "Netto gevinst/tap finansielle instrumenter" i den perioden de oppstår.

Finansielle derivater er avtaler som inngås for å sikre finansielle verdier i form av rentevilkår og verdi av egenkapitalinstrumenter for bestemte perioder. Det finnes flere typer

NOTE 1 (forts.)

finansielle derivater, men Fana Sparebank benytter særlig rentebytteavtaler (swapper) for styring av renterisikoen for fastrenteinstrumenter (utlån/funding). Dette er avtaler som gjøres med andre finansinstitusjoner, der vi bytter kontantstrømmer for et avtalt beløp over en avtalt periode.

Finansielle derivater presenteres som en eiendel dersom verdien er positiv og som en forpliktelse dersom verdien er negativ.

Fana Sparebank deltar i et garantikonsortium i Eksportfinans som skal avlaste Eksportfinans sin likviditetsportefølje for verditap for kredittrisiko. Denne garantien er et derivat vurdert til virkelig verdi. Virkelig verdi baseres på rapporter mottatt fra Eksportfinans som viser Fana Sparebank sin andel.

Finansielle forpliktelser med fast rente blir balanseført til virkelig verdi (FVO). Dette gjelder obligasjonsgjelden med fast rente og innskudd med fastrente.

Finansielle instrumenter tilgjengelig for salg til virkelig verdi med verdiendringer over andre inntekter og kostnader

Finansielle instrumenter tilgjengelig for salg er ikke derivative finansielle instrumenter som ikke er klassifisert i øvrige kategorier.

Konsernet har aksjer klassifisert i denne kategorien. Finansielle instrumenter i denne kategorien innregnes første gang til virkelig verdi inklusiv direkte transaksjonskostnader. Renteinntekter og -kostnader for rentebærende instrumenter inngår i «Netto renteinntekter» basert på effektiv rentemetode. Verdiendringer føres som andre inntekter og kostnader inntil instrumentet selges (fraregnes) eller instrumentet nedskrives.

Utbytte på aksjer klassifisert som tilgjengelig for salg føres over resultatet når konsernets rett til utbytte er fastslått.

Verdivurdering – etterfølgende måling for finansielle instrument til virkelig verdi

Finansielle instrument til virkelig verdi og finansielle instrumenter tilgjengelig for salg vurderes til virkelig verdi etter første gangs balanseføring. Virkelig verdi er det beløpet en eiendel kan byttes i, eller en forpliktelse kan gjøres opp med, i en transaksjon mellom uavhengige parter.

Lån med fast rente blir vurdert til virkelig verdi (FVO). Virkelig verdi blir beregnet ved å neddiskontere kontantstrømmen i lånene med avkastningskrav utledet fra rentekurven på balansedagen. Kreditspread på utlån endres ut fra en helhetsvurdering basert på observerte endringer i markedet samt interne vurderinger. En endring i kreditspread vil påvirke avkastningskravet ved at tillegget som blir lagt på renten endres.

Virkelig verdi på børnoterte investeringer er basert på gjeldende kurs på balansedagen.

Finansielle instrumenter som ikke er børnotert eller omsettes i et aktivt marked verdsettes etter ulike verdsettelsesteknikker. Ved verdsettelse av finansielle instrumenter anvender konsernet modeller basert på data som er observerbare i markedet i den grad slike er tilgjengelige.

Ved beregning av virkelig verdi på enkelte ikke-standardiserte derivatkontrakter blir rentekurven på balansedagen benyttet.

For konsernets egenkapitalinvesteringer som handles i ikke-aktive markeder, baseres virkelig verdi på balansetidspunktet på tilgjengelig regnskapsinformasjon og følgende vurderinger i tillegg til en grad av skjønn:

- Forutsetter fortsatt drift.
- Pris ved siste kapitalutvidelser, eller siste omsetning mellom uavhengige parter, justert for eventuell endring i markedsforholdene siden kapitalutvidelsen/omsetningen.
- Virkelig verdi basert på vurdering av selskapet balanse, resultat og kontantstrøm målt mot sammenlignbare selskap notert, og omsatt i et aktivt marked
- Vurdering av selskapet egenkapital justert for fremtidig forventet resultatutvikling.

Virkelig verdi på fastrenteinnskudd blir beregnet ved å neddiskontere kontantstrømmen i innskuddene med avkastningskrav utledet fra rentekurven på balansedagen. Kreditspread på innskudd endres ut fra en helhetsvurdering basert på observerte endringer i markedet samt interne vurderinger. En endring i kreditspread vil påvirke avkastningskravet ved at tillegget som blir lagt på renten endres.

Finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost

Lån og fordringer

Lån og fordringer med flytende rentebetingelser er vurdert til amortisert kost. Lån og fordringer er finansielle eiendeler med betalinger som er faste eller lar seg fastsette og som ikke er notert i et aktivt marked. Lån og fordringer innregnes første gang til virkelig verdi med tillegg for direkte henførbare transaksjonskostnader.

Lån med flytende rente verdsettes etter første måling til amortisert kost, og inntektene beregnes etter effektiv rentemetode. Ved effektiv rentemetode beregnes engasjementets effektive rente. Effektiv rente fastsettes ved diskontering av kontraktsfestede kontantstrømmer innenfor forventet løpetid. Amortisert kost er nåverdien av slike kontantstrømmer neddiskontert med effektive renten. Renteinntekter og -kostnader inngår i «Netto renteinntekter» basert på effektiv rentemetode.

NOTE 1
(forts.)**Verdifall – nedskrivninger av finansielle eiendeler**

Nedskrivninger av finansielle eiendeler, herunder individuelle- og gruppe nedskrivninger, er regnskapsestimater. Nedskrivninger for tap foretas når det foreligger objektive bevis for at et utlån eller en gruppe av utlån har verdifall. Som objektive bevis regnes blant annet: vesentlige finansielle problemer hos debitor, betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd. For grupper kan det i tillegg være nasjonale og lokale økonomiske forhold som korrelerer med renteøkning til kunder, økning i arbeidsløshet, reduksjon i boligpriser, negative hendinger i en bransje og lignende. En finansiell eiendel anses å være utsatt for verdifall dersom de objektive bevisene har en negativ effekt på estimert fremtidig kontantstrøm for eiendelen.

Individuelle nedskrivninger utlån:

Dersom objektive bevis for verdifall kan identifiseres, estimeres nedskrivningen som forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av estimert fremtidige kontantstrømmer neddiskontert med lånets opprinnelige internrente beregnet etter effektiv rente metode.

Individuelle nedskrivninger reduserer engasjementets balanseførte verdi, og endringen i verdi klassifiseres som «Tap på utlån og garantier».

Gruppenedskrivninger:

Utlån som ikke har vært gjenstand for individuelle vurderinger for verdifall, vurderes samlet i grupper. Utlån som har blitt vurdert individuelt, men der tapsnedskrivninger ikke er foretatt blir også vurdert i grupper. Vurderingen baseres på objektive bevis for verdifall som har inntruffet på balansedagen, og som kan knyttes til gruppen.

Gruppene er definert som utlån med like risikoegenskaper basert på inndeling av kundene etter hovedsektorer og risikoklasse. Utregning av nedskrivninger blir gjort for hver kunde med utgangspunkt i en antagelse om konjunktursituasjonen og tapserfaring for de respektive kundegruppene. Konjunktursituasjonen kan påvirke realisasjonsverdien av sikkerhetene i fremtiden. For det enkelte år i neddiskonteringsperioden gjør banken en antagelse om den økonomiske aktiviteten er forventet høyere enn trend, lik trend eller lavere enn trend. Valgt aktivitetsnivå avgjør om realisasjonsverdiene skal økes, holdes uendret eller reduseres i neddiskonteringsperioden. Banken har valgt å se hen til nivået på motsyklisk kapitalbuffer for å si noe om den økonomiske aktiviteten nå og de økonomiske fremtidsutsiktene.

Gruppenedskrivningene beregnes ved å neddiskontere forventede tap i årene fremover. Forventet tap det enkelte år utgjør produktet av misligholdssannsynlighet, tap gitt mislighold og engasjement på misligholdstidspunktet.

Gruppenedskrivninger reduserer engasjementenes balanseførte verdi, og periodens endringer resultatføres under «Tap på utlån og garantier».

Nedskrivninger på tap konstateres og føres ut av balansen når:

- Mottatt tilbakemelding fra ekstern inkassator om at kunde ikke er søkegod
- Avvikling av konkursbo
- Avtale om gjeldsordning, dersom det foreligger usikret krav.
- Banken fatter beslutning om endelig ettergivelse av krav.

Verdipapirer klassifisert som tilgjengelig for salg nedskrives når det foreligger objektive indikasjoner på at verdipapirene har falt i verdi. Når verdipapir klassifisert som tilgjengelig for salg selges, tilbakeføres samlet verdiregulering som tidligere er ført over andre inntekter og kostnader. Realisert gevinst/tap føres over resultat. Nedskrivning under kostpris som følge av varig eller vesentlig verdinedgang føres over resultat. Tap ved verdifall innregnet i resultatet skal ikke reverseres over ordinært resultatet før ved eventuell avhending av instrumentet.

Finansielle forpliktelser til amortisert kost

Finansielle forpliktelser med flytende rente er balanseført til amortisert kost. Amortisert kost er det beløp som instrumentet ble målt til ved første gangs innregning med fradrag for betalte avdrag og med tillegg eller fradrag for akkumulert amortisering av enhver forskjell mellom kostpris og pålydende. Amortiseringen skjer ved bruk av effektiv rente. Ved tilbakekjøp av finansielle forpliktelser med flytende rente blir forskjellen mellom balanseført verdi og betalt vederlag resultatført. Rentekostnader på instrumentene inngår i «Netto renteinntekter» basert på effektiv rentemetode.

8. Ikke-finansielle eiendeler og gjeld**Bygg og andre varige driftsmidler**

Varige driftsmidler innbefatter eiendommer, tomter og driftsmidler. Varige driftsmidler måles til anskaffelseskost, fratrukket akkumulerte av- og nedskrivninger. Når eiendeler selges eller avhendes, blir balanseført verdi fraregnet og eventuelt tap eller gevinst resultatføres.

Bankens bygninger er blitt dekomponert og delt opp i vesentlige komponenter med ulik avskrivningstid.

Varige driftsmidler avskrives lineært over forventet brukstid innenfor følgende rammer:

NOTE 1 (forts.)

Eiendommer:

Bygg	50 år
Tekniske installasjoner (VVS, elkraft m.m.)	25 år
Tele og automatisering	10 år
Andre installasjoner (f. eks. heis)	20 år
Tomter	avskrives ikke
Maskiner	3–5 år
Inventar	3–5 år
EDB-utstyr	3–5 år
Transportmidler	5 år

Eiendelenes restverdier og brukstider vurderes årlig og justeres om nødvendig.

Immaterielle eiendeler

Programvare som spesialtilpasses bankens systemer blir, sammen med implementeringskostnader, balanseført som immateriell eiendel. Investeringen avskrives normalt over 3–5 år, men det blir foretatt en løpende vurdering hvorvidt den økonomiske verdien er lavere enn bokført verdi og hvorvidt det er behov for nedskrivning.

Verdifall – nedskrivninger av ikke-finansielle eiendeler

På balansedagen vurderes det om det er indikasjon på verdifall knyttet til balanseført verdi av ikke-finansielle eiendeler. Er slike indikasjoner til stede vil gjenvinnbart beløp for eiendelen estimeres. Gjenvinnbart beløp for en eiendel er det høyeste av bruksverdi og virkelig verdi fratrukket salgsutgifter. Bruksverdi vil være neddiskonterte estimerte fremtidige kontantstrømmer fra eiendelen. Verdifall føres mot andre driftskostnader.

9. Skatt

Årets skattekostnad omfatter betalbar skatt knyttet til årets resultat, eventuell betalbar skatt for tidligere år, samt endring i utsatt skatt. Det beregnes utsatt skatt på midlertidige forskjeller. Midlertidige forskjeller er forskjeller mellom regnskapsført verdi i balansen av en eiendel eller en forpliktelse og eiendelens eller forpliktelsesens skattemessige verdi. Utsatt skatt fastsettes ved bruk av skattesatser og skatteregler som gjelder på balansedagen eller som med overveiende sannsynlighet ventes vedtatt, og som antas å skulle benyttes når den utsatte skattefordelen realiseres eller når den utsatte skatten skal gjøres opp. De viktigste midlertidige forskjellene gjelder pensjoner, avskrivninger på driftsmidler og eiendommer og revurdering av enkelte finansielle eiendeler og gjeld.

Utsatt skattefordel blir balanseført i den utstrekning det er sannsynlig at den vil kunne benyttes mot fremtidig skattepliktig inntekt. Utsatt skatt og utsatt skattefordel blir nettoført i bankkonsernets balanse.

Skatt på formue blir ført som ordinær driftskostnad.

10. Pensjonsforpliktelser

Konsernet har både ytelsesbaserte pensjonsordninger og innskuddsbaserte pensjonsordninger.

Ytelsesbaserte pensjonsordninger:

Pensjonsforpliktelsen beregnes som nåverdien av de estimerte fremtidige pensjonsytelsene som regnskapsmessig anses som opptjent på balansedagen. Virkelig verdi av pensjonsmidlene trekkes fra brutto forpliktelsen. Beregningene bygger på aktuarmessige og økonomiske forutsetninger om blant annet levealder, lønnsvekst og førtidspensjonering. Diskonteringsrenten i beregningen er basert på markedsrenten på balansetidspunktet for obligasjoner med fortrinnsrett.

Endringer i pensjonsforpliktelsene som følge av endringer i aktuarmessige forutsetninger og variasjoner mellom faktisk og forventet avkastning på pensjonsmidlene, blir ført over andre inntekter og kostnader. Postene henføres til «Sum øvrige resultatposter som ikke vil bli reklassifisert til resultatet».

Pensjonsforpliktelsene knyttet til de ytelsesbaserte pensjonsordningene blir beregnet av uavhengig aktuar.

Innskuddsbaserte pensjonsordninger

I tillegg til ytelsesplanen beskrevet over, har noen ansatte innskuddsbasert pensjonsordning. Pensjonspremien innregnes som personalkostnad i resultatet i de perioder hvor arbeidstypene er utført.

Se note 36 Pensjoner for mer informasjon.

11. Egenkapital

Egenkapitalen består av sparebankens fond, gavefond, fond for verdiendringer, og fond for aktuarmessige gevinster.

Fond for verdiendringer består av urealiserte gevinster knyttet til verdiøkning på aksjer vurdert som tilgjengelig for salg.

Fond for aktuarmessige gevinster og tap endres som følge av endringer i estimatavvikene i pensjonsberegningene.

Foreslått utdeling til gaver klassifiseres i konsernbalansen som en del av egenkapitalen til endelig vedtak på forstanderskapsmøtet.

12. Omregning utenlandsk valuta

Fana Sparebank sine pengeposter i utenlandsk valuta omregnes til kurs på balansedagen. Verdiendringer for slike poster som følge av endret kurs resultatføres.

NOTE 1
(forts.)**13. Leasing****Konsernet som leietaker**

Leieavtaler hvor det vesentligste av risiko og avkastning som er forbundet med eierskap av eiendelen ikke er overført til konsernet klassifiseres som operasjonelle leieavtaler. Leiebetalinger klassifiseres som driftskostnad og resultatføres lineært over kontraksperioden.

Konsernet har ikke leieavtaler hvor risiko og avkastning er overført til konsernet (Finansielle leieavtaler)

Konsernet som utleier

Konsernet har vurdert sine utleiekontrakter som operasjonelle leieavtaler.

Utleide eiendeler presenteres som varige driftsmidler i balansen. Leieinntekten inntektsføres lineært over leieperioden som andre inntekter. Direkte kostnader pådratt for å etablere den operasjonelle leieavtalen er tillagt den utleide eiendelens balanseførte verdi, og blir kostnadsført i leieperioden på samme grunnlag som leieinntekten. Konsernet har ikke utleieavtaler som genererer inntekter.

14. Kontantstrømoppstilling

Kontantstrømoppstillingen viser kontantstrømmene gruppet etter operasjonelle, investerings-, og finansieringsaktiviteter. Kontanter er definert som kontanter og fordringer på sentralbanken.

Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter er definert som renter, gebyrer og provisjoner knyttet til utlån og innskuddsvirksomhet, renter knyttet til likviditetsbeholdningen, utbetalte driftskostnader samt betalte skatter og avgifter. I tillegg inngår likviditetsstrømmer knyttet til verdipapirer holdt for omsetning i denne posten.

Investeringsaktiviteter er definert som kontantstrømmer fra verdipapirtransaksjoner som ikke er holdt for tradingformål og kontantstrømmer knyttet til bygg og andre varige driftsmidler.

Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter innbefatter opptak og nedbetaling av obligasjonslån, ansvarlige lån og andre innlån, samt rentebetalinger knyttet til dette.

15. Standarder og fortolkninger med fremtidig ikrafttredelsestidspunkt

I det følgende er det gitt en oversikt over standarder som ikke er trådt i kraft, og hvor konsernet ikke har valgt tidlig anvendelse. Konsernets intensjon er å implementere de relevante endringene på ikrafttredelsestidspunktet, under forutsetning av at EU godkjenner endringene før avleggelse av konsernregnskapet. Omtalte standarder fokuserer på endringer som kan påvirke fremtid rapportering.

IFRS 9 Finansielle instrumenter

IFRS 9 Finansielle instrumenter skal erstatte dagens IAS 39 Finansielle instrumenter – innregning og måling. IFRS 9 er gjeldende fra 1. januar 2018 og er godkjent av EU. Det er adgang til tidlig anvendelse av standarden, men konsernet har ikke til hensikt å benytte seg av dette.

Klassifisering og måling:

I henhold til kravene i IFRS 9 skal finansielle eiendeler klassifiseres og måles enten til amortisert kost, virkelig verdi med verdiendring over resultatet eller virkelig verdi med verdiendring over totalresultatet. Klassifisering av en finansiell eiendel bestemmes av forretningsmodell for den porteføljen som instrumentet inngår i og hvilke kontraktmessige kontantstrømmer instrumentene har. For finansielle eiendeler skal det skilles mellom gjeldsinstrument, derivat og egenkapitalinstrument. Et gjeldsinstrument er alle finansielle eiendeler som ikke er derivat eller egenkapitalinstrument.

For finansielle forpliktelser blir det mindre endringer sammenlignet med IAS 39. Finansielle forpliktelser hvor det benyttes virkelig verdi-opsjon blir påvirket ved at verdiendring som konsekvens av endring i kredittrisiko, skal føres mot totalresultatet mens øvrige verdiendringer føres over resultatet.

Implementering av IFRS 9 gir anledning til å omklassifisere finansielle instrument i forhold til tidligere klassifisering etter IAS 39. For konsernet vil dette kunne medføre at instrumenter vil bli omklassifisert fra virkelig verdi med verdiendring over totalresultatet til virkelig verdi med verdiendring over resultatet.

Nedskrivning:

Dagens IAS 39 er basert på at tapsnedskrivninger kun skal finne sted når det er objektive bevis for at en tapshendelse har inntruffet. Med IFRS 9 skal tapsnedskrivninger basere seg på fremtidig forventet tap. Den nye standarden innebærer krav om tapsavsetninger også på nye utlån, ved at det skal gjøres nedskrivninger for forventet kredittap som følge av forventet mislighold de nærmeste tolv månedene. For utlån hvor kredittrisikoen har økt vesentlig etter etablering, skal det foretas nedskrivning for forventet kredittap over utlånenes løpetid. Ved en vesentlig økning i kredittrisiko oppstår en dobbelteffekt ved at risikoen for tap øker, samtidig som beregningsgrunnlaget for tapsavsetningene utvides til fullt forventet tap i levetiden.

Konsernet Fana Sparebank har startet et arbeid med forberedelser til implementering av IFRS 9 og konsekvensutredning av dette. I samarbeid med Sparebanken Sogn og Fjordane, Sparebanken Sør og Helgeland Sparebank deltar Fana Sparebank i et prosjekt for utvikling av nytt modellverk tilpasset nytt regelverk i IFRS 9. Arbeidet med modellverket samt kartlegging av de økonomiske konsekvensene fortsetter gjennom 2017 slik at konsernet vil være klar for endelig implementering fra 01.01.2018.

NOTE 1 (forts.)

IFRS 15 Inntekt fra kontrakter med kunder

IFRS 15 Inntekter fra kundekontrakter skal erstatte IAS 11 og IAS 18. IFRS 15 beskriver hvordan inntekter innregnes for å reflektere overføringer av avtalte varer eller tjenester til kunder. Ikrafttredelses dato er 1. januar 2018. Standarden gjelder for alle inntektskontrakter og inneholder en modell for innregning og måling av salg av enkelte ikke-finansielle eiendeler. Standarden er ikke forventet å gi vesentlig innvirkning på konsernets resultat eller balanse ved ikrafttredelse.

IFRS 16 Leasing

IFRS 16 erstatter eksisterende IFRS-standard for leieavtaler, IAS 17 Leieavtaler. IFRS 16 angir prinsipper for innregning, måling, presentasjon og opplysninger om leieavtaler for begge parter i en leieavtale. Ikrafttredelses dato er 1. januar 2019. Standarden er ikke forventet å gi vesentlig innvirkning på konsernets resultat eller balanse ved ikrafttredelse.

NOTE 2

Viktige regnskapsmessige og skjønnsmessige vurderinger

Utarbeidelsen av konsernregnskapet medfører at ledelsen gjør estimater og skjønnsmessige vurderinger og tar forutsetninger som påvirker effekten av anvendelsen av regnskapsprinsipper. De regnskapsestimaterne som følger av dette vil sjelden være fullt ut i samsvar med det endelige utfall. Estimater, antakelser og forutsetninger som representerer en betydelig risiko for vesentlige endringer i balanseført verdi på eiendeler og gjeld i løpet av neste regnskapsperiode, drøftes nedenfor.

Virkelig verdi av finansielle derivater og andre finansielle instrument

Virkelig verdi på finansielle instrumenter som ikke handles i et aktivt marked fastsettes ved å bruke ulike verdsettelsesteknikker. Banken og konsernet vurderer og velger metoder og forutsetninger som så langt som mulig er basert på markedsforholdene på balansedagen. For finansielle eiendeler klassifisert som tilgjengelig for salg som ikke handles i aktive markeder (aksjer) brukes ulike tilnærminger for å finne virkelig verdi. Siste omsetningsverdi eller emisjon, mellom informerte, villige og uavhengige parter, brukes dersom den er omsatt/emittert innenfor rimelig tid. Dersom det ikke eksisterer noen omsetning eller emisjon siste år brukes en enkel modell basert på selskapets egenkapital kombinert med skjønn.

Nedskrivninger på utlån

Vurdering av nedskrivninger skal foretas hvis objektive bevis for verdifall kan identifiseres. Objektive bevis for verdifall på et utlån omfatter vesentlige finansielle problemer hos debitor, mislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd, tilfeller der det anses som sannsynlig at debitor vil innlede gjeldsforhandlinger eller andre konkrete forhold som har inntruffet. Nedskrivningsbeløpet beregnes som forskjellen

mellom balanseført verdi og nåverdien av fremtidige kontantstrømmer neddiskontert med lånets effektive rente. Estimeringen av kontantstrømmen baseres på erfaringsmateriale og skjønn basert på de forhold som var inntrådt på balansedagen. Ved vurderingen av kontantstrømmen vil det hefte usikkerhet til både identifisering av utlån hvor verdien av sikkerheten er svekket, estimering av beløp og tidspunkt for fremtidige kontantstrømmer, herunder verdien av sikkerheten.

Individuelle nedskrivninger

Ved nedskrivning på enkeltkunder må det estimeres en kontantstrøm. Ved estimering av fremtidige kontantstrømmer skal saksbehandlere innhente og dokumentere vurderinger av betjeningsevnen for debitor evt. samskyldnere. Eventuelle overtagelser eller salg av sikkerheter hensyntas, herunder tilknyttet utgifter. Det skal innhentes oppdaterte realisasjonsverdier på deponerte sikkerheter. Oppdatert regnskapsinformasjon, eventuelt annen informasjon innhentes for å vurdere kundens finansielle stilling. I tillegg til nevnte faktorer vil det også være grader av skjønn i vurdering av neddiskonteringsperioden for kontantstrømmene. Det vil knytte seg usikkerhet til flere av estimatene.

Gruppenedskrivninger

Engasjement som ikke er individuelt nedskrevet blir vurdert for verdifall samlet i en gruppe. Engasjementene grupperes i ulike risikoklasser basert på misligholdssannsynlighet beregnet utfra porteføljescoremodeller på BM og PM. Gruppenedskrivningene blir beregnet ved å neddiskontere kontantstrømmen av forventet tap i låneporteføljens løpetid. Forventet tap er et produkt av misligholdssannsynlighet, tap gitt mislighold og eksponering på balansetidspunktet.

NOTE 2
(forts.)

Konjunktursituasjonen kan påvirke realisasjonsverdien av sikkerhetene i fremtiden. For det enkelte år i neddiskonteringsperioden gjør ledelsen i banken en antagelse om den økonomiske aktiviteten. Denne antagelsen avgjør om verdien av sikkerhetene skal endres. Banken har valgt å se hen til motsyklisk kapitalbuffer for å gjøre antagelser om den økonomiske aktiviteten fremover.

Det vil hefte usikkerhet til flere av estimatene i beregningene.

For ytterligere omtale av metode for individuelle- og gruppe nedskrivninger, se note 1 Regnskapsprinsipper.

Pensjonsforpliktelser

Nåverdien av pensjonsforpliktelser avhenger av fastsettelse av økonomiske og aktuariemessige forutsetninger. Enhver endring i disse forutsetningene påvirker balanseført beløp

for pensjonsforpliktelsene og pensjonskostnaden. Ved valg av forutsetninger har konsernet tatt utgangspunkt i anbefalingene fra Norsk regnskapsstiftelse pr. desember 2016. Forutsetningen om diskonteringsrente fastsettes med henvisning til renten på foretaksobligasjoner av høy kvalitet. Obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) fyller kriteriene til «høy kvalitet» og langsiktig avkastning på OMF er benyttet i beregningene.

Banken og konsernet bruker dødelighetstabell K2013 i forutsetningene om levetid ved beregning av pensjonsforpliktelse.

Andre grunnleggende forutsetninger for pensjonsforpliktelsene er årlig lønnsvekst, årlig regulering av pensjoner, forventet G-regulering og uttakstilbøyelighet av avtalefestet pensjon, AFP.

NOTE 3**Segmentrapportering****(I MILL. KR)**

Konsernets virksomhetsområder er inndelt i 3 driftssegmenter for bankdrift: Personmarked, Bedriftsmarked og Kapitalmarked. I tillegg blir datterselskapet Fana Sparebank Eiendom AS rapportert som eget driftssegment. Ufordelt er inntekter og kostnader, samt strategiske investeringer som ikke direkte kan henføres til segmentene. Datterselskapet Fana Sparebank Regnskap AS er solgt i 1 kvartal 2016 og A/S Kinobygg er avviklet i 2 kvartal 2016. Gevinst i forbindelse med salgene utgjør 11,7 MNOK for morbank og er lagt til segmentet Ufordelt. 6,8 MNOK av gevinsten er eliminert i konsernet. Segmentet er videre tilført inntekter på 12,0 MNOK i forbindelse med salg av andel Visa Europa og utbytte fra Frende forsikring på 8,8 MNOK.

Fana Sparebank Boligkreditt AS blir internt rapportert som del av bankdriften, hovedsaklig på segmentene Privatmarked og Kapitalmarked.

Segmentinndelingen gjenspeiler måten banken er organisert på og baserer seg på bankens interne rapporteringssystemer til øverste beslutningstager (administrerende direktør). Forretningssegmentene for bankdrift bygger på bankens interne organisasjonskart og kundene blir plassert inn i de ulike forretningssegmenter på bakgrunn av virksomhet.

Banken opererer i et geografisk avgrenset område. Det utarbeides ikke segmentnote etter geografiske fordeling da dette gir lite tilleggsinformasjon. Eiendelsklassen Utlån til kunder blir imidlertid fordelt geografisk i egen note under utlån.

Konserninterne transaksjoner, investeringer og mellomværende elimineres.

Noter til regnskapet

NOTE 3

(forts.)

2016 Resultat	Person- marked	Bedrifts- marked	Kapital- marked	Eiendoms- megling	Regnskaps- tjenester	Ufordelt	Elimine- ring	Sum
Netto renteinntekter	198,2	115,1	-0,5	0,0	0,0	7,4	0,0	320,2
Driftsinntekter	38,5	9,4	17,1	45,6	0,0	35,7	-13,2	133,1
Driftskostnader	109,2	34,1	7,5	42,5	0,0	0,0	-2,3	191,0
Tap	5,3	4,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	10,0
Resultat før skatt	122,3	85,6	9,0	3,1	0,0	42,8	-10,9	252,2

2015 Resultat	Person- marked	Bedrifts- marked	Kapital- marked	Eiendoms- megling	Regnskaps- tjenester	Ufordelt	Elimine- ring	Sum
Netto renteinntekter	207,3	95,0	2,9	-0,1	0,0	-0,8	0,0	304,3
Driftsinntekter	40,5	9,0	-48,2	45,0	12,0	3,7	-7,3	54,8
Driftskostnader	134,1	40,0	7,9	40,6	12,2	0,1	-3,1	231,9
Tap	-1,8	10,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	9,1
Resultat før skatt	115,6	53,0	-53,3	4,3	-0,2	2,8	-4,2	118,1

2016 Balanse	Person- marked	Bedrifts- marked	Kapital- marked	Eiendoms- megling	Regnskaps- tjenester	Ufordelt	Elimine- ring	Sum
Netto utlån	13 699,1	4 910,5	0,0	0,0	0,0	0,0	-1,6	18 608,0
Andre eiendeler	0,0	0,0	3 006,9	18,4	0,0	364,1	-7,6	3 381,9
Innskudd fra og gjeld til kunder	7 451,7	2 597,6	509,2	0,0	0,0	0,0	-1,9	10 556,6
Annen gjeld og egenkapital	6 247,3	2 312,9	2 497,8	18,4	0,0	364,1	-7,3	11 433,2

2015 Balanse	Person- marked	Bedrifts- marked	Kapital- marked	Eiendoms- megling	Regnskaps- tjenester	Ufordelt	Elimine- ring	Sum
Netto utlån	12 838,0	4 483,4	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,7	17 320,7
Andre eiendeler	0,0	0,0	2 983,0	20,0	3,6	463,7	-21,1	3 449,2
Innskudd fra og gjeld til kunder	7 337,9	2 377,2	614,0	0,0	0,0	0,0	-12,8	10 316,3
Annen gjeld og egenkapital	5 500,1	2 106,2	2 369,0	20,0	3,6	463,7	-9,0	10 453,6

NOTE 4

Kapitaldekning

(I MILL. KR)

	Morbank		Konsern	
	31.12.16	31.12.15	31.12.16	31.12.15
Sparebankenes fond	1 522,2	1 364,9	1 526,2	1 364,9
Gavefond	9,6	7,4	9,6	7,4
Fond for urealiserte gevinster	127,9	109,7	127,9	109,7
Annen egenkapital			224,6	198,8
Urealiserte verdiendringer verdipapir tilgjengelig for salg				
Sum fond og lignende som inngår i kjernekapitalen	1 659,6	1 482,0	1 888,3	1 680,8
Fradrag i kjernekapital				
Verdijustering for krav om forsvarlig verdifasts.	-4,6	-4,6	-4,7	-4,7
Immatrielle eiendeler/utsatt skattefordel	-7,7	-11,9	-8,1	-12,8
Utsatt skattefordel				
Finansfradrag – uvesentlige eierandeler	-7,9	-7,3	-3,1	-4,0
Finansfradrag – vesentlige eierandeler	-133,4	-105,1	-110,1	-85,0
Sum fradrag i kjernekapital	-153,6	-128,9	-126,1	-106,5
Sum netto kjernekapital/ren kjernekapital	1 506,1	1 353,0	1 762,3	1 574,2
Annen kjernekapital				
Fondsobligasjoner	199,6	199,4	199,6	199,4
Finansfradrag – uvesentlige eierandeler	-17,8	-20,5	-7,1	-11,3
Sum annen kjernekapital	181,8	178,9	192,4	188,1
Sum kjernekapital	1 687,8	1 532,0	1 954,7	1 762,3
Tilleggskapital				
Ansvarlig lånekapital	199,7	199,6	199,7	199,6
Finansfradrag – uvesentlige eierandeler	-12,5	-16,4	-5,0	-9,1
Sum netto tilleggskapital	187,2	183,2	194,7	190,5
Sum netto ansvarlig kapital	1 875,0	1 715,1	2 149,4	1 952,9
Risikovektet volum	9 623,7	8 783,7	11 944,0	10 877,3
Samlet minimumskrav til ansvarlig kapital	1 443,6	1 273,6	1 791,6	1 577,2
Kapitaldekning	19,48 %	19,53 %	18,00 %	17,95 %
Kjernekapitaldekning	17,54 %	17,44 %	16,37 %	16,20 %
Ren kjernekapital	15,65 %	15,40 %	14,75 %	14,47 %

Noter til regnskapet

NOTE 4 Spesifikasjon av samlet kapitalkrav (forts.)

Standardmetoden	Morbank		Konsern	
	31.12.16	31.12.15	31.12.16	31.12.15
Lokale og regionale myndigheter	4,9	3,5	4,9	3,5
Institusjoner	25,5	21,2	7,0	12,5
Foretak	57,1	32,7	56,8	32,6
Massemarkedssegment	2,3	2,5	2,3	2,5
Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	531,6	496,5	728,5	667,4
Forfalte engasjementer	8,0	9,8	8,1	10,2
Obligasjoner med fortrinnsrett	9,2	9,1	9,7	9,6
Andeler i verdipapirfond	13,3	11,9	13,3	11,9
Egenkapitalposisjoner	67,3	56,0	53,0	40,7
Øvrige engasjement	9,5	11,6	10,8	13,2
Samlet kapitalkrav for kreditt-, motparts- og forringelsesrisiko: (Standardmetoden)	728,7	654,8	894,4	804,1
Samlet kapitalkrav for operasjonell risiko (Basismetode)	40,4	46,6	60,4	64,8
CVA tillegg	0,8	1,2	0,8	1,2
Sum minimumskrav til ansvarlig kapital *)	769,9	702,7	955,5	870,2
Bufferkrav:				
Bevaringsbuffer (2,5 %)	240,6	219,6	298,6	271,9
Motsyklisk buffer (1,5 % fra 30.06.16)	144,4	87,8	179,2	108,8
Systemrisikobuffer (3 % fra 1.7.2014)	288,7	263,5	358,3	326,3
Samlet bufferkrav i ren kjernekapital	673,7	570,9	836,1	707,0
Minimumskrav til ansvarlig kapital	1 443,6	1 273,6	1 791,6	1 577,2

Kapitaldekningen er basert på at banken fører regnskapet etter IFRS og rapporterer kapitaldekningen etter standardmetoden. 1.7.2014 trådte nytt regelverk i kraft. CRD IV / Basel III erstattet Basel II. Etter overgangsregler vil full implementering være gjeldende fra 1. januar 2019.

NOTE 5

Uvektet kapitalandel

(I MILL. KR)

I tråd med CRD IV forordningen og CRR artikkel 430 og 451, er foretakene pliktig å rapportere og offentliggjøre uvektet kapitalandel. Etter finansforetaksloven § 14.4 kan det fastsettes et minimumsnivå for uvektet kapitalandel. Etter planen skal det fastsatte målet være gjeldende fra 2018. Baselkomiteen har lagt til grunn et nivå på 3 %, men det er ikke endelig fastsatt. Finanstilsynet har i sin anbefaling til finansdepartementet lagt til grunn et nivå på 6 % for banker og finanskonsern. Nivået er heller ikke endelig fastsatt.

Tabellen under er beregningene etter reglene på rapporterende tidspunkt.

	Morbank		Konsern	
	31.12.16	31.12.15	31.12.16	31.12.15
Reinvesteringskostnad derivater	14,1	20,3	14,1	20,3
Fremtidig eksponering ved bruk av markedsverdimetoden	5,5	7,7	5,5	7,7
Poster utenom balansen	1 425,7	531,5	1 058,6	803,2
Utlån og øvrige eiendeler	15 992,8	15 562,7	21 937,3	20 708,8
Sum eksponeringsmål	17 438,0	16 122,3	23 015,5	21 540,0
Sum kjernekapital	1 687,8	1 532,0	1 954,7	1 762,3
Uvektet kapitalandel	9,68 %	9,50 %	8,49 %	8,18 %

NOTE 6

Risikoforhold

Risikostyring er et av styrets sentrale fokusområder. Styret har uttalt at bankens langsiktige mål knyttet til lønnsomhet og vekst skal nås gjennom en lav til moderat risikoprofil.

Organisering

- Styret i Fana Sparebank fastsetter langsiktige mål for bankens risikoprofil. Risikoprofilen operasjonaliseres gjennom definering av mål og rammer for de ulike risikoområdene, samt gjennom fastsettelse av fullmakter.
- Det foreligger mål, rammer og fullmakter for bevilgninger innen kredittområdet, kapitalforvaltning og likviditetsområdet.
- Rammeverk og fullmakter revideres årlig av styret for hvert risikoområde.

Oppfølging

Alle ledere er ansvarlige for risiko innen eget område, og skal derfor ha full innsikt i og forståelse av risikobildet til enhver tid.

Risikorapportering som utarbeides av risk manager er en del av den kvartalsvise rapporteringen til styret.

For å styre risiko skiller Fana Sparebank mellom følgende risikoområder:

- *Kredittrisiko* er risiko for tap som skyldes at bankens motparter/kunder ikke oppfyller sine betalingsforpliktelser overfor banken. Kredittrisiko omfatter hovedsakelig alle utlån, men inkluderer også andre fordringer på kunder, herunder garantier og kreditter. Kredittrisiko er isolert sett bankens største risikoområde.

NOTE 6 (forts.)

- *Konsentrasjonsrisiko* er knyttet til utlånsporteføljen, og tar for seg risiko basert på bransjekonsentrasjon og enkeltkundefokusering.
- *Markedsrisiko* er et uttrykk for den finansielle risiko banken løper som følge av åpne posisjoner (eksponering) i rente- og egenkapitalmarkedene. Risikoen er knyttet til resultatvariasjoner som følge av endringer i markedspriser. Dette kan komme til uttrykk ved kursfall i aksjer, endringer i renter, og prisingen av kreditt risiko som påvirker rentebærende finansielle instrumenter som obligasjoner. Valutarisiko, eller tap som følge av at valutakurser endrer seg i bankens disfavør, er ubetydelig i Fana Sparebank.
- *Likviditetsrisiko* er risikoen banken har for tap/økt finansieringskostnad ved ikke å overholde egne betalingsforpliktelser til rett tid.
- *Operasjonell risiko* er risikoen for tap banken kan påføres som en konsekvens av svakheter eller feil ved prosesser og systemer, menneskelig svikt eller eksterne hendelser.
- *Forretningsrisiko* er risiko for tap på grunn av endringer i eksterne forhold som markeds situasjonen eller myndighetenes reguleringer. Risikoen inkluderer omdømme- eller renommérisiko.

Styringsdokumenter

I tillegg til overordnet strategi, har styret i Fana Sparebank utarbeidet kredittstrategi, kapitalforvaltningsstrategi, likviditetsstrategi, strategi risikostyring og internkontroll m.fl. Det enkelte strategidokument fastsetter mål for virksomhetsområdet, strategi for å nå målet samt rammer for å styre risikoen som virksomheten innebærer. Styret fastsetter også ICAAP som vurderer og dokumenterer risikoen for de ulike virksomhetsområdene og tilhørende kapitalbehov. Banken benytter standardmetoden for beregning av pilar 1 kapitalbehov for kreditt risiko og basismetoden for operasjonell risiko. For beregning av pilar 2 kapitalbehov følges Finanstilsynets rundskriv 12/2016. Beregningene av kapitalkravene gjøres i en totalrisikomodell. Vurdering av kapitalbehov og kapitalstyring gjøres i et fremoverskuende perspektiv, og derfor benyttes en prognosemodell i tillegg. Prognosemodellen viser beregninger for normal scenario, medium stress scenario og hardt stress scenario.

Kapitalstyring

Ved inngangen til 2017 er pilar 1 krav til ren kjernekapital 11,5 %. Finanstilsynet har gjort kjent at banken skal ha kapital utover pilar 1 kapitalkrav tilsvarende 2,5 % av beregningsgrunnlaget (pilar 2 kapitalkrav) for risikoer som banken er utsatt for og som ikke, eller bare delvis er dekket i pilar 1. Finanstilsynets krav får virkning fra 30. juni 2017. Etter dette utgjør summen av pilar 1 krav og pilar 2 krav til ren kjernekapital 14,0 %. Krav til kjernekapital og ansvarlig kapital

utgjør henholdsvis 15,5 % og 17,5 %. Ved utgangen av 2016 hadde banken ren kjernekapital på 14,8 %, kjernekapital på 16,4 % og ansvarlig kapital på 18,0 %. I forhold til samlet kapitalkrav til ren kjernekapital og kjernekapital gir dette en margin på henholdsvis 0,8 % -poeng og 0,9 % -poeng. For å øke marginen i forhold til krav til ansvarlig kapital på 0,5 % -poeng, har banken i begynnelsen av 2017 tatt opp ansvarlig lån som øker ansvarlig kapitaldekning / marginen med 0,8 % -poeng til 1,3 % -poeng. Tilfredsstillende margin i forhold til kapitalkravene gjenspeiler at banken ser viktigheten av å overholde samlede kapitalkrav og kunne tilby lån også i utfordrende tider. I bankens kapitalplanlegging er det tatt høyde for at motsyklisk kapitalbuffer øker med 0,5 % -poeng fra og med 31.12.2017.

Banken gjennomfører en sensitivitetsanalyse for å få frem resultateffekten/kapitalbehovet av endringer i markedspriser på investeringsporteføljen og eiendom, se tabellen under. I beregningen forutsetter banken at aksjer og eiendom faller med henholdsvis 45 % og 35 %. Det er gjort fratrukk for kapitalbehov etter pilar 1. Rentefølsomheten beregnes på bakgrunn av et parallelt skrift i statsrentekurven på 2,0 % -poeng. Det er tatt utgangspunkt i maksimal utnyttelse av rammen for renterisiko. For spreadrisiko er spreadendringer som angitt i vedlegg 3 til Finanstilsynets Rundskriv 12/2016 og faktisk eksponering. Markedsprisendringer som forutsatt vil redusere bankens resultat med kr 88 mill. Banken har satt av kapital for å stå imot et slikt tap.

Markedsrisiko/sensitivitetsanalyse	Resultateffekt
Renterisiko	17 792 131
Spreadrisiko	45 664 826
Aksjerisiko	8 600 695
Valutarisiko	-
Eiendomsrisiko	16 121 000
Sum markedsrisiko	88 178 652

Kreditt risiko

Kreditt risiko er risiko for tap som skyldes at bankens motparter eller kunder ikke har evne eller vilje til å gjøre opp for seg. Bankens kredittstyring er definert i kreditt håndboken med kredittstrategi, - policy, fullmakts- og bevilgningsreglement.

Markedsrisiko

Styret har vedtatt investeringsstrategi som gjør rede for investeringsmål, -strategi, -risiko samt rapportering og måling. Strategien gjelder for bankens likviditets- og avkastningsportefølje, samt bankens øvrige finansielle investeringer. Regelverket vedrørende liquidity coverage ratio (LCR) stiller krav til bankens likviditetsportefølje. Fra 1. januar 2018 må banken ha likvide midler som minst dekker netto likviditetsutgang 30 dager frem i tid gitt en stress situasjon. Likvide midler kan bestå av statsobligasjoner, innskudd i Norges

NOTE 6
(forts.)

Bank, statsgaranterte rentepapirer samt obligasjoner med fortrinnsrett mv. Netto likviditetsutgang utgjør kontraktsfestede inn- og utbetalinger herunder renter og avdrag på utlån og verdipapirer, renter og forfall på innlån, samt stresstesting av innskudd og kreditt- og likviditetsfasiliteter mv. Bankens primære mål for forvaltningen av likviditetsporteføljen er å holde likviditetsrisikoen lav. Likviditetsrisiko defineres som risiko for tap på likviditetsporteføljen som følge av dårlig likviditet i verdipapirene. Strategien for å oppnå lav likviditetsrisiko er å investere i statsobligasjoner, holde innskudd i Norges Bank mv. Sekundært mål for forvaltningen er å oppnå høyest mulig risikojustert avkastning. Strategien er å sette sammen en portefølje av verdipapirer med lav rentedurasjon (-risiko) og lav til moderat kredittdurasjon (-risiko) fordelt optimalt på de ulike likviditetsnivåene som er gitt av regelverket.

Som følge av LCR-regelverket, skiller banken i sterkere grad mellom likviditets- og avkastningsportefølje. Likviditetsporteføljen dekker det kortsiktige likviditetsbehovet. Likviditetsbehovet på lengre sikt dekkes av avkastningsporteføljen. Tidshorizonten gjør det mulig å øke investeringsrisikoen og dermed forventet avkastning sammenlignet med likviditetsporteføljen. Bankens strategi for å optimalisere risikojustert avkastning er å sette sammen en renteportefølje med eksponering mot rente- og kredittisiko fordelt på ulike aktivaklasser. Fana Sparebank skal være en aktiv forvalter, og legger til grunn at kapitalforvaltningen skal ha et langsiktig preg. For å utnytte markedsmuligheter åpner investeringsstrategien for å avvike den strategiske fordelingen på aktivaklasser gjennom fastsettelse av investeringsrammer (minimum og maksimum). Gjennom fastsettelse av investeringsrammer åpner også investeringsstrategien for å avvike strategisk nivå på bankens rente- og kredittisiko.

Rente- og kredittisiko vil være et resultat av investeringsstrategien. Renterisiko er risiko for verdifall på rentebærende verdipapirer som følge av oppgang i statsrenter. Renterisiko styres først og fremst gjennom fastsettelse av strategisk nivå på samlet rentedurasjon samt en ramme for minimum og maksimum. Av hensyn til bankens likviditet skal den rentebærende delen av investeringsporteføljen representere ulike løpetider. Kredittisiko er risiko for verdifall på verdipapirer med kreditteksponering som følge av økte kredittpåslag. Kredittisikoen styres først og fremst gjennom strategisk mål og rammer for de ulike kredittkategoriene. I tillegg styres kredittisikoen gjennom fastsettelse av et strategisk nivå på gjennomsnittlig kredittdurasjon samt minimum og maksimum. Løpetidsfordelingen gjelder også her.

Likviditets- og avkastningsporteføljen dekker bankens likviditetsbehov. Banken har i tillegg finansielle investeringer av strategisk karakter, basert på styrevedtak. Rammen bestemmes av de til enhver tid gjeldende styrevedtak. For andre

investering i aksjer og egenkapitalbevis fastsettes ramme på kr 40 mill. som forvaltes diskresjonært. Rapportering som for avkastningsporteføljen.

Ved utgangen av 2016 er 64 % av likviditetsporteføljen plassert i statsobligasjoner og nivå 1 obligasjoner med fortrinnsrett som er over minimumsrammen på 60 %. Posisjonen bidrar således til å sikre lav likviditetsrisiko. I samme porteføljen er renterisikoen på 0,22 år lavere enn maksimumsrammen på 0,3 år og kredittdurasjonen på 2,6 år lavere enn maksimumsrammen på 4 år. I avkastningsporteføljen er allokering mellom aktivaklassene i tråd med minimums- og maksimumsrammene. I tillegg er renterisikoen på 0,42 år lavere enn maksimumsrammen på 0,5 år og kredittdurasjonen på 3,2 år lavere enn maksimumsrammen på 4,0 år. For begge porteføljene er allokering på de ulike ratingkategoriene i tråd med fastsatte rammer. Finansielle investeringer av strategisk karakter er i overensstemmelse med særskilte styrevedtak. Og andre investeringer i aksjer og egenkapitalbevis er innenfor rammen på kr 40 mill.

Likviditetsrisiko

Målet for likviditetsstyringen i Fana Sparebank er å finansiere bankens virksomhet ved å balansere forholdet mellom finansieringskostnad og likviditetsrisiko. Likviditetsrisiko er her definert som sannsynligheten for at banken ikke har tilgang til nødvendig finansiering til en fornuftig pris. En forutsetning for finansieringsvirksomheten er at Fana Sparebank fremstår lønnsom, solid, likvid og har en fornuftig finansieringsstruktur. For å nå målet om finansiering av virksomheten skal banken tilstrebe en diversifisering av finansieringskildene. Bankens skal være en aktiv låntaker, og finansieringsvirksomheten skal ha et langsiktig preg. For å utnytte markedsmuligheter åpner strategien for å avvike den langsiktige fordelingen på passivaklasser gjennom fastsettelse av rammer. Strategien åpner også for å avvike strategisk nivå på bankens likviditetsrisiko uttrykt som kredittdurasjon. Betydningen av den enkelte passivaklasse skal komme til uttrykk ved at den tildeles en strategisk andel. De viktigste finansieringskildene er innskudd, egenkapital (ren kjernekapital, kjernekapital og tilleggskapital), innlån fra markedet (utstedelse av sertifikat- og obligasjonslån), innlån gjennom Fana Sparebank Boligkreditt (utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett), innlån fra institusjonelle investorer og fondsforvaltere samt trekkfasiliteter. Innskudd som kan finansiere utlån er viktigere for banken enn innskudd som må plasseres i likviditetsporteføljen. Sistnevnte kan likevel være av interesse i den grad renten på innskuddet hensyntar at avkastningen på likviditetsporteføljen er lavere enn utlånsporteføljen

For å dekke gapet mellom bankens finansieringsbehov og finanseringen som innskudd og egenkapital representerer, skal banken utstede sertifikater, senior obligasjonslån og obligasjoner med fortrinnsrett. I vurderingen av hvordan de

NOTE 6 (forts.)

ulike verdipapirene skal settes sammen (passivaallokering), skal pris, graden av pantssettelse av bankens eiendeler, finansierungsstruktur, forfallstruktur, låneomfang mv. tas hensyn til. Grunnet pris og tilgjengelighet skal obligasjoner med fortrinnsrett være bankens hovedinstrument for langsiktig markedsfinansiering. I takt med at andelen av porteføljen av obligasjoner med fortrinnsrett øker, skal de andre vurderingskriteriene tillegges økt vekt. Finansieringskostnaden knyttet til den enkelte passivklasse bestemmes av bankens rating, løpetid og størrelsen på enkeltlån. Banken har topprating Aaa for obligasjoner med fortrinnsrett og investment grade rating A3 for morbanken. Banken skal tilstrebe å opprettholde/forbedre kredittratingen, og derfor løpende fokusere på forhold av betydning for bankens kredittrating.

Bankens tre mål for styring av likviditetsrisiko er:

1. Lav fundingkonsentrasjon; banken skal ha tilstrekkelig antall passivklasser
2. Tilfredsstillende likviditetsandel; banken skal ha tilstrekkelige likvide eiendeler til å dekke forpliktelsene ved forfall i tråd med LCR-intensjonene
3. Tilfredsstillende andel stabil finansiering; banken skal ha stabil finansiering av virksomheten og motvirke risiko knyttet til inndekning av fremtidig innlansbehov i tråd med NSFR-intensjonene.

I tråd med mål og strategi skal banken tilstrebe en optimal finansieringsportefølje. For å legge til rette for taktisk allokering for å utnytte muligheter i markedet, er det fastsatt minimums- og maksimumsrammer. Minimumsrammer skal forhindre at prisprioritet gir for høy konsentrasjon i porteføljen av obligasjoner med fortrinnsrett. På sikt er banken tjent med regelmessig aktivitet i samtlige markeder. Maksimumsramme for obligasjoner med fortrinnsrett skal hindre overpantsettelse.

Bankens beregning av likviditetsandel og andel stabil finansiering skal hensynta at kravene gjelder til en hver tid og at banken når som helst kan bli utsatt for stress. Fra 1.1.2017 og 1.1.2018 skal LCR utgjøre minimum 90 % og 110 %. Gitt at likvide eiendeler skal dekke forpliktelser ved forfall, vil sistnevnte være avgjørende for hvor mye som må plasseres i likvide eiendeler. Av hensyn både til likviditetsrisiko og lave avkastningsforventninger på likvide eiendeler, skal banken ved bruk av minimumsramme for gjennomsnittlig løpetid og maksimumsramme for enkeltlån og konsentrasjonsrisiko på forfall, mv., sørge for at forpliktelser ved forfall ikke overstiger et forsvarlig nivå.

Ved å tilfredsstillende NSFR-intensjonene, skal en bank kunne klare seg i 1 år under et moderat stressscenario med begrenset tilgang på ny finansiering og betydelige uttrekk av kun-

deinnskudd. Andel stabil finansiering tilsvarer tilgjengelig stabil finansiering i forhold til nødvendig stabil finansiering. Det regulatoriske kravet er minimum 100 %, men det foreligger ikke dato for når det trer i kraft. For å styre likviditetsrisikoen på en god måte, skal banken fremover likevel bygge på beregningen av NSFR, og tilfredsstillende krav om minimum 100 % andel stabil finansiering. Stabil finansiering er definert som de delene av egenkapital- og gjeldsfinansieringen som er forventet å være pålitelige tilgjengelige midler i løpet av en stressperiode på 1 år. Bankens krav om at 60 % av markedsfinansieringen skal ha løpetid utover 1 år legger grunnlaget for stabil finansiering. Rammer for opptak av enkeltlån og rammer for gjennomsnittlig løpetid på innlån bidrar til at andelen av finansiering som faller under 1 år, og dermed i mindre grad bidrar til stabil finansiering, er håndterbar for banken.

Ved utgangen av 2016 har 93 % av markedsfinansieringen løpetid utover 1 år som er over minimumsrammen på 60 %. Posisjonen bidrar således til stabil finansiering. I tillegg har den samlede innlansporteføljen en løpetid på 2,73 år som er over minimumsrammen på 2,5 år. Også dette bidrar til å gjøre finansieringen robust. Med en LCR på 147 % som er over kravet, ansees likviditeten som tilfredsstillende. Obligasjoner med fortrinnsrett utgjør mindre enn maksimumsrammen på 60 %, og innlansporteføljen er således diversifisert mot andre passivklasser i tråd med strategi og risikostyring.

Operasjonell risiko

Styret har fastsatt mål og strategi for risikostyring og internkontroll. Risikostyring er hva banken gjør gjennom strategi, organisasjon, rutiner og forsvarlig drift for å nå fastsatte mål og sikre bankens og kundenes verdier, samt pålitelig rapportering og etterlevelse av lover og regler. Internkontroll er en prosess, iverksatt, gjennomført og overvåket av styret, ledere og ansatte, utformet for å gi rimelig grad av sikkerhet for å oppnå foretakets mål, herunder målet, effektiv og hensiktsmessig drift, pålitelig intern og ekstern rapportering samt overholdelse av lover og regler, samt interne retningslinjer.

En sentral del av bankens risikostyring er virksomhetsledernes definering av kritiske risiki med vurdering av sannsynlighet for feil og forretningsmessig konsekvens samt beskrivelse av kontrolltiltak for å styre risikoen. Tilsvarende er virksomhetsledernes interkontrollbekreftelse av betydning for å evaluere om kontrolltiltakene har fungert som forutsatt.

Banken er av den oppfatning at for bankens viktigste virksomhets- og risikoområder har det i 2016 blitt etablert, gjennomført og dokumentert risikoreducerende tiltak og handlingsplaner for å redusere bankens største risikoer til et akseptabelt nivå.

NOTE 7

Maksimal kreditteksponering

(I MILL. KR)

Maksimal kredittisiko er representert ved balanseført verdi av de finansielle eiendelene inkludert derivater i balansen. Konsernet har i tillegg kredittisiko knyttet til utenombalansposter som beskrevet i note 39 (garantier, trekkfasiliteter m.m.)

Tabellen viser maksimal brutto eksponering før eventuelle pantstillelser og tillatte motregninger.

	Morbank		Konsern	
	31.12.16	31.12.15	31.12.16	31.12.15
Fordringer mot sentralbanker	59,4	59,0	59,4	59,0
Utlån til kredittinstitusjoner	865,8	770,1	281,6	289,0
Utlån til kunder	11 995,7	11 602,5	18 608,0	17 320,7
Finansielle derivater	14,5	20,2	14,5	20,2
Rentebærende verdipapir	2 399,7	2 461,2	2 500,0	2 561,1
Sum maksimal eksponering for kredittisiko i balansen	15 335,1	14 913,0	21 463,5	20 250,0
Udisponerte ordinære rammekreditter	985,0	1 030,8	1 457,8	1 393,0
Lånetilsagn	898,7	246,1	898,7	246,1
Garantier	128,7	122,9	128,7	122,9
Sum maksimal eksponering utenfor balansen	2 012,4	1 399,8	2 485,2	1 762,0
Sum maksimal eksponering for kredittisiko	17 347,5	16 312,8	23 948,7	22 012,0

Risikoreduserende ordninger:

Lån og kreditter gis som hovedregel kun mot betryggende sikkerhet, både på PM og BM. Som sikkerhet skilles det mellom tre hovedtyper pant:

- Pant i fast eiendom (Pantelovens kap. 2)
- Pant i løsøre (Pantelovens kap. 3)
- Andre sikkerheter (Pantelovens kap. 4)

På PM er hovedregelen at lån med pant i fast eiendom ikke skal overstige en belåningsgrad på 85 % av forsvarlig verdigrunnlag (omsetningsverdi/takst), som er i tråd med finansstilsynets forskrift om krav til nye lån med pant i bolig. For andre typer sikkerheter kan belåningsgraden variere. Det stilles krav til løpende vurdering av sikkerhetenes realisasjonsverdi.

På BM gis det som hovedregel lån og kreditter med pant i fast eiendom på inntil 80 % av forsvarlig verdigrunnlag.

For andre typer sikkerheter vil belåningsgraden variere. Det stilles uansett krav til løpende og forsvarlige vurderinger av sikkerhetenes realisasjonsverdi.

Finansieringsvirksomhetslovens kapittel IV og tilhørende forskrift regulerer i detalj hvilke lån som kan overføres til Fana Sparebank Boligkreditt AS. Dette er lån som benyttes som sikkerhetsmasse for utstedte obligasjoner med fortrinnsrett. Regelverket er strengere enn ved vanlig långivning til bolig, og loven krever også en uavhengig gransker oppnevnt av Finansstilsynet og uavhengig verddivurdering av hvert enkelt pant.

Sikkerheter

Majoriteten av personmarkedsporteføljen er sikret med pant i bolig, og tabellen under viser fordelingen av utlån med pant i bolig, over og under 80 % av forsvarlig verdigrunnlag. Forsvarlig verdigrunnlag på panteobjektet er definert som antatt markeds-/salgsverdi.

NOTE 7

(forts.)

	Morbank		Konsern	
	31.12.16	31.12.15	31.12.16	31.12.15
Lån med sikkerhet i bolig < 80 % av forsvarlig verdigrunnlag	7 808,6	7 950,5	14 384,5	13 638,8
Lån med sikkerhet i bolig > 80 % av forsvarlig verdigrunnlag	243,8	152,9	281,7	183,4
Øvrige utlån	3 966,4	3 505,6	3 966,4	3 505,6
Sum utlån *)	12 018,8	11 609,0	18 632,5	17 327,9

*) Før verdiendring på lån til virkelig verdi, påløpte renter og amortiseringer

Sikkerheter innenfor næringslivsengasjementer er mer kompleks enn for personmarkedet, og det hefter noe mer usikkerhet ved estimatene på porteføljenivå, men det inngår i bankens rutiner å hyppig vurdere verdien av sikkerhetsmassen.

Under er en tabell som viser tildelte verdier på sikkerhetsmassen som er pantsatt for lån og kreditter. Realisasjonsverdiene begrenses oppad til panteobligasjonens pålydende og hensyntar obligasjonens prioriterte rekkefølge. Tallene er på konsernnivå og gir primært en oversikt over fordeling av pantesikkerhetene mellom ulike sikkerhetstyper.

Konsern

	31.12.16	31.12.15
Sikkerhet i eiendom	19 229	17 990
Øvrig sikkerhet	111	80
Sum	19 340	18 071

NOTE 8

Kredittrisiko og risikoklassifisering

(I MILL. KR)

Kredittrisiko

Kredittrisiko er sannsynlighet for tap som følge av at kundene ikke har evne eller vilje til å oppfylle betalingsforpliktelsene sine overfor banken. Størstedelen av kredittrisikoen kommer fra utlån, kreditter og garantier. Styret setter rammer for banken sin kredittrisiko gjennom årlig evaluering av kredittstrategi og – policy samt bevilgnings- og fullmaktsreglementet. I tillegg har banken kreditthåndbok, og opplegg for etterlevelseskontroll innenfor kredittområdet.

Kredittrisiko utlån til kredittinstitusjoner

Morbank har gitt en kreditt på 800 MNOK til Fana Sparebank Boligkreditt AS. Kreditten benyttes til kjøp av boliglån med formål å utsede obligasjoner med fortrinnsrett. Kreditten var pr. 31.12.2016 trukket opp med 584 MNOK. 120 MNOK er finansiering til Brage Finans AS. Brage Finans AS er en

strategisk samarbeidspartner som banken har eierinteresser i. Resterende saldo på 162 MNOK er i likviditetsinnskudd innskudd i andre banker uten binding.

Finansielle derivat

Finansielle derivat benyttes til å redusere renterisiko på fastrenteprodukt i utlånsporteføljen og innlån fra markedet. Motpart er store skandinaviske banker.

Kredittrisiko rentebærende verdipapir

Bokført verdi i rentebærende verdipapir representerer maksimal risikoeksponering. Risikotoleransen er nedtegnet i bankens kapitalforvaltningsstrategi. Tabellen under viser fordelingen i ulike aktivaklasser pr. 31.12. (tall i MNOK)

NOTE 8
(forts.)

Aktivklasser og risikogrupper (konsern)	2016	2015
Bankinnskudd, herunder Norges Bank	233	294
Statsobligasjoner og -sertifikater	155	202
Andre 0 %-vektede obligasjoner	274	291
Kommune, Fylkeskommune	305	244
OMF, bolig- og næringskreditt	1 214	1 178
Bank, finans, kredittforetak og industri	185	385
Bankutstedte ansvarlige lån, fondsobligasjoner og hybridkapital	133	112
Pengemarkedsfond, lav kredittrisiko	25	
Obligasjonsfond, middels og høy kredittrisiko	202	143
Påløpte renter	6	6
<i>Sum rentebærende verdipapir</i>	<i>2 500</i>	<i>2 561</i>
Likviditetsforvaltning	2 733	2 855

Modeller for beregning av kredittrisiko

Banken benytter modeller for å estimere sannsynlighet for mislighold for ulike kunder. Vedlikehold skjer gjennom validering. Innenfor personkundemarkedet er det utviklet en statistisk søknads- og porteføljescoremodell, som predikerer sannsynlighet for at kunden går i mislighold i løpet av en 12 måneders periode. Søknads-scoremodellen benytter seg av både interne og eksterne data om kunden, og blir benyttet når kunden er i en søknadsprosess i banken. Porteføljescoremodellen benytter utelukkende bankinterne data og beregner en sannsynlighet for mislighold ut fra kunden sin bruk av banken. Risikoklassifisering ved hjelp av porteføljescoremodellen blir gjort månedlig, og blir benyttet i banken sin oppfølging av den enkelte kunde.

Det er også utviklet en modell som beregner sannsynlighet for mislighold innenfor en 12 måneders periode til banken

sine næringslivskunder. Denne modellen er en hybridmodell, som er utviklet dels basert på statistiske analyser av kundegrunnlaget, og dels på kunnskap fra erfarne saksbehandlere i bank. Modellen er satt sammen av variabler som både fanger opp utvikling i kundene sine regnskap, samt bruken av banken. For noen organisasjonsformer, der regnskapsinformasjon ikke blir offentliggjort i søkbare register, benytter banken ekstern scoring for risikoklassifisering. Samtlige av banken sine næringsengasjement blir risikoklassifisert månedlig.

Ved hjelp av disse modellene blir alle banken sine kredittengasjement risikoklassifisert i risikoklassene A–K, der A er lavest og K er misligholdte engasjement. Ut fra dette er engasjementene inndelt i 3 hovedgrupper: lav risiko, middels risiko og høy risiko (se tabell).

Risikoklassifisering i Fana Sparebank

Risikoklasse	Sannsynlighet for mislighold	
	Fra og med	Til
A	0,00%	0,10%
B	0,10%	0,25%
C	0,25%	0,50%
D	0,50%	0,75%
E	0,75%	1,25%
F	1,25%	2,00%
G	2,00%	3,00%
H	3,00%	5,00%
I	5,00%	8,00%
J	8,00%	100,00%
K	100,00%	

Noter til regnskapet

NOTE 8

(forts.)

Privatmarked

Morbank

Brutto utlån, garantier og tap på utlån for hver risikogruppe

Risikoklasse	Brutto utlån*		Garantier		Ubenyttet trekkfasilitet		Misligholdte engasjement		Tapsutsatte engasjement		Individuelle tapsnedskrivninger		Gruppe nedskrivning	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Lav risiko	5 647	5 832	5	7	508	498	0	0	0	0	0	0	3	3
Middels risiko	1 274	1 173	1	1	22	18	2	0	0	0	0	0	2	2
Høy risiko	188	145	0	0	2	2	30	35	2	0	4	0	3	2
Sum 31.12.	7 109	7 150	6	8	532	518	32	35	2	0	4	0	8	7

Konsern

Brutto utlån, garantier og tap på utlån for hver risikogruppe.

Risikoklasse	Brutto utlån*		Garantier		Ubenyttet trekkfasilitet		Misligholdte engasjement		Tapsutsatte engasjement		Individuelle tapsnedskrivninger		Gruppe nedskrivning	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Lav risiko	11 716	11 016	5	7	1 186	1 156	0	0	0	0	0	0	5	5
Middels risiko	1 742	1 613	1	1	29	37	2	4	0	0	0	0	3	3
Høy risiko	239	198	0	0	2	2	36	41	2	0	4	0	4	3
Sum 31.12.	13 698	12 826	6	8	1 217	1 195	39	45	2	0	4	0	12	10

Bedriftsmarked

Morbank

Brutto utlån, garantier og tap på utlån for hver risikogruppe.

Risikoklasse	Brutto utlån*		Garantier		Ubenyttet trekkfasilitet		Misligholdte engasjement		Tapsutsatte engasjement		Individuelle tapsnedskrivninger		Gruppe nedskrivning	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Lav risiko	2 036	2 011	58	73	133	162	0	0	0	0	0	0	3	3
Middels risiko	2 528	1 755	46	25	52	28	0	0	0	0	0	0	10	8
Høy risiko	344	694	18	17	52	4	42	105	65	81	27	31	9	9
Sum 31.12.	4 908	4 459	122	115	238	194	42	105	65	81	27	31	22	20

Konsern

Brutto utlån, garantier og tap på utlån for hver risikogruppe.

Risikoklasse	Brutto utlån*		Garantier		Ubenyttet trekkfasilitet		Misligholdte engasjement		Tapsutsatte engasjement		Individuelle tapsnedskrivninger		Gruppe nedskrivning	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Lav risiko	2 056	2 040	58	73	137	164	0	0	0	0	0	0	3	3
Middels risiko	2 531	1 765	46	25	52	29	0	0	0	0	0	0	10	8
Høy risiko	344	696	18	17	52	4	42	105	65	81	27	31	9	9
Sum 31.12.	4 932	4 501	122	115	241	198	42	105	65	81	27	31	22	20

* Før verdiendring på lån til virkelig verdi, påløpte renter og amortiseringer.

NOTE 8**Kommentar til porteføljens utvikling**

(forts.)

Konsernet har relativt lav kredittrisiko i privatmarkedsporteføljen (PM). Fordeling mellom risikoklasser er nær uendret i løpet av 2016. Andel høy risiko er uendret på 2 % av total portefølje på PM. Lav risiko utgjør 86 % av total portefølje på PM ved utgangen av 2016 (87 %). Innenfor bedriftsmarked (BM) har det vært en migrering fra risikoklassen lav risiko til middels risiko. Andel engasjement med høy risiko har gått ned fra 17 % i 2015 til 9 % i løpet av 2016. Andel engasjement med lav risiko er redusert fra 46 % i 2015 til 42 % i løpet av 2016.

Tap

Ved utgangen av fjerde kvartal utgjorde Fana Sparebank sine individuelle nedskrivninger 31 MNOK, fordelt med 27 på BM og 4 på PM. PM har hatt en økning på 4 MNOK siste år, mens reduksjonen på BM utgjorde 4 MNOK. I 2016 økte konsernets gruppenedskrivninger i personmarkedet fra 10,3 MNOK til 12,0 MNOK som er en økning på 1,7 MNOK. Økningen er en konsekvens av at utlånsporteføljen misligholdssannsynlighet har økt noe i perioden kombinert med vekst. Utviklingen samsvarer med utviklingen i observert mislighold. Marginalt høyere tap gitt mislighold i porteføljen

bidrar til høyere gruppenedskrivninger, mens en reduksjon i antatt eksponering på misligholdstidspunktet drar gruppenedskrivningene motsatt vei. I 2015 er porteføljescoromodellen, som gir kundens misligholdssannsynlighet, validert. Resultatene viser at beregnet misligholdssannsynlighet ligger noe over observert mislighold. I 2016 økte konsernets gruppenedskrivninger i bedriftsmarkedet fra 19,6 MNOK til 22,1 MNOK som er en økning på 2,6 MNOK. Noe lavere misligholdssannsynlighet i utlånsporteføljen bidrar isolert sett til fall i gruppenedskrivningen. Derimot bidrar høyere tap gitt mislighold og økning i antatt eksponering på misligholdstidspunktet til økningen i gruppenedskrivningene. Økte gruppenedskrivninger samsvarer med forventning om noe økte tap som følge av at deler av norsk økonomi har betydelige utfordringer. Modellene for beregning av misligholdssannsynlighet og tap gitt mislighold er å betrakte som worst case modeller, og skal således ta høyde for økt økonomisk usikkerhet fremover.

I sum hadde PM 5,3 MNOK i netto tap i 2016 (-1,9 MNOK), mens BM hadde netto tap på 4,7 MNOK (10,9 MNOK).

NOTE 9**Utlån, garantier og tap på utlån fordelt på næringer.**

(I MILL. KR)

Morbank	Brutto utlån*		Garantier		Ubenyttet trekkfasilitet		Misligholdte engasjement		Tapsutsatte engasjement		Individuelle tapsnedskrivn.	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Næringssektor												
Primærnæringer, jordbruk, skogbruk m.m.	7,0	11,3	0,4	0,4	1,5	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Industri & Bergverk	79,9	92,2	1,1	1,2	14,7	26,2	10,8	0,0	1,3	16,1	9,3	6,6
Kraft, vannforsyning, bygg og anlegg	218,9	89,3	35,7	28,0	53,5	43,0	0,5	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Varehandel, Hotell og Restaurantvirks.	102,5	95,4	17,4	16,8	19,6	24,4	0,7	3,8	1,0	0,0	1,3	1,6
Transport	29,3	105,6	10,5	11,5	4,9	8,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Omsetning og drift av fast eiendom	3 769,5	3 430,4	44,7	44,4	86,5	24,8	18,1	82,0	62,7	64,5	7,4	13,2
Utvikling byggeprosjekter	331,9	258,2	15,0	14,9	32,1	27,8	2,8	9,4	0,0	0,0	1,6	1,6
Tjenesteytende næringer ellers	508,6	502,4	2,8	2,6	55,5	53,9	9,4	9,3	0,0	0,2	7,3	7,5
Lønnstagere m.m.	6 971,1	7 024,2	1,3	3,3	500,8	502,1	31,5	35,0	1,6	0,0	3,6	0,0
Sum utlån kunder nom. verdier 31.12	12 018,8	11 609,0	128,7	122,9	769,1	712,0	73,9	140,1	66,6	80,8	30,5	30,6
Utlån kredittinstitusjoner	865,8	770,1	0,0	0,0	215,8	318,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Noter til regnskapet

NOTE 9

(forts.)

Konsern Næringssektor	Brutto utlån*		Garantier		Ubenyttet trekkfasilitet		Misligholdte engasjement		Tapsutsatte engasjement		Individuelle tapsnedskrivn.	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Primærnæringer, jordbruk, skogbruk m.m.	12,3	12,7	0,4	0,4	1,5	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Industri & Bergverk	93,8	101,4	1,1	1,2	15,7	27,2	10,8	0,0	1,3	16,1	9,3	6,6
Kraft, vannforsyning, bygg og anlegg	254,5	114,9	35,7	28,0	56,1	45,4	0,5	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Varehandel, Hotell og Restaurantvirks.	113,0	111,3	17,4	16,8	22,2	27,3	0,7	3,8	1,0	0,0	1,3	1,6
Transport	48,9	132,5	10,5	11,5	14,1	17,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Omsetning og drift av fast eiendom	3 771,3	3 436,6	44,7	44,4	83,9	23,0	18,1	82,0	62,7	64,5	7,4	13,2
Utvikling byggeprosjekter	331,9	259,4	15,0	14,9	32,1	27,8	2,8	9,4	0,0	0,0	1,6	1,6
Tjenesteytende næringer ellers	574,9	561,5	2,8	2,6	66,9	62,5	9,4	9,3	0,0	0,2	7,3	7,5
Lønnstager m.m.	13 430,3	12 596,9	1,3	3,3	1 165,1	1 161,7	38,2	44,8	1,6	0,0	3,6	0,0
Sum utlån kunder nom. verdier 31.12	18 631,0	17 327,2	128,7	122,9	1 457,8	1 393,0	80,6	149,9	66,6	80,8	30,5	30,6
Utlån kredittinstusjoner	281,6	289,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

* Før verdiendring på lån til virkelig verdi, påløpte renter og amortiseringer.

NOTE 10 Utlån og garantier fordelt på kundegrupper og geografisk område

(I MILL. KR)

Debitorsektorer	Morbank				Konsern			
	31.12.16		31.12.15		31.12.16		31.12.15	
	Utlån	Garantier	Utlån	Garantier	Utlån	Garantier	Utlån	Garantier
Sparebanker	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,5
Private foretak med begrenset ansvar (AS mv.)	4 429,2	121,7	4 001,2	113,9	4 427,7	121,7	4 000,6	113,9
Personlig foretak	44,9	0,1	47,0	0,1	44,9	0,1	47,0	0,1
Private institusjoner	35,2	0,0	28,5	0,0	35,2	0,0	28,5	0,0
Personlig næringsdrivende	538,2	5,3	508,0	5,7	692,7	5,3	654,2	5,7
Lønnstakere	6 943,3	1,6	7 001,7	2,8	13 393,0	1,6	12 572,9	2,8
Andre sektorer	27,9	0,0	22,5	0,0	37,4	0,0	23,9	0,0
Sum nominelle verdier	12 018,8	128,7	11 609,0	122,9	18 631,0	128,7	17 327,2	122,9
Individuelle nedskrivninger	-29,9	0,0	-30,0	-0,2	-29,9	0,0	-30,0	-0,2
Gruppe nedskrivninger	-30,2	-0,5	-26,2	-0,4	-34,1	-0,5	-29,9	-0,4
Påløpte renter, amortiseringer	21,4	0,0	18,5	0,0	25,4	0,0	22,3	0,0
Øvrige verdiendringer	15,7	0,0	31,1	0,0	15,7	0,0	31,1	0,0
Netto utlån til kunder	11 995,7	128,2	11 602,5	122,3	18 607,9	128,2	17 320,7	122,3
Kredittinstitusjoner, nominelle verdier	865,8	0,0	770,1	0,0	281,6	0,0	289,0	0,0
Geografisk område*	Utlån	Garantier	Utlån	Garantier	Utlån	Garantier	Utlån	Garantier
Hordaland fylke	12 340,3	128,2	11 628,4	122,4	18 054,1	128,2	16 612,8	122,4
Resten av Norge, inkl. Svalbard	516,4	0,5	728,3	0,5	821,1	0,5	979,5	0,5
Norske borgere i utlandet	27,9	0,0	22,5	0,0	37,4	0,0	23,9	0,0
Sum	12 884,6	128,7	12 379,2	122,9	18 912,6	128,7	17 616,2	122,9
Individuelle nedskrivninger	-29,9	0,0	-30,0	-0,2	-29,9	0,0	-30,0	-0,2
Gruppe nedskrivninger	-30,2	-0,5	-26,2	-0,4	-34,1	-0,5	-29,9	-0,4
Påløpte renter, amortiseringer	21,4	0,0	18,5	0,0	25,4	0,0	22,3	0,0
Øvrige verdiendringer	15,7	0,0	31,1	0,0	15,7	0,0	31,1	0,0
Netto utlån	12 861,5	128,2	12 372,6	122,3	18 889,5	128,2	17 609,7	122,3

* Geografisk område = kundens adresse.

NOTE 11 Misligholdte, tapsutsatte engasjementer

(I MILL. KR)

	Morbank		Konsern	
	31.12.16	31.12.15	31.12.16	31.12.15
Brutto misligholdte engasjement 31-90 dager	32,5	14,1	37,6	18,8
Brutto misligholdte engasjement over 90 dager	41,4	126,0	43,0	131,1
Sum brutto misligholdte engasjement	73,9	140,1	80,6	149,9
Nedskrivninger på misligholdte engasjement	20,5	17,0	20,5	17,0
Netto misligholdte engasjement	53,4	123,1	60,1	132,9
Brutto øvrige tapsutsatte utlån	66,6	80,8	66,6	80,8
Nedskrivninger på øvrige tapsutsatte lån	9,4	13,2	9,4	13,2
Netto øvrige tapsutsatte lån	57,2	67,6	57,2	67,6

Misligholdte engasjementer representerer samlet engasjement til kunder hvor betalingsbetingelsene ikke er overholdt, med mindre forholdet ventes å være forbli-
gående. Engasjementer klassifiseres som misligholdt senest 30 dager etter betalingsforfall.

Tapsutsatte engasjement er samlet utlån og garantier mot kunder med engasjement som ikke er klassifisert som misligholdte, men det etter en vurdering av kundens betjeningsevne og verdien av sikkerheter er sannsynlig-
hetsovervekt for tap.

Aldersfordeling på forfalte, men ikke nedskrevne utlån

	31.12.16	31.12.15	31.12.16	31.12.15
Forfalte utlån 1–30 dager	323,7	112,2	427,2	155,5
Forfalte utlån 31–90 dager	23,2	17,3	28,3	21,9
Forfalte utlån over 90 dager	11,1	93,0	12,8	98,4
Sum forfalte, men ikke nedskrevne utlån	358,0	222,5	468,3	275,8

NOTE 12 Nedskrivninger på utlån og garantier

(I MILL. KR)

Morbank	2016			2015		
	Utlån	Garantier	Sum	Utlån	Garantier	Sum
Tap utlån og garantier						
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	-0,1	-0,2	-0,3	-2,7	-3,3	-6,0
Periodens endring i gruppe nedskrivninger	4,0	0,2	4,2	1,2	-0,2	1,0
Sum endringer i nedskrivninger	3,9	0,0	3,9	-1,5	-3,5	-5,0
Amortiseringseffekter	0,8	0,0	0,8	1,0	0,0	1,0
Konstaterte tap med tidligere nedskrivninger	8,3	0,0	8,3	12,1	3,1	15,2
Konstaterte tap uten tidligere nedskrivninger	0,4	0,3	0,7	0,2	0,1	0,3
Sum brutto tap	13,4	0,2	13,6	11,8	-0,3	11,5
Inngått på tidligere konstaterte tap	-3,9	0,0	-3,9	-2,5	0,0	-2,5
Sum tap på utlån og garantier	9,5	0,2	9,8	9,3	-0,3	9,0
Utvikling nedskrivninger						
Individuelle nedskrivninger 01.01.	30,0	0,2	30,3	32,7	3,5	36,2
Periodens nye nedskrivninger	7,2	0,0	7,2	13,4	0,0	13,4
Reduksjon i nedskrivninger	-4,2	-0,2	-4,5	-7,5	-3,3	-10,7
Tilbakeføring ved konstatering	-2,7	0,0	-2,7	-8,2	0,0	-8,2
Amortiseringseffekter	-0,3	0,0	-0,3	-0,5	0,0	-0,5
Individuelle nedskrivninger 31.12.	29,9	0,0	29,9	30,0	0,2	30,3
Gruppenedskrivninger 01.01.	26,2	0,4	26,5	25,0	0,6	25,5
Nye nedskrivninger på grupper av utlån	4,0	0,2	4,2	1,2	-0,2	1,0
Gruppenedskrivninger 31.12.	30,2	0,5	30,7	26,2	0,4	26,5

Noter til regnskapet

NOTE 12

(forts.)

Konsern	2016			2015		
	Utlån	Garantier	Sum	Utlån	Garantier	Sum
Tap utlån og garantier						
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	-0,1	-0,2	-0,3	-2,7	-3,3	-6,0
Periodens endring i gruppe nedskrivninger	4,3	0,2	4,4	1,3	-0,2	1,1
Sum endringer i nedskrivninger	4,2	0,0	4,1	-1,4	-3,5	-4,9
Amortiseringseffekter	0,8	0,0	0,8	1,0	0,0	1,0
Konstaterte tap med tidligere nedskrivninger	8,3	0,0	8,3	12,1	3,1	15,2
Konstaterte tap uten tidligere nedskrivninger	0,4	0,3	0,7	0,2	0,1	0,3
Sum brutto tap	13,7	0,2	13,9	11,9	-0,3	11,6
Inngått på tidligere konstaterte tap	-3,9	0,0	-3,9	-2,5	0,0	-2,5
Sum tap på utlån og garantier	9,8	0,2	10,0	9,4	-0,3	9,1
Utvikling nedskrivninger						
Individuelle nedskrivninger 01.01.	30,0	0,2	30,3	32,7	3,5	36,2
Periodens nye nedskrivninger	7,2	0,0	7,2	13,4	0,0	13,4
Reduksjon i nedskrivninger	-4,2	-0,2	-4,5	-7,5	-3,3	-10,7
Tilbakeføring ved konstatering	-2,7	0,0	-2,7	-8,2	0,0	-8,2
Amortiseringseffekter	-0,3	0,0	-0,3	-0,5	0,0	-0,5
Individuelle nedskrivninger 31.12.	29,9	0,0	29,9	30,0	0,2	30,3
Gruppenedskrivninger 01.01.	29,9	0,4	30,2	28,5	0,6	29,1
Nye nedskrivninger på grupper av utlån	4,3	0,2	4,4	1,3	-0,2	1,1
Gruppenedskrivninger 31.12.	34,1	0,5	34,7	29,9	0,4	30,2

NOTE 13 Likviditetsrisiko/restløpetid på eiendels- og gjeldsposter

(I MILL. KR)

Likviditetsrisiko er risikoen for at banken ikke kan innfri sine forpliktelser ved forfall eller ikke ha evne til å finansiere økninger i eiendeler. Fana Sparebank har definert rammer for styring og kontroll av likviditetseksponeringen. Rammene er fastsatt for både det korte og lange tidsperspektivet. Rammene ansees å være tilstrekkelige sett i relasjon til bankens kompleksitet og omfanget av innlånsvirksomheten.

Tabellen under viser forfall i henhold til kontrakt for finansielle instrumenter. Innskudd fra kunder uten avtalt forfall legges inn i tidsaksen med forfall innen 1 måned. Kontraktmessige renteforfall er spesifisert på forfallstidspunktene. Renter på gjeld til kredittinstitusjoner og kunder (innskudd) uten avtalt

forfall er utelatt fra analysen da disse ikke kan estimeres pga usikkerhet når kunden tar ut kapital. Tilsvarende gjelder også for utlån, da vi ikke kan estimere nedbetaling på gjeld. For gjeld og derivater er forfall med kjente kontantstrømmer (rente) medtatt innenfor 1 år.

Lånerammer i Norges Bank og kontokreditt i annen bank er ikke benyttet pr. 31.12.2016.

Verdijusteringer for finansielle instrumenter til virkelig verdi er ikke inkludert. Forfallsanalysen er basert på udiskonterte tall.

Restløpetid pr. 31.12.16 Forfallsanalyse

Morbank

Eiendeler	Sum	Inntil 1 mnd.	1–3 mnd.	3 mnd. –1 år	1 – 5 år	over 5 år	uten rest- løpetid
Konter og fordringer på sentralbanker	71,7	71,7					
Utlån til kredittinstitusjoner	865,8			60,0	60,0		745,8
Utlån til kunder	11 995,7	71,8	143,3	420,6	1 590,1	8 546,2	1 223,7
Rentebærende verdipapirer	2 399,7	353,3	73,1	281,8	1 685,5	6,0	
Finansielle derivater (bruttobeløp innstrømmer)	9,7	0,2	9,5				
Sum kontantstrømmer	15 342,5	497,0	225,9	762,4	3 335,6	8 552,2	1 969,5
Gjeld							
Gjeld til kredittinstitusjoner	241,2			150,0			91,2
Renteutbetalinger	0,4	0,4					
Innskudd/gjeld til kunder	10 556,7	9 521,9	879,3	155,6			
Renteutbetalinger	4,1		1,6	2,5			
Obligasjon-/sertifikat gjeld	3 109,9	28,0		377,0	2 704,8		
Renteutbetalinger	23,1	6,2	16,9				
Ansvarlig lånekapital	399,2				399,2		
Renteutbetalinger	3,7		3,7				
Finansielle derivater (bruttobeløp utstrømmer)	5,4		1,8	3,6			
Sum kontantstrømmer	14 343,7	9 556,5	903,3	688,8	3 104,0	0,0	91,2

Noter til regnskapet

NOTE 13

(forts.)

Restløpetid pr. 31.12.16

Forfallsanalyse

Konsern

Eiendeler	Sum	Inntil 1 mnd.	1–3 mnd.	3 mnd.– 1 år	1–5 år	over 5 år	uten rest- løpetid
Kontanter og fordringer på sentralbanker	71,7	71,7					
Utlån til kredittinstitusjoner	281,6			60,0	60,0		161,6
Utlån til kunder	18 608,0	83,7	168,0	531,7	2 188,2	12 672,2	2 964,2
Rentebærende verdipapirer	2 500,0	353,3	73,1	316,7	1 750,9	6,0	
Finansielle derivater (bruttobeløp innstrømmer)	9,7	0,2	9,5				
Sum kontantstrømmer	21 470,9	508,9	250,6	908,4	3 999,1	12 678,2	3 125,8
Gjeld							
Gjeld til kredittinstitusjoner	225,8			150,0			75,8
Renteutbetalinger	0,4	0,4					
Innskudd/gjeld til kunder	10 554,8	9 520,0	879,3	155,6			
Renteutbetalinger	4,1		1,6	2,5			
Obligasjon-/sertifikat gjeld	8 754,8	28,0	55,0	377,0	8 294,8		
Renteutbetalinger	45,7	6,2	39,5				
Ansvarlig lånekapital	399,2				399,2		
Renteutbetalinger	3,7		3,7				
Finansielle derivater (bruttobeløp utstrømmer)	5,4		1,8	3,6			
Sum kontantstrømmer	19 994,0	9 554,6	980,9	688,8	8 694,0	0,0	75,8

Kredittrammer

	Morbank	Konsern
Ubenyttede kreditter over 1 år	500,6	1 195,7
Ubenyttede kreditter under 1 år	484,4	262,1
Sum ubenyttede kreditter	985,0	1 457,8

Restløpetid pr. 31.12.15

Forfallsanalyse

Morbank

Eiendeler	Sum	Inntil 1 mnd.	1–3 mnd.	3 mnd.– 1 år	1–5 år	over 5 år	uten rest- løpetid
Kontanter og fordringer på sentralbanker	74,8	74,8					
Utlån til kredittinstitusjoner	770,1	218,9	30,0		40,0		481,2
Utlån til kunder	11 602,5	50,2	131,7	340,8	1 500,0	8 290,2	1 289,6
Rentebærende verdipapirer	2 476,4	258,9	10,0	288,9	1 564,6	353,9	
Finansielle derivater (bruttobeløp innstrømmer)	9,6	0,2	9,4				
Sum kontantstrømmer	14 933,4	603,0	181,1	629,7	3 104,6	8 644,2	1 770,8

NOTE 13

(forts.)

Gjeld	Sum	Inntil 1 mnd.	1–3 mnd.	3 mnd.– 1 år	1–5 år	over 5 år	uten rest- løpetid
Gjeld til kredittinstitusjoner	204,2				150,0		54,2
Renteutbetalinger	0,5	0,5					
Innskudd/gjeld til kunder	10 329,1	10 007,1	261,0	61,0			
Renteutbetalinger	3,1	0,6	1,6	0,9			
Obligasjon-/sertifikat gjeld	3 078,0	110,0	200,0	718,0	2 050,0		
Renteutbetalinger	26,1	4,0	20,1	1,9			
Ansvarlig lånekapital	400,0					400,0	
Renteutbetalinger	3,8		3,8				
Finansielle derivater (bruttobeløp utstrømmer)	6,9		3,3	3,6			
Sum kontantstrømmer	14 051,6	10 122,3	489,7	785,4	2 200,0	400,0	54,2

Restløpetid pr. 31.12.15**Forfallsanalyse****Konsern**

Eiendeler	Sum	Inntil 1 mnd.	1–3 mnd.	3 mnd.– 1 år	1–5 år	over 5 år	uten rest- løpetid
Kontanter og fordringer på sentralbanker	74,8	74,8					
Utlån til kredittinstitusjoner	288,9	218,9	30,0		40,0		
Utlån til kunder	17 320,7	60,0	152,1	433,2	1 998,9	11 572,9	3 103,7
Rentebærende verdipapirer	2 576,7	258,9	10,0	323,9	1 629,9	353,9	
Finansielle derivater (bruttobeløp innstrømmer)	9,6	0,2	9,4				
Sum kontantstrømmer	20 270,7	612,9	201,5	757,1	3 668,7	11 926,8	3 103,7

Gjeld

Gjeld til kredittinstitusjoner	166,9				150,0		16,9
Renteutbetalinger	0,4	0,4					
Innskudd/gjeld til kunder	10 316,3	9 994,3	261,0	61,0			
Renteutbetalinger	3,1	0,6	1,6	0,9			
Obligasjon-/sertifikat gjeld	7 993,0	110,0	490,0	718,0	6 075,0	600,0	
Renteutbetalinger	46,5	4,0	40,6	1,9			
Ansvarlig lånekapital	400,0					400,0	
Renteutbetalinger	3,8		3,8				
Finansielle derivater (bruttobeløp utstrømmer)	6,9		3,3	3,6			
Sum kontantstrømmer	18 936,8	10 109,4	800,2	785,4	6 225,0	1 000,0	16,9

Kredittrammer

	Morbank	Konsern
Ubenyttede kreditter over 1 år	496,3	863,2
Ubenyttede kreditter under 1 år	534,5	529,8
Sum ubenyttede kreditter	1 030,8	1 393,0

Noter til regnskapet

NOTE 14 Renterisiko / reprisingstidspunkt på eiendels- og gjeldsposter, morbank

(I MILL. KR)

Tid til renteregulering på eiendels- og gjeldsposter pr. 31.12.16

Eiendeler	Sum	inntil 1 mnd.	1–3 mnd.	3 mnd. –1 år	1–5 år	over 5 år	uten rest-løpetid
Kontanter/forordringer til sentralbanker*	71,7	71,7					
Utlån/forordringer til finansinstitusjoner	865,8	865,8					
Utlån/forordringer til kunder	11 995,7		11 093,5	230,6	480,3	197,6	-6,2
Obligasjoner	2 399,7	512,4	1 680,8	64,8	141,7		
Andre ikke rentebærende eiendeler	772,0						772,0
Sum eiendeler	16 104,8	1 449,8	12 774,3	295,4	622,0	197,6	765,8
*) Herav utenlandsk valuta	0,3						
Gjeld							
Gjeld til kredittinstitusjoner	241,6	91,6		150,0			
Innskudd/gjeld til kunder	10 558,5	1 957,9	8 330,8	269,8			
Obligasjoner/sertifikater	3 126,3	1 328,0	1 477,0		306,9		14,3
Ansvarlig lånekapital	399,6		399,6				
Øvrig ikke rentebærende gjeld	119,3						119,3
Egenkapital	1 659,6						1 659,6
Sum gjeld og egenkapital	16 104,8	3 377,5	10 207,3	419,8	306,9	-	1 793,2
Netto renteesponering på balansen	1 027,5	-1 927,7	2 566,9	-124,4	315,1	197,6	
Finansielle derivater som påvirker renteesponering	-	50,0	338,3	-160,7	-120,6	-107,1	
Netto renteesponering etter finansielle derivater	1 027,5	-1 877,7	2 905,2	-285,1	194,5	90,5	

Kasse-, drifts- og andre rammekreditter samt byggelån er klassifisert som lån med løpetid 1–3 mnd.

NOTE 14

(forts.)

Tid til renteregulering på eiendels- og gjeldsposter pr. 31.12.15

Eiendeler	Sum	inntil 1 mnd.	1-3 mnd.	3 mnd. -1 år	1-5 år	over 5 år	uten rest- løpetid
Kontanter/fordringer til sentralbanker*	74,8	74,8					
Utlån/fordringer til finansinstitusjoner	770,1	770,1					
Utlån/fordringer til kunder	11 602,5		10 632,2	102,4	696,1	174,6	-2,9
Obligasjoner	2 461,2	498,1	1 736,4	226,7			
Andre ikke rentebærende eiendeler	766,0						766,0
Sum eiendeler	15 674,6	1 343,0	12 368,6	329,1	696,1	174,6	763,1
*) Herav utenlandsk valuta	1,1						
Gjeld							
Gjeld til kredittinstitusjoner	204,6	54,6			150,0		
Innskudd/gjeld til kunder	10 329,1	1 912,9	8 355,2	61,0			
Obligasjoner/sertifikater	3 104,5	910,0	1 768,0	100,0	310,4		16,1
Ansvarlig lånekapital	399,4		399,4				
Øvrig ikke rentebærende gjeld	155,0						155,0
Egenkapital	1 482,0						1 482,0
Sum gjeld og egenkapital	15 674,6	2 877,5	10 522,6	161,0	460,4	-	1 653,1
Netto renteesponering på balansen	889,9	-1 534,5	1 846,0	168,1	235,7	174,6	
Finansielle derivater som påvirker renteesponering	-	50,0	592,4	-182,5	-229,1	-230,8	
Netto renteesponering etter finansielle derivater	889,9	-1 484,5	2 438,4	-14,4	6,6	-56,2	

Kasse-, drifts- og andre rammekreditter samt byggelån er klassifisert som lån med løpetid 1-3 mnd.

NOTE 15 Renterisiko / reprisingstidspunkt på eiendels- og gjeldsposter, **konsern**

(I MILL. KR)

Tid til renteregulering på eiendels- og gjeldsposter pr. 31.12.16

Eiendeler	Sum	inntil 1 mnd.	1-3 mnd.	3 mnd. -1 år	1-5 år	over 5 år	uten rest-løpetid
Kontanter/forordringer til sentralbanker*	71,7	71,7					
Utlån/forordringer til finansinstitusjoner	281,6	281,6					
Utlån/forordringer til kunder	18 608,0		17 704,1	230,6	480,3	197,6	-4,5
Obligasjoner	2 500,0	512,4	1 746,2	99,8	141,7		
Andre ikke rentebærende eiendeler	528,5						528,5
Sum eiendeler	21 989,8	865,6	1 746,2	99,8	141,7	-	528,5
*) Herav utenlandsk valuta	0,3						
Gjeld							
Gjeld til kredittinstitusjoner	226,2	76,2		150,0			
Innskudd/gjeld til kunder	10 556,6	1 957,9	8 328,9	269,8			
Obligasjoner/sertifikater	8 778,2	1 328,0	7 132,0		306,9		11,3
Ansvarlig lånekapital	399,6		400,0				-0,4
Øvrig ikke rentebærende gjeld	140,9						140,9
Egenkapital	1 888,3						1 888,3
Sum gjeld og egenkapital	21 989,8	3 362,1	15 860,9	419,8	306,9	-	2 040,1
Netto renteesponering på balansen	1 516,1	-2 496,5	3 589,4	-89,5	315,1	197,6	
Finansielle derivater som påvirker renteesponering	-	50,0	338,3	-160,7	-120,6	-107,1	
Netto renteesponering etter finansielle derivater	1 516,1	-2 446,5	3 927,6	-250,2	194,5	90,5	

Kasse-, drifts- og andre rammekreditter samt byggelån er klassifisert som lån med løpetid 1-3 mnd.

NOTE 15

(forts.)

Tid til renteregulering på eiendels- og gjeldsposter pr. 31.12.15

Eiendeler	Sum	inntil 1 mnd.	1-3 mnd.	3 mnd. -1 år	1-5 år	over 5 år	uten rest- løpetid
Kontanter/forordringer til sentralbanker*	74,8	74,8					
Utlån/forordringer til finansinstitusjoner	289,0	289,0					
Utlån/forordringer til kunder	17 320,7		16 349,1	102,4	696,1	174,6	-1,6
Obligasjoner	2 561,1	498,1	1 801,4	261,6			
Andre ikke rentebærende eiendeler	524,3						524,3
Sum eiendeler	20 769,9	861,9	18 150,5	364,0	696,1	174,6	522,7
*) Herav utenlandsk valuta	1,1						
Gjeld							
Gjeld til kredittinstitusjoner	167,3	17,3			150,0		
Innskudd/gjeld til kunder	10 316,3	1 912,9	8 342,4	61,0			
Obligasjoner/sertifikater	8 018,6	910,0	6 683,0	100,0	310,4		15,2
Ansvarlig lånekapital	399,4		400,0				-0,6
Øvrig ikke rentebærende gjeld	186,2						186,2
Egenkapital	1 682,1						1 682,1
Sum gjeld og egenkapital	20 769,9	2 840,2	15 425,4	161,0	460,4	-	1 882,9
Netto renteesponering på balansen	1 360,2	-1 978,3	2 725,1	203,0	235,7	174,6	
Finansielle derivater som påvirker renteesponering	-	50,0	592,4	-182,5	-229,1	-230,8	
Netto renteesponering etter finansielle derivater	1 360,2	-1 928,3	3 317,5	20,5	6,6	-56,2	

Kasse-, drifts- og andre rammekreditter samt byggelån er klassifisert som lån med løpetid 1-3 mnd.

NOTE 16 Rentefølsomhet

(I MILL. KR)

Renterisiko er risiko for tap knyttet til endringer i markedsrenten. Ved endring i markedsrenten kan ikke banken gjennomføre tilsvarende renteendringer for alle balansepostene på grunn av ulik rentebinding på balansepostene. Endring i markedsrenten vil dermed gi en økning eller reduksjon av bankens resultat. Renterisikoen blir hvert kvartal rapportert til styret i banken. Det er etablert konkrete rammer for bankens renterisiko. Gjennom året har bankens renterisiko vært innenfor de definerte rammene for renterisiko.

For å redusere renterisikoen for bankens langsiktige finansiering med løpetid over ett år er det inngått rentebytteavtaler. Tilsvarende er renterisiko for fastrenteutlån til kunder i stor grad eliminert ved at det er gjort rentebytteavtaler.

Tabellen viser effekten på bankens resultat før skatt med 1 % parallellskift i rentekurven. Negativt tall vil ha positiv effekt mens positivt tall vil ha negativ effekt ved 1 % renteøkning. Effekten splittes opp på verdiendring på finansielle instrumenter med fast rente og renteendring på øvrige produkter.

Morbank

31.12.16	Inntil 1 mnd.	1-3 mnd.	3 mnd. -1 år	1-5 år	over 5 år	Totalt
Verdiendring	0,0	0,9	-0,9	4,4	7,4	11,8
Renteendring	-1,0	-0,1	0,2	0,2	0,0	-0,8
Sum	-1,0	0,8	-0,6	4,5	7,4	11,1

31.12.15	Inntil 1 mnd.	1-3 mnd.	3 mnd. -1 år	1-5 år	over 5 år	Totalt
Verdiendring	0,0	1,5	1,6	2,8	-1,9	4,0
Renteendring	-0,9	-0,6	2,4	-0,1	0,0	0,7
Sum	-0,9	0,8	3,9	2,7	-1,9	4,7

Konsern

31.12.16	Inntil 1 mnd.	1-3 mnd.	3 mnd. -1 år	1-5 år	over 5 år	Totalt
Verdiendring	0,0	0,9	-0,9	4,4	7,4	11,8
Renteendring	-1,0	-2,0	0,4	0,2	0,0	-2,5
Sum	-1,0	-1,0	-0,5	4,5	7,4	9,4

31.12.15	Inntil 1 mnd.	1-3 mnd.	3 mnd. -1 år	1-5 år	over 5 år	Totalt
Verdiendring	0,0	1,5	1,6	2,8	-1,9	4,0
Renteendring	-0,9	-2,3	2,5	-0,1	0,0	-0,7
Sum	-0,9	-0,8	4,1	2,7	-1,9	3,3

NOTE 17 Netto renteinntekter

(I MILL. KR)

	2016			2015		
	Vurdert til virkelig verdi	Vurdert til amortisert kost	Totalt	Vurdert til virkelig verdi	Vurdert til amortisert kost	Totalt
Morbank						
Renter inntekter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	9,8	9,8	0,0	12,0	12,0
Renter inntekter av utlån til og fordringer på kunder	36,6	329,9	366,6	51,8	340,0	391,8
Renter på derivater	-12,1	0,0	-12,1	-16,5	0,0	-16,5
Renter av sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapir	40,0	0,0	40,0	49,5	0,0	49,5
Avkastning obligasjonsfond	7,8	0,0	7,8	9,7	0,0	9,7
Andre renteinntekter og lignende inntekter	0,0	1,5	1,5	0,0	1,9	1,9
Renteinntekter	72,3	341,2	413,5	94,5	353,9	448,4
Renter kostnader på innskudd og gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	2,6	2,6	0,0	4,5	4,5
Renter kostnader på innskudd og gjeld til kunder	2,4	80,8	83,2	8,1	128,2	136,3
Renter på utstedte verdipapirer	10,9	47,0	57,8	10,9	55,2	66,0
Renter på derivater knyttet til utstedte verdipapirer	-4,7	0,0	-4,7	-3,8	0,0	-3,8
Renter på ansvarlig lånekapital	0,0	15,0	15,0	0,0	15,9	15,9
Andre rentekostnader	0,0	8,8	8,8	0,0	9,2	9,2
Rentekostnader	8,6	154,1	162,7	15,2	213,0	228,2
Netto renteinntekter	63,7	187,2	250,8	79,4	140,8	220,2

	2016			2015		
	Vurdert til virkelig verdi	Vurdert til amortisert kost	Totalt	Vurdert til virkelig verdi	Vurdert til amortisert kost	Totalt
Konsern						
Renter inntekter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	2,0	2,0	0,0	2,7	2,7
Renter inntekter av utlån til og fordringer på kunder	36,6	491,5	528,1	51,8	521,9	573,7
Renter på derivater knyttet til fastrentelån	-12,1	0,0	-12,1	-16,5	0,0	-16,5
Renter av sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdip.	41,2	0,0	41,2	50,0	0,0	50,0
Avkastning obligasjonsfond	7,8	0,0	7,8	9,7	0,0	9,7
Andre renteinntekter og lignende inntekter	0,0	1,5	1,5	0,0	2,1	2,1
Renteinntekter	73,5	495,0	568,5	95,1	526,7	621,8
Renter kostnader på innskudd og gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	2,3	2,3	0,0	4,2	4,2
Renter kostnader på innskudd og gjeld til kunder	2,4	80,6	83,0	8,1	128,2	136,2
Renter kostnader på utstedte verdipapirer	10,9	133,0	143,9	10,9	144,6	155,5
Renter på derivater knyttet til utstedte verdipapirer	-4,7	0,0	-4,7	-3,8	0,0	-3,8
Renter på ansvarlig lånekapital	0,0	15,0	15,0	0,0	15,9	15,9
Andre rentekostnader	0,0	8,8	8,8	0,0	9,4	9,4
Rentekostnader	8,6	239,7	248,3	15,2	302,3	317,4
Netto renteinntekter	64,9	255,3	320,2	79,9	224,4	304,3

NOTE 18 Provisjonsinntekter og gebyrer

(I MILL. KR)

	Morbank		Konsern	
	2016	2015	2016	2015
Garantiprovisjon	2,6	2,5	2,6	2,5
Provisjon kredittformidling	18,9	16,9	4,8	3,3
Provisjon fondsforvaltning (salg eksterne fondsprodukter og verdipapirer)	2,7	2,5	2,7	2,5
Provisjon betalingsformidling	28,6	27,5	28,6	28,1
Provisjon salg forsikringsprodukter	11,8	12,2	11,8	12,2
Honorar regnskapsføring for kunder	0,0	0,0	0,0	12,0
Meglerprovisjon ved kjøp/salg av eiendom	0,0	0,0	45,6	45,0
Provisjonsinntekter og gebyrer	64,6	61,7	96,1	105,8

NOTE 19 Provisjonskostnader

(I MILL. KR)

	Morbank		Konsern	
	2016	2015	2016	2015
Gebyr Nets	4,7	4,5	4,7	4,5
Gebyr interbankgebyr	1,1	1,2	1,1	1,2
Gebyr andre	0,6	0,6	0,6	0,6
Provisjonskostnader	6,4	6,3	6,4	6,3

NOTE 20 Utbytte og netto gevinst/tap på finansielle instrumenter

(I MILL. KR)

	Morbank		Konsern	
	2016	2015	2016	2015
Utbytte aksjer og egenkapitalbevis				
Utbytte datterselskap	4,1	4,2	0,0	0,0
Utbytte finansielle instrument trading	0,5	0,9	0,5	0,9
Utbytte finansielle instrument tilgjengelig for salg	20,8	0,1	20,8	0,1
Utbytte aksjer og egenkapitalbevis	25,5	5,2	21,4	1,0
Netto gevinst/tap på finansielle instrument				
Netto gevinst/tap på aksjer trading	2,5	-1,7	2,5	-1,7
Netto gevinst/tap på finansielle derivater	10,7	5,2	10,7	5,2
Sum netto gevinst/tap finansielle instrument til virkelig verdi (trading)	13,2	3,4	13,2	3,4
Netto gevinst/tap på rentebærende verdipapirer	14,8	-35,6	15,2	-35,9
Netto gevinst/tap på aksjer	0,1	0,8	0,1	0,8
Netto urealisert gev/tap pengemarkedsfond	1,1	-16,3	1,1	-16,3
Netto gevinst/tap på valuta	1,3	1,5	1,3	1,5
Netto verdiendring utlån	-14,4	-6,9	-14,4	-6,9
Netto verdiendring gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	2,4	5,8	0,6	5,0
Netto verdiendring innskudd	0,1	-0,4	0,1	-0,4
Netto gevinst/tap finansielle instrument til virkelig verdi over resultat (FVO)	5,5	-51,1	4,1	-52,3
Netto gevinst/tap aksjer tilgjengelig for salg	10,5	0,5	3,9	0,5
Netto gevinst/tap finansielle instrument tilgjengelig for salg	10,5	0,5	3,9	0,5
Netto gevinst/tap finansielle instrument	29,2	-47,2	21,2	-48,3

NOTE 21 Personal og generelle administrasjonskostnader

(I MILL. KR)

	Morbank		Konsern	
	2016	2015	2016	2015
Personalkostnader				
Lønn, honorar ol	72,1	66,5	93,2	94,1
Arbeidsgiveravgift	14,0	11,3	17,3	15,6
Pensjonskostnader (note 36)	-28,4	10,0	-27,4	11,6
Øvrige personalkostnader	5,8	5,8	6,4	6,1
Personalkostnader	63,5	93,7	89,5	127,5
Administrasjonskostnader				
Opplæringskostnader	2,5	1,5	2,7	1,9
Datakostnader	33,5	33,4	33,5	34,1
Markedsføring	6,3	5,5	15,7	14,1
Frakt, porto og andre administrasjonskostnader	3,0	4,7	4,8	6,3
Administrasjonskostnader	45,3	45,0	56,7	56,3
Årsverk pr. 31.12	110,5	108,5	138,5	147

Nedgang i årsverk for konsernet har sammenheng med salg av datterselskap.

NOTE 22 Andre driftskostnader

(I MILL. KR)

	Morbank		Konsern	
	2016	2015	2016	2015
Driftskostnader faste eiendommer	3,1	2,9	3,1	2,9
Kostnader leide lokaler	6,5	6,2	4,8	5,9
Vedlikehold og kjøp av maskiner og annet utstyr	1,9	1,7	2,5	3,1
Revisjon og andre fremmede tjenester	8,6	9,1	10,9	10,3
Øvrige driftskostnader	5,0	4,8	7,9	9,5
Formueskatt	3,0	3,2	3,0	3,2
Andre driftskostnader	28,0	28,0	32,1	34,9
Honorar til valgt revisor				
Lovpålagt revisjon	0,3	0,4	0,4	0,6
Andre attestasjonstjenester	0,0	0,1	0,1	0,2
Sum revisjonstjenester	0,3	0,5	0,5	0,8
Andre tjenester	0,0	0,1	0,0	0,1
Sum honorar valgt revisor eks. mva*	0,3	0,6	0,5	0,9

* I selskapsregnskapet påløper merverdiavgift for morselskap og for datterselskap Fana Sparebank Boligkreditt AS

NOTE 23 Skatt

(I MILL. KR)

Kostnader ved periodeskatt (betalbar skatt)	Morbank		Konsern	
	2016	2015	2016	2015
Inneværende periode	30,6	24,0	44,1	43,3
- For lite/mye avsatt i skatt året før	-0,7	0,1	-0,7	0,1
Sum kostnader ved betalbar skatt	29,9	24,0	43,4	43,3
Kostnader ved endring utsatt skatt	12,9	-9,5	13,1	-9,7
Sum skattekostnad av driftsresultat etter tap	42,7	14,6	56,4	33,6
Skatteeffekt estimatavvik pensjoner over totalresultatet	-1,1	6,6	-1,0	6,6
Sum skattekostnad totalresultat	41,6	21,2	55,5	40,3
Avstemming av skattekostnad mot ordinært resultat før skatt				
Resultat før skatt	208,4	52,0	252,0	118,1
Forventet inntektsskatt 27 %	52,1	14,0	63,0	32,1
Kostnader og inntekter uten skatteeffekt *)	-8,7	-0,2	-5,8	0,8
Skatteeffekt i utsatt skatt pga endret skattesats fra 27 % til 25 %		0,7	0,0	0,7
For lite/mye avsatt skatt året før	-0,7	0,1	-0,7	0,1
Årets skattekostnad	42,7	14,6	56,4	33,6
Effektiv skattesats	20,5 %	28,0 %	22,4 %	28,3 %
* Innbefatter gevinst/tap på verdipapir under fritaksmetoden				
Utsatt skattefordel / (utsatt skatt)				
Utsatt skattefordel / (utsatt skatt) pr. 1.1.	-8,5	-5,7	-8,9	-5,8
Endringer mot resultat	11,7	-2,8	12,1	-3,1
Utsatt skattefordel / utsatt skatt pr. 31.12	3,2	-8,5	3,2	-8,9

NOTE 23
(forts.)

Utsatt skatt i balansen vedrører følgende midlertidige forskjeller	Morbank		Konsern	
	2016	2015	2016	2015
MIDLERTIDIGE FORSKJELLER				
Pensjonsplikter	-3,8	-12,6	-3,8	-12,8
Verdipapir	0,0	0,0	0,0	-0,1
Øvrige finansielle instrument	0,0	-0,3	0,0	-0,3
Andre forskjeller	0,0	0,0	0,0	-0,2
Skattereduserende forskjeller (midl. negative forskjeller)	-3,8	-12,9	-3,8	-13,4
Driftsmidler	6,1	6,4	6,1	6,5
Premiefond	0,0	1,8	0,0	1,8
Gevinst og tapskonto	2,9	3,6	2,9	3,6
Verdipapir	-2,3	-7,4	-2,3	-7,4
Øvrige finansielle instrumenter	0,2	0,0	0,2	0,0
Andre forskjeller	0,0	0,1	0,0	0,1
Skatteøkende forskjeller (midl. positive forskjeller)	6,9	4,4	7,0	4,5
Utsatt skatt pr. 31.12	3,2	-8,5	3,2	-8,9
Utsatt skatt i resultatregnskapet vedrører endring i følgende midlertidige forskjeller	2016	2015	2016	2015
Driftsmidler	-0,3	-0,7	-0,3	-0,8
Pensjoner	7,1	8,8	7,2	8,8
Gevinst og tapskonto	-0,7	-1,3	-0,6	-1,4
Verdipapir	5,1	-11,8	5,1	-11,8
Øvrige finansielle instrument	0,6	2,1	0,6	2,1
Andre forskjeller	-0,1	0,1	0,1	0,1
Endring utsatt skatt	11,7	-2,8	12,1	-3,1

NOTE 24 Klassifikasjon av finansielle instrumenter i balansen

(I MILL. KR)

Pr. 31.12.16

	Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet			Finansielle instrumenter tilgjengelig for salg	Totalt
	Trading	Bestemt regnskapsført til virkelig verdi	Finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost		
Morbank					
Kontanter			71,7		71,7
Utlån til kredittinstitusjoner			865,8		865,8
Utlån til kunder		920,9	11 074,9		11 995,7
Finansielle derivater	14,5				14,5
Rentebærende verdipapir		2 399,7			2 399,7
Aksjer og egenkapitalbevis	17,4	6,9		356,8	381,0
Sum finansielle eiendeler	31,8	3 327,5	12 012,3	356,8	15 728,4
Gjeld til kredittinstitusjoner			241,6		241,6
Innskudd fra kunder		273,2	10 285,3		10 558,5
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer		316,4	2 809,8		3 126,3
Finansielle derivater	25,6				25,6
Ansvarlig lånekapital			399,6		399,6
Sum finansiell gjeld	25,6	589,7	13 736,3	0,0	14 351,6

	Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet			Finansielle instrumenter tilgjengelig for salg	Totalt
	Trading	Bestemt regnskapsført til virkelig verdi	Finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost		
Konsern					
Kontanter			71,7		71,7
Utlån til kredittinstitusjoner			281,6		281,6
Utlån til kunder		920,9	17 687,1		18 608,0
Finansielle derivater	14,5				14,5
Rentebærende verdipapir		2 500,0			2 500,0
Aksjer og egenkapitalbevis	17,4	6,9		356,8	381,0
Sum finansielle eiendeler	31,8	3 427,8	18 040,4	356,8	21 856,8
Gjeld til kredittinstitusjoner			226,2		226,2
Innskudd fra kunder		273,2	10 283,4		10 556,6
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer		316,4	8 461,8		8 778,2
Finansielle derivater	25,6				25,6
Ansvarlig lånekapital			399,6		399,6
Sum finansiell gjeld	25,6	589,7	19 371,0	0,0	19 986,3

NOTE 24

(forts.)

Pr. 31.12.15

	Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet		Finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost	Finansielle instrumenter tilgjengelig for salg	Totalt
	Trading	Bestemt regnskapsført til virkelig verdi			
Morbank					
Kontanter			74,8		74,8
Utlån til kredittinstitusjoner			770,1		770,1
Utlån til kunder		987,2	10 615,2		11 602,5
Finansielle derivater	20,2				20,2
Rentebærende verdipapir		2 461,2			2 461,2
Aksjer og egenkapitalbevis	12,0	14,2		317,3	343,5
Sum finansielle eiendeler	32,2	3 462,7	11 460,1	317,3	15 272,3
Gjeld til kredittinstitusjoner			204,6		204,6
Innskudd fra kunder		454,2	9 874,9		10 329,1
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer		319,9	2 784,5		3 104,5
Finansielle derivater	41,9				41,9
Ansvarlig lånekapital			399,4		399,4
Sum finansiell gjeld	41,9	774,2	13 263,4	0,0	14 079,5

	Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet		Finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost	Finansielle instrumenter tilgjengelig for salg	Totalt
	Trading	Bestemt regnskapsført til virkelig verdi			
Konsern					
Kontanter			74,8		74,8
Utlån til kredittinstitusjoner			289,0		289,0
Utlån til kunder		987,2	16 333,5		17 320,7
Finansielle derivater	20,2				20,2
Rentebærende verdipapir		2 561,1			2 561,1
Aksjer og egenkapitalbevis	12,0	14,2		317,3	343,5
Sum finansielle eiendeler	32,2	3 562,6	16 697,2	317,3	20 609,3
Gjeld til kredittinstitusjoner			167,3		167,3
Innskudd fra kunder		454,2	9 862,1		10 316,3
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer		319,9	7 698,7		8 018,6
Finansielle derivater	41,9				41,9
Ansvarlig lånekapital			399,4		399,4
Sum finansiell gjeld	41,9	774,2	18 127,4	0,0	18 943,5

NOTE 25 Virkelig verdi av finansielle instrumenter til amortisert kost

(I MILL. KR)

Morbank	31.12.2016		31.12.2015	
	Balansført verdi	Virkelig verdi	Balansført verdi	Virkelig verdi
Kontanter	71,7	71,7	74,8	74,8
Utlån til kredittinstitusjoner	865,8	865,8	770,1	770,1
Utlån til kunder	11 074,9	11 074,9	10 615,2	10 615,2
Sum finansielle eiendeler	12 012,3	12 012,3	11 460,1	11 460,1
Gjeld til kredittinstitusjoner	241,6	241,6	204,6	204,6
Innskudd fra kunder	10 285,3	10 285,3	9 874,9	9 874,9
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	2 809,8	2 816,7	2 784,5	2 770,6
Ansvarlig lånekapital	399,6	397,0	399,4	392,0
Sum finansiell gjeld	13 736,3	13 740,6	13 263,4	13 242,1

Konsern	31.12.2016		31.12.2015	
	Balansført verdi	Virkelig verdi	Balansført verdi	Virkelig verdi
Kontanter	71,7	71,7	74,8	74,8
Utlån til kredittinstitusjoner	281,6	281,6	289,0	289,0
Utlån til kunder	17 687,1	17 687,1	16 333,5	16 333,5
Sum finansielle eiendeler	18 040,4	18 040,4	16 697,2	16 697,2
Gjeld til kredittinstitusjoner	226,2	226,2	167,3	167,3
Innskudd fra kunder	10 283,4	10 283,4	9 862,1	9 862,1
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	8 461,8	8 470,3	7 698,7	7 628,7
Ansvarlig lånekapital	399,6	397,0	399,4	392,0
Sum finansiell gjeld	19 371,0	19 376,9	18 127,4	18 050,0

Tabellen nedenfor analyserer finansielle instrumenter balansført til amortisert kost etter verdsettelses-metode

De forskjellige nivåene blir definert som følger:

Nivå 1. Virkelig verdi måles ved bruk av kvoterte priser fra aktive markeder for identiske finansielle instrumenter. I denne kategorien inngår børsnoterte aksjer og fondsandel, samt sertifikater og obligasjoner som omsettes i aktive markeder.

Nivå 2. Virkelig verdi måles med bruk av andre observerbare markedsdata enn det som benyttes på nivå 1, enten direkte

priser eller indirekte utledet av priser som er observerbare i markedet.

I denne kategorien inngår sertifikater og obligasjoner som ikke omsettes i et aktivt marked, derivater, innskudd og verdipapirgjeld som holdes til forfall.

Nivå 3. Virkelig verdi måles med bruk av input som ikke baseres på observerbare markedsdata (ikke observerbar input.) I kategorien inngår utlån til kunder og aksjer som ikke omsettes i et aktivt marked.

Det har ikke vært overføringer av finansielle instrumenter fra et nivå til et annet i perioden.

NOTE 25
(forts.)

Verdsettelseshierarki for finansielle instrumenter til amortisert kost

Morbank	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
Finansielle eiendeler				
Kontanter og fordringer på sentralbanken	0,0	71,7	0,0	71,7
Utlån til kredittinstitusjoner	0,0	865,8	0,0	865,8
Utlån til kunder	0,0	0,0	11 074,9	11 074,9
Sum	0,0	937,4	11 074,9	12 012,3
Finansielle forpliktelser				
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	241,6	0,0	241,6
Innskudd	0,0	10 285,3	0,0	10 285,3
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0,0	2 816,7	0,0	2 816,7
Ansvarlig lånekapital	0,0	397,0	0,0	397,0
Sum	0,0	13 740,6	0,0	13 740,6
Konsern				
Finansielle eiendeler				
Kontanter	0,0	71,7	0,0	71,7
Utlån til kredittinstitusjoner	0,0	281,6	0,0	281,6
Utlån til kunder	0,0	0,0	17 687,1	17 687,1
Sum	0,0	353,3	17 687,1	18 040,4
Finansielle forpliktelser				
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	226,2	0,0	226,2
Innskudd	0,0	10 283,4	0,0	10 283,4
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0,0	8 470,3	0,0	8 470,3
Ansvarlig lånekapital	0,0	397,0	0,0	397,0
Sum	0,0	19 376,9	0,0	19 376,9

NOTE 26 Verdssettelseshierarki for finansielle instrumenter til virkelig verdi

Tabellen nedenfor analyserer finansielle instrumenter balanseført til virkelig verdi etter verdsettelsesmetode.

Pr. 31.12.16

Morbank

Finansielle eiendeler	Nivå 1 *	Nivå 2	Nivå 3	Sum
Utlån til kunder	0,0	0,0	920,9	920,9
Rentebærende verdipapirere	352,9	2 046,8	0,0	2 399,7
Finansielle derivater	0,0	14,5	0,0	14,5
Aksjer	24,3	0,0	356,8	381,0
Sum	377,2	2 061,3	1 277,7	3 716,1
Finansielle forpliktelser				
Innskudd	0,0	273,2	0,0	273,2
Verdipapirgjeld	0,0	316,4	0,0	316,4
Finansielle derivater	0,0	25,6	0,0	25,6
Sum	0,0	615,3	0,0	615,3

Konsern

Finansielle eiendeler	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
Utlån til kunder	0,0	0,0	920,9	920,9
Rentebærende verdipapirere	387,9	2 112,1	0,0	2 500,0
Finansielle derivater	0,0	14,5	0,0	14,5
Aksjer	24,3	0,0	356,8	381,0
Sum	412,1	2 126,6	1 277,7	3 816,4
Finansielle forpliktelser				
Innskudd	0,0	273,2	0,0	273,2
Verdipapirgjeld	0,0	316,4	0,0	316,4
Finansielle derivater	0,0	25,6	0,0	25,6
Sum	0,0	615,3	0,0	615,3

NOTE 26
(forts.)

Pr 31.12.15

Morbank

Finansielle eiendeler	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
Utlån til kunder	0,0	0,0	987,2	987,2
Rentebærende verdipapirere	308,4	2 152,8	0,0	2 461,2
Finansielle derivater	0,0	20,2	0,0	20,2
Aksjer	26,2	0,0	317,3	343,5
Sum	334,6	2 173,0	1 304,6	3 812,2
Finansielle forpliktelser				
Innskudd	0,0	454,2	0,0	454,2
Verdipapirgjeld	0,0	319,9	0,0	319,9
Finansielle derivater	0,0	41,9	0,0	41,9
Sum	0,0	816,1	0,0	816,1

Konsern

Finansielle eiendeler	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
Utlån til kunder	0,0	0,0	987,2	987,2
Rentebærende verdipapirere	343,3	2 217,7	0,0	2 561,1
Finansielle derivater	0,0	20,2	0,0	20,2
Aksjer	26,2	0,0	317,3	343,5
Sum	369,5	2 238,0	1 304,6	3 912,1
Finansielle forpliktelser				
Innskudd	0,0	454,2	0,0	454,2
Verdipapirgjeld	0,0	319,9	0,0	319,9
Finansielle derivater	0,0	41,9	0,0	41,9
Sum	0,0	816,1	0,0	816,1

* Se note 25 for definisjon av nivåene.

Noter til regnskapet

NOTE 26 Finansielle instrumenter verdsatt til virkelig verdi for nivå 3. (forts.)

Morbank og konsern	Utlån til kunder	Aksjer
Balanseført verdi per 31.12.14	1 171,2	290,0
Tilgang	283,6	0,0
Avgang / Forfalt	-457,1	-3,6
Netto gevinst/tap	-3,2	2,6
Overført til/fra nivå 1 eller 2	0,0	0,0
Verdiendring	-7,3	28,2
Balanseført verdi per 31.12.15	987,2	317,3
Tilgang	185,1	22,5
Avgang / Forfalt	-238,0	-11,4
Netto gevinst/tap	2,1	0,0
Overført til/fra nivå 1 eller 2	0,0	0,0
Verdiendring	-15,4	28,4
Balanseført verdi per 31.12.16	920,9	356,8

Spesifikasjon av virkelig verdi	Utlån til kunder	Aksjer
Nominell verdi/kostpris	905,2	242,8
Virkelig verdjustering	15,7	114,0
Sum virkelig verdi (inkl. periodiserte renter)	920,9	356,8

Verdjustering utlån – endring kredittrisiko og renterisiko

	2015	Endring	2016
Rente	35,1	-20,9	14,2
Kreditspread	-3,9	5,5	1,5
Virkelig verdi justering	31,1	-15,4	15,7

Endring i virkelig verdi på utlån til kunder skyldes i hovedsak endring i swaprente, med tilsvarende positiv endring i virkelig verdi på derivater som er benyttet som økonomisk sikring (ref. note 27).

Sensitivitetsanalyse nivå 3

31.12.16	Markedsverdi 31.12.16	Effekt av alternativ forutsetning
Utlån	920,9	2,9
Aksjer	356,8	35,7

For å vise sensitiviteten i utlånsporteføljen er rentekurven for beregning av mer/mindreverdier på fastrenteutlån økt med 10 basispunkter. Dette gir en reduksjon i markedsverdi på 2,9 MNOK. De renteswappene som er benyttet til å redusere renterisiko på fastrenteutlån, vil ved et tilsvarende skift i rentekurven gi en økt markedsverdi på 1,6 MNOK.

Ved en endring i kredittspread vil markedsverdien på fastrenteutlånene endre seg, men det vil ikke påvirke markedsverdien på derivatene knyttet til fastrenteutlånene.

For aksjer vil et fall i aksjemarkedet på 10 % gi en redusert markedsverdi på 35,7 MNOK.

NOTE 27 Finansielle derivater

(I MILL. KR)

Finansielle derivater er avtaler som inngås for å sikre finansielle verdier i form av rentevilkår og verdi av egenkapitalinstrumenter for bestemte perioder. Det finnes flere typer finansielle derivater, men Fana Sparebank har kun benyttet rentebytteavtaler (swapper) for å sikre banken mot svingninger mellom korte og lange renter i rentemarkedet. Dette er avtaler som gjøres med andre finansinstitusjoner,

der vi bytter kontantstrømmer for et avtalt beløp over en avtalt periode.

Banken har også et derivat knyttet opp til et garantikonsortium knyttet til Eksportfinans. Derivatet måles til virkelig verdi med verdiendring over resultatet.

Finansielle derivatet mor og konsern	31.12.16			31.12.15		
	Nominelle verdier totalt	Positiv markedsverdi ¹	Negativ markedsverdi ¹	Nominelle verdier totalt	Positiv markedsverdi ¹	Negativ markedsverdi ¹
Renterelaterte kontrakter knyttet til utlån						
Renteswapper	563,3		15,6	854,4		33,0
Renterelaterte kontrakter knyttet til verdipapir						
Renteswapper	125,0		10,0	100,0		8,2
Renterelaterte kontrakter knyttet til funding						
Renteswapper	300,0	13,9		300,0	20,2	
Derivat, garantikonsortium Eksportfinans		0,6				0,8
Sum finansielle derivater	988,3	14,5	25,6	1254,4	20,2	41,9

1) Periodiserte renter på finansielle derivater inngår i verdiene.

NOTE 28 Motregning finansielle derivater

Konsernets motregningsadgang følger alminnelige regler i norsk lov. Mot finansielle institusjoner er det inngått standardiserte ISDA-avtaler som gir partene motregningsrett ved eventuell mislighold. Det er i tillegg inngått tilleggs-avtaler om sikkerhetsstillelse (CSA).

Konsernet har ingen poster som er nettoført i balansen.

Finansielle eiendeler per 31.12.2016

Motpart	Beløp i balansen	Beløp som er gjens-tand for nettooppgjør	Beløp etter mulig nettooppgjør
Motpart 1	9,3	6,0	3,3
Motpart 2	4,6	4,6	0,0
Motpart 3	0,6	0,0	0,6
Sum	14,5	10,6	3,9

Finansielle forpliktelser per 31.12.16

Motpart	Beløp i balansen	Beløp som er gjens-tand for nettooppgjør	Beløp etter mulig nettooppgjør
Motpart 1	6,0	6,0	0,0
Motpart 2	13,3	4,6	8,6
Motpart 4	6,4	0,0	6,4
Sum	25,6	10,6	15,0

Finansielle eiendeler per 31.12.2015

Motpart	Beløp i balansen	Beløp som er gjens-tand for nettooppgjør	Beløp etter mulig nettooppgjør
Motpart 1	13,5	12,0	1,5
Motpart 2	6,7	6,7	0,0
Sum	20,2	18,7	1,5

Finansielle forpliktelser per 31.12.15

Motpart	Beløp i balansen	Beløp som er gjens-tand for nettooppgjør	Beløp etter mulig nettooppgjør
Motpart 1	12,0	12,0	0,0
Motpart 2	21,0	6,7	14,2
Motpart 3	0,8	0,0	0,8
Motpart 4	8,2	0,0	8,2
Sum	41,9	18,7	23,2

NOTE 29 Rentebærende verdipapirer

(I MILL. KR)

På balanse tidspunktet er obligasjonene og sertifikatene verdsatt til virkelig verdi på bakgrunn av markedsverdier mottatt fra Nordic Bond Pricing. Prisene utarbeides av Nordic Bond Pricing på grunnlag av observasjoner fra markedet, som for eksempel omsetninger og kjøps/salgs interesser.

Innhentede data bearbeides i anerkjente modeller for å beregne daglige priser. Virkelig verdi for pengemarkedsfondene er basert på kvoterte priser i et aktivt marked.

Sertifikater og obligasjoner utstedt av det offentlige	Risiko vekt	Morbank			Konsern		
		Pålydende 31.12.2016	31.12.2016	31.12.2015	Pålydende 31.12.2016	31.12.2016	31.12.2015
Stat og statsgaranterte	0	385,0	394,6	457,7	426,9	429,5	492,6
Kommuner og fylkeskommuner	20	305,0	305,0	244,1	305,0	305,0	244,1
Sum utstedt av det offentlige		690,0	699,6	701,8	732,0	734,6	736,7
Sertifikater og obligasjoner utstedt av andre							
Særskilt sikre obligasjoner	10	1 126,0	1 123,5	1 113,3	1 190,8	1 188,8	1 178,2
Finansforetak	20	154,5	155,0	255,1	154,7	155,0	255,1
Finansforetak	50	10,0	10,1	109,7	10,0	10,1	109,7
Øvrige	100	177,8	177,9	132,0	177,8	177,9	132,0
Sum utstedt av andre		1 468,3	1 466,5	1 610,1	1 533,3	1 531,8	1 675,0
Sum obligasjoner og sertifikater		2 158,3	2 166,1	2 311,9	2 265,2	2 266,3	2 411,7
Pengemarkedsfond							
Pengemarkedsfond 0 % vektet	0		25,2	-		25,2	-
Pengemarkedsfond 20 % vektet	20		50,5			50,5	
Obligasjonsfond 100 % vektet	100		151,6	143,3		151,6	143,3
Sum pengemarkedsfond			227,2	143,3		227,2	143,3
Påløpte renter			6,3	6,1		6,4	6,1
Sum rentebærende verdipapir			2 399,7	2 461,2		2 500,0	2 561,1
Porteføljeinndeling av sertifikater og obligasjoner							
Morbank			Ansk. kost	Balanse-verdi	Andel børs	Effektiv rente ¹	
Klassifisert til virkelig verdi over resultat ved første gangs balanseføring			2 165,2	2 166,1	85 %	2,5 %	
Sum			2 165,2	2 166,1	85 %	2,5 %	
Konsern							
Klassifisert til virkelig verdi over resultat ved første gangs balanseføring			2 265,2	2 266,3	85 %	2,5 %	
Sum			2 265,2	2 266,3	85 %	2,5 %	

1) Effektiv rente inneholder renteinntekter, realisert og urealisert gevinst.

NOTE 30 Aksjer, andeler, egenkapitalbevis

(I MILL. KR)

For regnskapsprinsipper og vurderinger henvises til note 1 og 2.

Noten er lik for morbank og konsern.

Klassifisering av aksjer, andeler og egenkapitalbevis

	31.12.16	31.12.15
Aksjer trading		
Børsnoterte	15,4	12,0
Unoterte	2,0	0,0
Fondsandeler	0,0	0,0
Sum trading	17,4	12,0
Klassifisert til virkelig verdi over resultat ved førstegangs balanseføring		
Børsnoterte	0,0	0,0
Unoterte	0,0	0,0
Fondsandeler	6,9	14,2
Sum klassifisert til virkelig verdi	6,9	14,2
Aksjer klassifisert som tilgjengelig for salg		
Børsnoterte	0,0	0,0
Unoterte	356,8	317,3
Fondsandeler	0,0	0,0
Sum klassifisert som tilgjengelig for salg	356,8	317,3
Sum aksjer, andeler og egenkapitalbevis	381,0	343,5

Spesifikasjon over investeringer i aksjer, andeler og egenkapitalbevis pr. 31.12.2016

Aksjer, andeler og egenkapitalbevis holdt for trading

Selskapets navn	Aksje-kapital	Antall aksjer	Eierandel i %	Balanse-ført verdi	Markeds-verdi
DNB ASA	16 288	8 000	0,0 %	1,0	1,0
Haugesund Sparebank Egenkapitalbevis	125	10 000	0,8 %	1,1	1,1
Helgeland Sparebank Egenkapitalbevis	209	9 900	0,0 %	0,8	0,8
Oslo Børs VPS Holding ASA	86	10 000	0,0 %	0,9	0,9
Sandnes Sparebank Egenkapitalbevis	230	22 688	0,1 %	0,9	0,9
Sparebank1 BV Egenkapitalbevis	318	6 247	0,0 %	0,2	0,2
Sparebanken Sør Egenkapitalbevis	783	36 133	0,2 %	3,4	3,4
Sparebanken Vest Egenkapitalbevis	1 476	98 171	0,2 %	4,8	4,8
Sparebanken Øst Egenkapitalbevis	207	30 000	0,1 %	1,6	1,6
Voss Veksel- Og Landmandsbank Asa	10	23 000	1,2 %	2,7	2,7
Sum aksjer, andeler og egenkapitalbevis holdt for trading				17,4	17,4

NOTE 30

(forts.)

Aksjer, andeler og egenkapitalbevis til virkelig verdi over resultatet

Selskapets navn	Aksje- kapital	Antall aksjer	Eierandel i %	Balanse- ført verdi	Markeds- verdi
Holberg Norden		11 312		4,1	4,1
Pareto Aktiv		509		2,8	2,8
Sum aksjer, andeler og egenkapitalbevis til virkelig verdi over resultatet				6,9	6,9
Aksjer tilgjengelig for salg					
Brage Finans AS	201	10 707 551	15,0 %	88,5	88,5
Eiendoms kreditt AS ¹	307	307 270	10,0 %	35,9	35,9
Eksportfinans ASA	2 771	943	0,4 %	14,3	14,3
Frende Holding AS	676	745 841	11,0 %	208,8	208,8
Norne Eierselskap AS	46	17 867 955	10,0 %	2,1	2,1
Deltagerandel Visa Norge				4,3	4,3
Øvrige investeringer i aksjer tilgjengelig for salg				2,9	2,9
Sum aksjer tilgjengelig for salg				356,8	356,8
Sum aksjer, andeler og egenkapitalbevis				381,0	381,0

1) Eiendoms kreditt AS solgt januar 2017.

NOTE 31 Datterselskaper

	Forretningskontor	Eierandel og andel stemmeberettiget kapital	Adresse
Fana Sparebank Boligkreditt AS	Nesttun	100 %	Pb. 10 Nesttun
Fana Sparebank Eiendom AS	Nesttun	100 %	Pb. 10 Nesttun

Verdi konsoliderte datterselskaper

(I MILL. KR)	Aksjekapital	Antall aksjer	Pålydende	Kostpris /bokf.verdi	Resultat e/skatt	Andel egenkap. i MNOK 31.12.16
Fana Sparebank Boligkreditt AS	240	150 000	1 600	254,3	38,5	479,8
Fana Sparebank Eiendom AS	6	5 758	1 000	5,8	2,3	6,7
Sum eierinteresser i datterselskaper				260,0	40,9	486,4

Noter til regnskapet

NOTE 32 Immaterielle eiendeler og varige driftsmidler

(I MILL. KR)

	Morbank				Konsern			
	Immaterielle eiendeler	Maskiner, inventar og transportmidler	Bygninger	Sum varige driftsmidler	Immaterielle eiendeler	Maskiner, inventar og transportmidler	Bygninger	Sum varige driftsmidler
Anskaffelseskost 1.1.2015	34,5	13,5	87,7	101,2	36,4	21,3	89,7	111,1
Tilgang i året	6,3	2,4	3,0	5,4	6,6	2,5	3,0	5,5
Avgang i året til anskaffelseskost	-	0,4	0,0	0,4	-	0,4	2,0	2,4
Anskaffelseskost pr. 31.12.2015	40,8	15,6	90,7	106,2	43,0	23,5	90,7	114,1
Akkumulerte av- og nedskrivninger	24,5	10,2	23,2	33,3	25,5	17,7	23,2	40,9
Bokført verdi pr. 31.12.2015	16,3	5,4	67,5	72,9	17,5	5,8	67,5	73,3
Anskaffelseskost 1.1.2016	40,8	15,6	90,7	106,2	43,0	23,5	90,7	114,1
Tilgang i året	1,2	1,0	0,1	1,1	1,2	1,2	0,1	1,3
Avgang i året til anskaffelseskost	4,9	5,8	2,1	7,9	4,9	7,9	2,1	10,0
Anskaffelseskost pr. 31.12.2016	37,1	10,8	88,6	99,5	39,3	16,8	88,6	105,5
Akkumulerte av- og nedskrivninger	26,8	6,4	23,8	30,3	28,5	12,1	23,8	35,9
Bokført verdi pr. 31.12.2016	10,3	4,4	64,8	69,2	10,8	4,7	64,8	69,5
Ordinære avskrivninger i år	7,2	2,0	2,8	4,8	7,9	2,2	2,8	5,0
Regnskapsmessige lineær avskrivning	3–5 år	10–33 %	2–10 %		3–5 år	10–33 %	2–10 %	

Ordinære avskrivninger inneholder 0,9 mill i avskrivning på påkostning leide lokaler. Avskrivning på påkostning leide lokaler blir bokført sammen med leiekostnader under andre driftskostnader, mens påkostningen er balanseført. Avgang i året knyttes til utrangering av driftsmidler.

Avskrivning immaterielle eiendeler	7,2	7,9
Avskrivning varige driftsmidler	4,8	5,0
Sum avskrivning	12,0	12,9
Herav avskrivninger påkostede leide lokaler - ført andre driftskostn. (note 22)	0,1	0,1
Ordinære avskrivninger	11,9	12,8

NOTE 33 Gjeld

(I MILL. KR)

	Morbank		Konsern	
	31.12.16	31.12.15	31.12.16	31.12.15
Sertifikater og obligasjoner til amortisert kost	2 882,8	2 966,5	8 779,8	7 890,7
Egenbeholdning sertifikater og obligasjoner	-73,0	-182,0	-318,0	-192,0
Sum sertifikater og obligasjoner til amortisert kost	2 809,8	2 784,5	8 461,8	7 698,7
Obligasjoner til virkelig verdi	309,5	309,5	309,5	309,5
Egenbeholdning obligasjoner til virkelig verdi	0,0	0,0	0,0	0,0
Verdiregulering	6,9	10,4	6,9	10,4
Sum obligasjoner vurdert til virkelig verdi	316,4	319,9	316,4	319,9
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	3 126,3	3 104,5	8 778,2	8 018,6

Verdiregulering gjeld - endring kredittrisiko og renterisiko	Balanse 31.12.16	Endring	Balanse 31.12.15
Rente	7,3	-7,6	14,9
Kreditspread	-0,4	4,1	-4,5
Virkelig verdi justering	6,9	-3,5	10,4

Kreditspread er differansen mellom beregnet markedsverdi med kreditspread på balansetidspunktet og beregnet markedsverdi med opprinnelig spread på kjøpstidspunktet.

Endring i verdipapirgjeld

Morbank

Endring gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	Balanse 31.12.2016	Emitert	Forfalt/ innløst	Endring egenbeholdning	Øvrige endringer	Balanse 31.12.2015
Sertifikater og obligasjoner til amortisert kost	2 809,8	1 550,0	-1 632,0	109,0	-1,7	2 784,5
Obligasjoner til virkelig verdi	309,5	0,0	0,0	0,0	0,0	309,5
Verdiregulering	6,9	0,0	0,0	0,0	-3,5	10,4
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	3 126,3	1 550,0	-1 632,0	109,0	-5,24	3 104,5

Noter til regnskapet

NOTE 33

(forts.)

Konsern

Endring gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	Balanse 31.12.2016	Emitert	Forfalt/ innløst	Endring egen- beholdning	Øvrige endringer	Balanse 31.12.2015
Sertifikater og obligasjoner til amortisert kost	8 461,8	3 025,0	-2 132,0	-126,0	-3,9	7 698,7
Obligasjoner til virkelig verdi	309,5	0,0	0,0	0,0	0,0	309,5
Verdiregulering	6,9	0,0	0,0	0,0	-3,5	10,4
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	8 778,2	3 025,0	-2 132,0	-126,0	-7,4	8 018,6

Endring ansvarlig lånekapital og fondsobligasjoner	31.12.2016	Emitert	Forfalt/ innløst	Endring egen- beholdning	Øvrige endringer	31.12.2015
Ansvarlig lånekapital til amortisert kost	199,7	0,0	0,0	0,0	0,1	199,7
Fondsobligasjoner til amortisert kost	199,9	0,0	0,0	0,0	0,2	199,7
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	399,6	0,0	0,0	0,0	0,2	399,4

Forfallstidspunkt for gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer (nominelle verdier)

Sertifikat og obligasjonsgjeld	Morbank	Konsern
2017	405	460
2018	1 000	2 250
2019	1 100	2 450
2020	600	2 100
2021		750
2022		750
Sum sertifikat og obligasjonsgjeld	3 105	8 760
Ansvarlig lån		
2023	200	200
Fondsobligasjon		
Evigvarende	200	200
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer (nominelle verdier)	3 505	9 160

NOTE 34 Påløpte kostnader og forskuddsbetalte inntekter

(I MILL. KR)

	Morbank		Konsern	
	2016	2015	2016	2015
Påløpte feriepenge og arb.giver.avg.	17,0	8,6	19,7	11,9
Påløpte kostnader og offentlige avg.	2,7	7,6	4,6	10,0
Avsatt formueskatt	3,0	2,3	3,0	2,3
Sum påløpte kostnader og forskuddsbetalte inntekter	22,6	18,5	27,3	24,2

NOTE 35 Avsetninger og pensjonsforpliktelser

(I MILL. KR)

	Morbank		Konsern	
	31.12.16	31.12.15	31.12.16	31.12.15
Pensjonsforpliktelse (note 36)	15,4	50,4	15,4	50,8
Tapsavsetning garantier	0,5	0,6	0,5	0,6
Sum avsetninger og pensjonsforpliktelser	15,9	51,0	15,9	51,4

NOTE 36 Pensjonsforpliktelser og pensjonskostnader

(I HELE 1000 KR)

Fana Sparebank er pliktig til å ha tjenestepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenestepensjon. Bankens pensjonsordninger tilfredsstiller kravene i denne loven.

Fana Sparebank hadde fram til 31.12.16 ytelsesbasert pensjonsordning for medarbeidere ansatt før 31.12.2005 og en innskuddbasert pensjonsordning for ansatte tiltrådt etter 01.01.2006. Den ytelsesbaserte pensjonsforsikringen er dekket i Storebrand Livforsikring. Pensjonsytelsen omfattet alders- og uførepensjon og ga en pensjonsytelse på tilnærmet 70 prosent av sluttlønn, maksimert til 12G, gitt dagens folketrygd. I tillegg hadde banken frem til 31.12.2016 en ordning som sikret opptjening av alderspensjon fra 67 år for lønn utover 12 G. Ordningen sikret en ytelse på 70 % av pensjonsgrunnlaget. Ordningen var finansiert over driften.

I den innskuddsbaserte pensjonsordningen var årlig innskudd fram til 31.12.2016:

- 5 % av lønn mellom 1G og 6G
- 8 % av lønn mellom 6G og 12G

Den ytelsesbaserte tjenestepensjonsordningen etter Lov om foretakspensjon ble avviklet 31.12.2016. Ansatte som er langtidssykemeldt eller delvis uføre blir værende som medlemmer i ytelsespensjonsordningen inntil de friskmeldes eller blir alderspensjonister.

Avvikling av ytelsesbasert pensjonsordning medfører en reduksjon i balanseført forpliktelse på 40,1 MNOK og inntektsføring av en engangseffekt på 43,3 MNOK før skatt.

Fra 01.01.2017 ble innskuddspensjonsordningen utvidet til å gjelde for alle bankens ansatte. Årlig innskudd i innskuddspensjonsordningen er:

- 7 % av lønn inntil 7,1G
- 15 % av lønn mellom 7,1G og 12G

Ved overgang fra ytelsespensjonsordning til innskuddspensjonsordning ble det etablert en kompensasjonsordning for ansatte som hadde ytelsesordning, som medfører at det avsettes et engangsbeløp på 110.000 kroner pr ansatt som plasseres i fond. Kompensasjonen inkludert tilført avkastning, utbetales til den ansatte ved pensjonsalder eller ved fratredelse før pensjonsalder. Kompensasjonen gir en engangseffekt på resultatet med 6,7 MNOK før skatt.

Konsernet er med i Fellesordningen for avtalefestet pensjon, AFP.

Administrerende direktør har rett og plikt til å fratrukke med førtidspensjon ved fylte 62 år. Pensjonsforpliktelsen overfor administrerende direktør er regulert i egen avtale og skal dekkes over driften. Årlig tilskudd utgjør 1,5 MNOK.

Pensjonsberegningen for den kollektive ytelsesbaserte ordningen er foretatt av aktuar. Beregningen er basert på en rekke økonomiske og actuarielle forutsetninger. Ved beregningen av de fremtidige pensjonsplikter er følgende forutsetninger lagt til grunn:

	2016	2015
Diskonteringsrate	2,50 %	2,60 %
Forventet avkastning av midlene	2,50 %	2,60 %
Lønnsregulering	2,25 %	2,25 %
Forventet utvikling i grunnbeløpet til folketrygden G	2,25 %	2,25 %
Årlig regulering av pensjonene	1,20 %	1,20 %
Kalkulert bruk av AFP-ordningen	30 %	30 %
Tariff	K2013	K2013

Diskonteringsrenten baserer seg på markedsrenten for obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) da det antas at markedet for disse obligasjonene er tilstrekkelig dypt.

NOTE 36 Plassering av pensjonsmidler

(forts.)

Den kollektive ytelsesbaserte pensjonsforsikringen er i Storebrand Livforsikring. Tabellen nedenfor viser prosentvis plassering av midlene som administreres av Storebrand Livforsikring.

	des. 16	des. 15
Aksjer	5 %	6 %
Obligasjoner	70 %	70 %
Eiendom	11 %	12 %
Pengemarked	4 %	8 %
Lån	9 %	3 %
Annet	1 %	2 %
Faktisk avkastning på pensjonsmidlene	6,0 %	5,2 %

	2016			2015		
	Ordinær	12G ordning	Sum	Ordinær	12G ordning	Sum
1. Pensjonskostnader						
Årets pensjonsopptjening	4,4	0,4	4,8	4,9	0,4	5,3
Tidligere års kostnad	-43,3	0,0	-43,4			
Netto rentekostnad / - inntekt	1,0	0,1	1,1	1,1	0,2	1,3
Administrasjonskostnader	0,1		0,1	0,1		0,1
Arbeidsgiveravgift	0,0	0,1	0,1	0,8	0,1	0,9
Pensjonskostnad	-37,9	0,6	-37,3	7,0	0,7	7,6
2. Pensjonsforpliktelser						
Pensjonsforpliktelse 01.01.	155,9	6,2	162,1	168,6	11,7	180,3
Årets pensjonsopptjening	4,4	0,4	4,8	4,9	0,4	5,3
Rentekostnad	4,0	0,1	4,1	3,8	0,2	4,0
Tidligere pensjonsopptjening	-148,7	0,0	-148,7			
Estimatendringer og avvik	-1,8	-0,4	-2,1	-18,3	-0,6	-18,9
Pensjonsutbetalinger	-3,2	-3,0	-6,2	-3,1	-5,5	-8,6
Brutto pensjonsforpliktelse 31.12	10,6	3,4	14,0	155,9	6,2	162,1
3. Pensjonsmidler						
Pensjonsmidler 01.01	120,5		120,5	111,4		111,4
Avkastning på midlene	3,0		3,0	2,7		2,7
Estimatendringer og avvik	-9,7		-9,7	3,8		3,8
Tidligere års kostnad	-105,3					
Innbetalinger av midler	7,0		7,0	7,0		7,0
Administrasjonskostnader	-1,2		-1,2	-1,3		-1,3
Pensjonsutbetalinger	-3,2		-3,2	-3,1		-3,1
Pensjonsmidler 31.12.	11,0	0,0	11,0	120,5	0,0	120,5

Noter til regnskapet

NOTE 36

(forts.)

4. Netto pensjonsmidler/forpliktelse	2016			2015		
	Ordinær	12G ordning	Sum	Ordinær	12G ordning	Sum
Brutto pensjonsplikter	10,6	3,4	14,0	155,9	6,2	162,1
Pensjonsmidler til markedsverdi	11,0	0,0	11,0	120,5	0,0	120,5
Netto pensjonsforpliktelse	-0,4	3,4	3,0	35,5	6,2	41,7
Arbeidsgiveravgift	0,0	0,5	0,5	5,0	0,9	5,9
Netto pensjonsmidler (-)/forpliktelse (+)	-0,4	3,8	3,5	40,5	7,0	47,5
5. Avstemming netto pensjonsforpliktelse						
Pensjonsforpliktelse 01.01	40,5	7,0	47,5	65,3	13,3	78,6
Pensjonskostnad	-37,9	0,6	-37,3	7,0	0,7	7,6
Innbetalt til premiefondet inkl arb.g.avg.	8,0	3,4	11,4	8,0	6,2	14,2
Estimatavvik over totalresultatet	5,0	-0,4	4,6	-23,8	-0,7	-24,5
Pensjonsforpliktelse 31.12	-0,4	3,8	3,5	40,5	7,0	47,5
Bokført pensjonsforpliktelse						
Tjenestepensjon			3,5			47,5
Kompensasjonsordning			6,7			0,0
Pensjonsforpliktelse adm. direktør			4,9			2,9
Sum forpliktelse (note 35)			15,0			50,4
Herav						
Balanseført pensjonsforpliktelse			15,4			50,4
Balanseført pensjonsmidler			0,4			0,0
Avstemming pensjonskostnad resultatregnskapet:						
	Morbank	Konsern		Morbank	Konsern	
Forskjellen mellom Netto pensjonsforpl. IB og UB	-44,1	-44,1		-31,1	-31,5	
Innbetalt til premiefondet/premie inkl. arb.g.avg.	11,4	11,4		14,2	14,6	
Estimatavvik over totalresultatet	4,6	4,6		-24,5	-24,9	
Pensjonskostnad ytelsesbaserte ordninger	-37,3	-37,3		7,6	8,0	
Arbeidsgiveravgift (annen kostnad)	-1,0	-1,0		-1,0	-1,0	
Netto rentekostnad ytelse (finanskostnad)	-1,1	-1,1		-1,3	-1,3	
Kompensasjonordning	6,3	6,3		0,0	0,0	
Pensjon over drift	1,7	1,7		1,7	1,7	
Ordinært til innskuddspensjon	1,9	2,5		1,8	2,8	
Ordinært til fellesordningen	1,1	1,5		1,2	1,6	
Totale pensjonskostnader i resultatregnskapet (note 21)	-28,4	-27,4		10,0	11,6	

Det er ikke forventet innbetaling til den ytelsesbaserte ordningen i 2017.

NOTE 36

(forts.)

Historisk utvikling i pensjonsforpliktelsen	31.12.16	31.12.15	31.12.14	31.12.13	31.12.12
Brutto pensjonsforpliktelse ytelsesordning ¹	14,5	169,5	192,1	151,0	118,7
Brutto pensjonsmidler	-11,0	-121,6	-112,7	-104,7	-90,4
Netto pensjonsforpliktelser ytelsesordning	3,5	47,9	79,4	46,3	28,3
Brutto pensjonsforpliktelse administrerende direktør	4,9	2,9	1,2	0,0	0,0
Brutto pensjonsforpliktelse kompensasjonsordning	6,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto balanseført pensjonsforpliktelse ²	15,0	50,8	80,6	46,3	28,3

1) Brutto pensjonsforpliktelser inkluderer arbeidsgiveravgift

2) Tall for 2015 og tidligere er inkludert datterselskap (avviklet i 2016)

Sensitivitet pensjon

En ytelsesbasert pensjonsforpliktelse er spesielt sensitiv overfor endringer i diskonteringsrenten. En reduksjon i diskonteringsrenten vil isolert sett medføre en økning i pensjonsforpliktelsen. Banken har en overdekning på sin gjenværende del av den ytelsesbaserte pensjonsordning. En endring i diskonteringsrenten på 1 % vil påvirke bankens andre inntekter og kostnader over totalresultatet med +/- 2 MNOK.

Øvrige pensjonsforpliktelser dekkes over drift og vil ikke påvirkes av diskonteringsrenten.

Pensjonsforpliktelsen knyttet til lønn over 12G har en forfallsstruktur på 78,9 % under 1 år og resten utover 5 år.

NOTE 37 Transaksjoner med nærstående parter

(I MILL. KR)

Fana Sparebank definerer datterselskapene, tilknyttede selskap og ledende ansatte som nærstående parter. Transaksjoner med ledende ansatte, styret og øvrige tillitsvalgte fremkommer i note 38.

Transaksjoner med nærstående parter foretas i samsvar med vanlige forretningsmessige vilkår og prinsipper.

Tabellen nedenfor viser transaksjoner med nærstående parter. Dette omfatter balanseverdier pr. årsslutt og kostnader og inntekter ført gjennom året.

Konserninterne transaksjoner

Balanse	2016	2015
Utlån til datterselskap	585,7	481,8
Innskudd fra datterselskap	17,2	50,2
Resultat		
Mottatte rente og kredittprovisjoner fra datterselskaper	8,0	10,9
Rentekostnad innskudd fra datterselskaper	0,2	1,9
Andre gebyrer og provisjoner	14,1	12,9
Utbytte	4,1	4,2
Andre inntekter	2,1	3,4
Andre kostnader	0,3	0,4

Fana Sparebank Boligkreditt AS har en trekkfasilitet hos Fana Sparebank på 800 MNOK. Pr 31.12.2016 var det benyttet 584,2 MNOK. Tilsvarende tall pr 31.12.2015 var 481,2 MNOK.

I tillegg har andre konsernselskap en trekkfasilitet på 8,0 MNOK. Pr 31.12.2016 var det benyttet 2,0 MNOK. Tilsvarende tall pr 31.12.2015 var 0,7 MNOK. Ved bruk betales en pris på markedsmessige vilkår.

Det er gjort en leveranse og serviceavtale mellom Fana Sparebank og Fana Sparebank Boligkreditt AS. Fana Sparebank mottar en provisjon for arbeidet med forvaltning og oppfølging av utlånsporteføljen. Tilsvarende mottar Fana Sparebank en provisjon for arbeidet med likviditets og balansestyring. Provisjonssatsene er til markedsmessige vilkår og er gjenstand for årlig reforhandling.

Fana Sparebank Boligkreditt har i tillegg til tidligere nevnte trekkfasilitet på 800 MNOK, 3 stk. RCF avtaler (revolving credit facility) mot Fana Sparebank:

- Avtale knyttet til overkollateralisering. Rammen kan benyttes til kjøp av ny sikkerhetsmasse i form av utlån eller andre instrument som kvalifiserer som likviditetsreserve. Rammen pr. 31.12.2016 utgjør 848 MNOK og er avhengig av til hver tid utstedt OMF portefølje i selskapet.
- Avtale knyttet til finansiering av opptrekk av til enhver tid ubrukte flexilånsrammer. Rammen pr. 31.12.2016 er 695 MNOK.
- Avtale som skal sikre OMF eiere oppgjør for renter og avdrag de neste 12 måneder, dersom boligkreditteelskapet ikke er i stand til å gjøre opp for seg. Rammen for avtalen pr. 31.12.2016 er 147 MNOK.

NOTE 38

Godtgjørsler og lån til ledende ansatte og tillitsvalgte

(I HELE 1000)

2016

Bankens ledelse	Lønn	Honorar¹	Bonus²	Natural ytelser	Lån/ kausjon³	Pensjons- kostnad⁴
Lisbet Karin Nærø – Administrerende direktør	2 265			156	3 000	1 612
Jon Arild Hellebust – Kundedirektør	1 137			64		133
John Gaute Kvinge – Banksjef privatmarked (fratrådt 2016)	1 349			161	3 000	181
Oddgeir Timberlid – Økonomidirektør	1 315			29		158
Kim Lingjærde – Finansdirektør	1 174	6		40	2 195	305
Anita Østerbø – Direktør digitale kanaler	1 112			44	7 055	73
Marianne Wik Sætre – Direktør innovasjon & utvikling	1 085			40		69
Bjarne Amundsen – Direktør kreditt og prosesser	1 232			34	1 600	173
Styret						
Nils Magne Fjereide – styrets leder		195				
Peter Frølich – styrets nestleder		100			4 431	
Asbjørn Reinkind		85				
Kjerstin Fyllingen		115				
Janne Vangen Solheim (fratrådt 2016)		28				
Linn Cecilie Moholt		57				
Arnstein Bjørke – varamedlem		60				
Aase Gjerdal (ans. repr.)	615	85		25		29
Arnt Hugo Knudsen - varamedlem (ans. repr.)	635	90		34	1 703	126
Generalforsamling						
		202				

- 1) Honorar utbetalt til bankens ledelse gjelder tillitsverv i konsernet.
- 2) Det er ikke utbetalt bonus i regnskapsåret 2016. På bakgrunn av årets resultat er det i 2016 regnskapet avsatt en påskjønnelse for alle ansatte tilsvarende 1/2 månedslønn.
- 3) Ansatte får rentevilkår med 25 % rabatt i forhold til laveste kunderente. Lånene blir fordelsbeskattet. Lånesum for funksjonærvilkår er avgrenset til 4 millioner. Medlemmer av styret og øvrige kontrollorgan har lån til ordinære markedsvilkår.
- 4) Ansatte tiltrådt i banken etter 01.01.06 er tilsluttet bankens innskuddsbaserte pensjonsordning. Frem til 31.12.16 var det en egen ytelsesordning som sikrer opptjening av årlig alderspensjon fra 67 år for lønn utover 12G. (ref note 36).

Øvrige avtaler

Administrerende direktør har rett og plikt til å fratre ved fylte 62 år. Dersom administrerende direktør fratrer sin stilling etter ønske fra styret før fylte 62 år, har hun rett til kompensasjon tilsvarende 12 måneders fastlønn i tillegg til lønn i oppsigelsestiden på 3 måneder.

Det foreligger ellers ingen avtaler om særskilt vederlag ved fratredelse i banken for ledelsen eller valgte representanter.

NOTE 39 Forretninger utenfor balansen, pantstillelser, betingede utfall og hendelser etter balansedagen

(I MILL. KR)

Forretninger utenom balansen:	Morbank		Konsern	
	31.12.16	31.12.15	31.12.16	31.12.15
Garantiansvar				
Betalingsgarantier	37,8	35,4	37,8	35,4
Kontraktsgarantier	68,8	64,7	68,8	64,7
Annet garantiansvar	22,2	22,8	22,2	22,8
Transportgaranti				
Sum garantier for kunder	128,7	122,9	128,7	122,9
Forpliktelser				
Udisponerte ordinære rammekreditter	985,0	1 030,8	1 457,8	1 393,0
Lånetilsagn	898,7	246,1	898,7	246,1
Pantstillelser				
Pantsatte verdipapir – bokført verdi	558,3	464,0	558,3	464,0
Låneadgang i Norges Bank pr. 31.12.	533,3	443,6	533,3	443,6

Pantsatte verdipapir er i sin helhet deponert for å ha låneadgang i Norges Bank. Retningslinjene til Norges Bank tilsier at man må være fullt ut sikret for å ha trekkrettigheter og låneadgang. Fana Sparebank har pr 31.12.2016 ingen lån i Norges Bank.

Trekkfasiliteter

Banken har i tillegg til ordinær balanseført funding fra markedet, trekkfasiliteter hos DNB. Trekkfasilitetene er en del av bankens likviditetsstrategi.

	Ramme	Benyttet 31.12
DNB	150,0	0,0
(kontokreditt som fornyes hvert år)		

Betingelsene er at vi betaler en løpende provisjon av rammen. Ved bruk betales en pris knyttet til markedsrente + en margin.

Betingede utfall:

Fana Sparebank har ingen rettsaker eller annet på gang som kan påvirke bankens resultat i vesentlig grad.

Hendelser etter balansedagen:

Det foreligger ingen spesielle hendelser etter balansedagen med betydning for regnskapet 2016.

NOTE 40 Operasjonelle leieforhold

Konsernet som leietaker:

Konsernet er leietaker i kontorlokaler sentralt i Bergen sentrum, Fana, Åsane og på Sotra. Leiekontrakten i Lagunen, Fana utløp 31.12.16 og lokalene ble overlevert huseier. Leie indeksreguleres hvert år. Årlig leie for 2016 utgjør 5,9 MNOK. Leiekontraktene har en snitt durasjon for gjenværende leieperiode på 5,9 år.

De fleste leiavtalen har en oppsjon på ytterligere 5 år leie.

Et av lokalene som leies i Bergen Sentrum, fremleies. Både leie- og fremleieavtalen utløper i 2018. Både fremleietaker og leietaker har samme betingelser i leieforholdet. (Lokale som fremleies holdes utenfor durasjonsberegningene.)

Konsernet som utleier:

Konsernet har ingen utleieavtaler eksternt. Leieinntekter fra datterselskap blir eliminert i regnskapet.

Statsautoriserte revisorer
Ernst & Young AS

Thormøhlens gate 53 D, NO-5006 Bergen
Postboks 6163, NO-5892 Bergen

Foretaksregisteret: NO 976 389 387 MVA
Tlf: +47 24 00 24 00
Fax: +47 55 21 30 01
www.ey.no
Medlemmer av Den norske revisorforening

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Til generalforsamlingen i Fana Sparebank

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Fana Sparebank som består av selskapsregnskap for morbanken og konsernregnskap. Selskapsregnskapet og konsernregnskapet består av balanse per 31. desember 2016, resultatregnskap, totalresultat, oppstilling av endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av bankens og konsernets finansielle stilling per 31. desember 2016, og av deres resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av banken i samsvar med de relevante etiske kravene i Norge knyttet til revisjon slik det kreves i lov og forskrift. Vi har også overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Øvrig informasjon omfatter informasjon i bankens årsrapport bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen. Styret og administrerende direktør (ledelsen) er ansvarlig for øvrig informasjon. Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet eller kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den ellers viser seg å inneholde vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til bankens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvike banken eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe annet realistisk alternativ.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan skyldes misligheter eller feil og er å anse som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- ▶ identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoeer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll;
- ▶ opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av bankens interne kontroll;
- ▶ vurderer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige;
- ▶ konkluderer vi på om ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen er hensiktsmessig og, basert på innhentede revisjonsbevis, hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape betydelig tvil om bankens evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det foreligger vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet. Hvis slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, må vi modifisere vår konklusjon. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet frem til datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at bankens evne til fortsatt drift ikke lenger er til stede;
- ▶ vurderer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde;
- ▶ innhenter vi tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis vedrørende den finansielle informasjonen til enhetene eller forretningsområdene i konsernet for å kunne gi uttrykk for en mening om konsernregnskapet. Vi er ansvarlige for å fastsette strategien for, følge opp og gjennomføre konsernrevisjonen, og vi har et udelte ansvar for konklusjonen på revisjonen av konsernregnskapet.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen, tidspunktet for vårt revisjonsarbeid og eventuelle vesentlige funn i vår revisjon, herunder vesentlige svakheter i den interne kontrollen som vi avdekker gjennom vårt arbeid.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

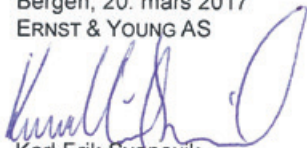
Konklusjon om årsberetningen og redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen og i redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av banken sine regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Bergen, 20. mars 2017
ERNST & YOUNG AS

Karl Erik Svanevik
statsautorisert revisor

Erklæring fra styret og adm. direktør iht verdipapirhandelloven § 5-5

Vi erklærer etter beste overbevisning at årsregnskapet 2016 er utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarder og at opplysningene i regnskapet gir et rettviseende bilde av foretakets og konsernets eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat som helhet.

Vi erklærer også at årsberetningen gir en rettviseende oversikt over utviklingen, resultatet og stillingen til foretaket og konsernet, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer foretaket står overfor.

Nesttun, 20. mars 2017

I styret for Fana Sparebank

Nils Magne Fjereide
styrets leder

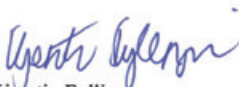
Peter Frølich
styrets nestleder

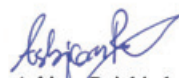
Linn Cecilie Moholt
styremedlem

Aase Gjemdal
representant for ansatte

Kjerstin Fyllingen
styremedlem

Asbjørn Reinkind
styremedlem

Lisbet K. Nærø
administrerende direktør

FanaSparebank

fanasporebank.no

Østre Nesttunvei 1, 5221 Nesttun

Telefon: 03411

E-post: post@fanasporebank.no

Org.nr. 937 896 859